

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE
LOCALĂ A
COMUNEI TURIA**
2021-2027

Continut

1. SINTEZA COORDONATORULUI.....	6
2. METODOLOGIA APLICATA.....	8
3. ANALIZA DE MEDIU	11
3.1. Scurt istoric și așezarea geografică a comunei	11
3.2. Relații în teritoriu, caracteristici urbanistice	14
3.3. Stațiunea balneoclimaterică Băile Balványos.....	16
3.4. Caracteristicile urbanistice in Comuna Turia.....	23
3.5. Infrastructura tehnico-edilitara.....	29
3.5.1. Alimentarea cu gaze naturale.....	33
3.5.2. Gestionarea deeurilor.....	33
3.5.3. Mediu și arii naturale protejate.....	34
4. VIATA CULTURALA SI COMUNITARA	41
4.1. Evolutii demografice și structura sociala.....	41
4.2. Mediul social	47
4.2.1. Viata comunitatii, problemele comunitatii	47
4.2.2. Viata religioasa.....	48
4.2.3. Resurse culturale.....	49
4.2.4. Situatia educatiei	54
4.2.5. Sanatate și asistenta sociala.....	55
4.2.6. Posibilitati de recreere si viata sportiva.....	56
4.3. Concluzie	57
5. ANALIZA SITUTIEI ECONOMICE.....	58
5.1. Situarea geo-economica	59
5.2. Situatia agriculturii	62
5.3 Silvicultura	67
5.4. Analiza performantei intreprinderilor locale.....	68
5.5. Situatia turismului.....	72
6. ANALIZA SWOT	77
7. IMAGINEA DE VIITOR A COMUNEI TURIA PE TERMEN MEDIU	83
8. OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE	88
8.1. Axa de Dezvoltare 1: Infrastructura durabila, modernizata și care sa asigure o calitate de viata sporita pentru cetatenii din Comuna Turia	91
Masura 1.1 Prioritatea Infrastructura moderna - Îmbunătățirea mobilității locuitorilor și mărfurilor prin dezvoltarea și modernizarea rețelei de infrastructură rutieră.....	91
Masura 1.2 Îmbunătățirea aspectului comunei.....	96
Masura 1.3: Intretinerea și dezvoltarea serviciilor comunitare de utilitati publice.....	99
Masura 1.4: Dezvoltarea rețelei Tehnologiei Informatiei și Comunicatiilor.....	101

Masura 1.5: Dezvoltarea capacității administrative.....	103
8.2. Axa de Dezvoltare 2: Mediu de sustinere pentru IMM-uri pentru o dezvoltare economica locala sustenabila	104
Masura 2.1. Dezvoltarea culturii antreprenoriale - Crearea unui mediu de afaceri favorabil: Formare și sprijin pentru întreprinderi și angajați pentru promovarea adaptabilitatii.....	104
Masura 2.2: Stabilirea cooperării în domeniul agricol.....	106
Masura 2.3: Dezvoltarea societăților economice	109
Masura 2.4: Dezvoltarea competențelor afaceriale.....	111
Masura 2.5: Modernizarea activității de exploatare a fondului forestier și al activității de prelucrare a lemnului	112
8.3. Axa de Dezvoltare: Formarea unei comunități sanatoase, educate, competente, sustenabile care își menține valorile locale patrimoniale, culturale și sociale.....	115
Masura 3.1. Comunitate Conștientă- Comuna convergentă: Comunitatea și dezvoltarea activității culturale, precum și investiții în infrastructura culturală.....	115
Masura 3.2 Dezvoltarea capacității pentru educația digitală.....	116
Masura 3.3: Asigurarea sustenabilității și calității educației	119
Masura 3.4: Asigurarea condițiilor de accesibilitate pentru toți la servicii sociale, viața comunitară și la serviciile culturale diversificate	122
Masura 3.5: Îmbunătățirea nivelului serviciilor medicale și a condiției generale de sănătate a comunității	124
Masura 3.6: Dezvoltarea competențelor și devotamentului comunitar al tinerilor	125
Masura 3.7: Asigurarea unei bătrâneți confortabile-crearea serviciilor sociale.....	127
8.4. Axa de Dezvoltare 4 :Dezvoltarea Comunei Turia ca un centru turistic al județului Covasna.....	129
Masura 4.1. Dezvoltarea profitabilității turismului	129
Masura 4.2: Dezvoltarea infrastructurii ce deservește obiectivele turistice și unitățile de cazare.....	130
Masura 4.3: Înființarea structurii sistemului de dezvoltare turistică.....	132
Masura 4.4: Dezvoltarea produselor turistice.....	134
Masura 4.5: Promovare turistică eficientă și sincronizată.....	136
9. MONITORIZARE ȘI EVALUARE.....	139
10. PLAN DE ACTIUNE	143
Referințe	182

Lista Tabeluri

Tabel 1 Dimensiunea terenului intravilan și populația stabilă din localitățile comunei Turia, 2020	24
Tabel 2 Numărul de clădiri nou construite în Comuna Turia, sursă: (INS 2021).....	25
Tabel 3 Autorizații de construire eliberate pentru clădiri pe tipuri de construcții în Comuna Turia, sursă: (INS 2021)	26
Tabel 4 Infrastructura rutieră a comunei Turia, Sursă: Primăria Turia, 2021.....	26
Tabel 5 Situația teritoriului administrativ în hectare, sursă: INS, 2021	28
Tabel 6 Accesul locuințelor din localitățile comunei Turia la infrastructura utilitară, sursă: Primăria Turia	28
Tabel 7 Ape minerale din Comuna Turia	36
Tabel 8 Lista monumentelor istorice din Comuna Turia, sursă: (Patrimoniu 2015)	50
Tabel 9 ONG-urile înregistrate în Turia pe criterii de activitate.....	52
Tabel 10 Cele mai importante evenimente organizate anual în Turia, sursă: Comuna Turia	53
Tabel 11 Instituții de învățământ din Comuna Turia, sursă: Primăria Turia.....	54
Tabel 12 Populația școlară, pe niveluri de educație în Comuna Turia, Sursă: INS 2021	55
Tabel 13 Infrastructura medico-sanitară în Comuna Turia în anul 2019, sursă: INS 2021	56
Tabel 14 Fondul funciar, conform Registrului Agricol din 2019, Comuna Turia	62
Tabel 15 Pomi fructiferi înregistrate în Comuna Turia, sursă: Primăria Turia 2019	64
Tabel 16 Utilaje, instalații pentru agricultură și mijloace de transport în Comuna Turia, Sursă: R. Agr. Turia.....	65
Tabel 17 Composesorate existente în Comuna Turia, sursă Primăria Turia 2021.....	67
Tabel 18 Domenii principale economice și caracteristicile generale în Comuna Turia, sursă: M. Finanțe 2021	68
Tabel 19 Tipuri de structuri de primire turistică din 2020 și rezultatele turistice din anul 2019 în Comuna Turia, sursă INS 2021	73
Tabel 20 Numărul sosirii în fiecare lună în anul 2019 la structuri de primire turistice din Comuna Turia, sursă: INS 2021	73

Lista Figurilor

Figura 1 Turia, sursa: www.torja.info	13
Figura 2 Curia Apor din Turia, sursa: http://monumenteuitate.blogspot.com/	14
Figura 3 Harta Comunei Turia, sursa: maps.google.com	15
Figura 4 Suprafata locuibila existenta la sfarsitul anului 2020 in Comuna Turia, sursa: INS, 2021	23
Figura 5 Numarul locuintelor in comuna Turia, sursa: INS, 2021	25
Figura 6 Locuinte terminate in cursul anilor 2010-2020, sursa: (INS 2021)	29
Figura 7 Evolutia populatiei din Turia intre 2012 si 2020, sursa: (INS 2021)	42
Figura 8 Evolutia raportului natalitatii și a mortalitatii in Comuna Turia intre 2010 si 2020, sursa: (INS 2021)	43
Figura 9 Evolutia miscarii migratorie a populatiei in Comuna Turia intre 2010 si 2020	44
Figura 10 Arborul grupurilor de varsta din Comuna Turia, sursa INS 2021	45
Figura 11 Trasee analizate pentru Autostrada A13 intre Brasov si Bacau, sursa: CNAIR, 2021 ..	59
Figura 12 Structura economiei locale pe baza cifrei de afaceri produse de intreprinderile locale în anul 2020	70
Figura 13 Numarul angajatilor in diferite sectoare in Comuna Turia, sursa: M Finante, 2021 ..	71
Figura 14 Evolutia numarului somerilor inregistrati în perioada 01.2020 si 09.2021, sursa: INS, 2021	71
Figura 15 Sosiri ale turistilor in structuri de primire turistica pe luni in anul 2019 in Comuna Turia, sursa: INS 2021	74

1. SINTEZA COORDONATORULUI

Strategia de dezvoltare locală este o proiecție în viitor a comunității. Rolul acesteia este de a clarifica pe termen mediu și lung direcțiile și domeniile în care trebuie să se intervină pentru o dezvoltare durabilă. În acest proces, comunitatea locală identifică răspunsurile la întrebările „Cine suntem?” și „Cine și ce dorim să fim în viitor?”. Definirea identității și a spiritului locului la momentul prezent determină valorificarea în cadrul următoarei etape de evoluție a atuurilor sale geografice, peisagistice, culturale, istorice, dar și economice, respectiv sociale.

În altă ordine de idei, este evidentă creșterea așteptărilor locuitorilor față de calitatea serviciilor și prestația aleșilor locali. Menirea aleșilor comunității teritoriale este acum alta. Primarul și consiliul local se regăsesc tot mai des în situațiile specifice întreprinzătorului privat, în contextul în care sunt supuși și unor constrângeri de natură politică sau socio-culturale, că orice actor decizional, pentru a asigura succesul misiunilor sale, trebuie să pună accent pe calitatea și diversificarea serviciilor publice furnizate. La nivelul unei comunități teritoriale, acțiunile umane se înscriu în două portofolii - activități comerciale și activități de servicii. Forța economică a comunității este dată de portofoliul activităților comerciale, industriale, agricole etc., care formează fundamentul fiscal al veniturilor locale, fiind în același timp suportul forței și dinamismul celui de-al doilea portofoliu, cel al serviciilor puse în slujba cetățenilor.

În condițiile existenței unei strategii de dezvoltare locală, liderii comunității și comunitatea în ansamblul ei se vor concentra asupra obiectivelor stabilite și a acțiunilor ce trebuie întreprinse pentru atingerea acestor obiective, prin coordonarea și orientarea eficientă a resurselor de care dispun. Prin implementarea programelor elaborate, strategia de dezvoltare urmărește schimbarea în plan social, o mai bună valorificare a potențialului comunității, precum și orientarea activităților de dezvoltare în concordanță cu procesele înregistrate pe plan local. Pentru implementarea cu succes a proiectelor de dezvoltare comunitară este absolut necesar parteneriatul între actorii de pe plan local: administrația publică locală, comunitatea locală, firme private, reprezentanții societății civile și grupuri informale.

Având în vedere toate aceste considerente, prezenta strategie de dezvoltare își propune să răspundă nevoii comunei Turia de a avea la dispoziție un instrument de lucru la nivel local, prin care se stabilesc viziunea de dezvoltare, obiectivul general și obiectivele specifice de atins la finalul perioadei de programare, propunând domenii de intervenție, direcții de acțiune prioritare și măsuri necesare pentru îndeplinirea obiectivelor. Documentul încearcă să prezinte o imagine cât mai obiectivă a situației actuale, identificând acele arii sau domenii care pot oferi comunității un avantaj competitiv real în următorii 7 ani.

Prezenta strategie de dezvoltare este structurată pe 5 părți:

Partea I – Cadrul strategic de dezvoltare durabilă, care cuprinde prezentarea succintă a principalelor strategii la nivel european, național, regional și județean, deoarece orice strategie elaborată trebuie integrată în alte documente programatice existente la nivele superioare;

Partea a II-a – Analiza socio-economică a unității administrativ-teritoriale, care constă în analiza principalilor indicatori statistici din comuna Turia, județul Covasna;

Partea a III-a – Analiza SWOT, care prezintă concomitent caracteristicile interne și influențele mediului extern, ținând cont atât de factorii pozitivi, cât și de cei negativi;

Partea a IV-a – Strategia de dezvoltare locală, care stabilește: misiunea, viziunea de dezvoltare, principiile și valorile, obiectivul general și obiectivele specifice, domeniile de intervenție, prioritățile, măsurile de întreprins, planul local de acțiune și portofoliul de proiecte prioritare în perioada 2021-2027;

Partea a V-a – Implementarea, monitorizarea și evaluarea strategiei de dezvoltare locală, care prezintă modul de monitorizare și evaluare a gradului de implementare a strategiei de dezvoltare locală.

2. METODOLOGIA APLICATA

Strategia de dezvoltare locala, ca manifestare a vointei și a încrederii în viitor a comunitatii locale, bazandu-se pe exigentele locale, formuleaza sarcini pentru nivelul local si, în vederea indeplinirii scopurilor propuse, incearca sa puna în miscare resursele locale. Acest lucru inseamna, că în dirijarea procesului de planificare este binevenit că pe scara larga sa se tina seama de competentele locale. Toate acestea aduc dupa sine un sir de intrebari metodologice. Cum pot fi evaluate în mod eficient exigentele locale? Cum sa fie concepute obiectivele de dezvoltare și sarcinile privind indeplinirea obiectivelor? Cum putem valorifica resursele intelectuale locale în cursul procesului de planificare? etc. sunt numai cateva dintre intrebarile mai importante, la care, pe baza diferitelor pozitii metodologice, se pot da raspunsuri diferite.

În cursul elaborarii strategiei de dezvoltare a comunei Turia am urmat abordarea planificarii comunitare și am ales din bara ei de instrumente. Lista beneficiilor asigurate de planificarea comunitara este una cat se poate de lunga, dintre acestea trebuie evidentiata urmatoarele:

- Sustine evaluarea, cunoasterea exacta și reala a situatiei, asigura o baza solida pentru procesul de proiectare
- In cursul proiectarii aduce în mod continuu în prim plan exigentele și punctele de vedere locale
- Face acceptabile necesitatea, obiectivele și directia proiectarii, indeamna spre o proiectare în viitor la nivel individual și organizational
- Mobilizeaza resurse inca din etapa timpurie, respectiv le pregateste pentru perioada urmatoare, cea de executare
- Poate lua seama despre existenta unor conflicte sociale latente, respectiv poate genera noi consensuri în legatura cu cate o problema.

Elementul central al planificarii comunitare este principiul participarii publice, conform careia trebuie asigurata tuturor grupurilor sociale interesate și vizate posibilitatea de participare la procesul de proiectare. Nici din punctul de vedere al rezultatelor proiectarii, nici din cel al gradului de impunere a beneficiilor de mai sus nu-i indiferent ce fel de metode de participare se pun în aplicare. In cadrul realizarii strategiei de dezvoltare a comunei am aplicat urmatoarele metode de participare, în cadrul carora peste 50 de persoane interesate au putut sa-si formuleze parerea, nevoile prin:

- Realizarea de interviuri semi-structurate: grupand liderii de opinie locali pe domenii de specialitate (s-au realizat 15 interviuri: personaje din agricultură și economie, lideri ai institutiilor de invatamant, reprezentanti ai organizatiilor culturale și civile, antreprenori, angajati ai administratiei locale, compozesorat, etc.). I-am cautat personal cu cate un ghid de interviu semi-structurat care contura intrebari referitoare la domeniul de specialitate dat, precum și despre comuna în general.

- Organizarea de forumuri: organizarea unui forum cu participare deschisa, unde dupa o prelegere scurta, prezentand situatia actuala a localitatii, și reflexiile care l-au urmat, a pornit o discutie și o serie de propuneri impreuna cu reprezentantii locuitorilor centrate pe patru teme.
- Atelier de dezvoltare: cu reprezentantii administratiei publice locale am finalizat obiectivele și prioritatile strategiei de dezvoltare
- Deschidere și transparenta continua: grupul de specialisti care a coordonat elaborarea strategiei a primit pe toata perioada de planificare observatiile, propunerile cu intentie de imbunatatire venite fie personal, fie prin telefon sau email, scrisoare sau în alt format, pe care mai apoi le-a prelucrat. Executantul a informat în mai multe randuri administratia locala și locuitorii în legatura cu procesul de proiectare, și despre situatia atunci actuala.
- Infiintarea unui grup de coordonare strategica: cu participarea reprezentantilor mai multor domenii, cu un rol important mai ales în perioada de implementare. Acest grup în parteneriat cu administratia locala va sprijini implementarea obiectivelor, va intermedia și va transmite proiectele de dezvoltare spre comunitatea locala și va participa în evaluarea și monitorizarea strategiei.

Cu ajutorul celor de mai sus am reusit sa elaboram o strategie, care sintetizeaza propunerile specialistilor și a comunitatii locale, armonizeaza cu interesele locale și avem speranta că este o strategie cu care comunitatea locala se poate identifica și o simte că fiind a ei.

Pe langa coordonarea tehnicilor de participare, printre sarcinile grupului de specialisti care a elaborat strategia s-a aflat și ordonarea și prelucrarea datelor din evidentele locale și de la diferitele institutii judetene (ORC, APIA, AFIR, Directia Generala a Finantelor Publice, AJOFM etc.), precum și cunoasterea pe baza de experienta a terenului. În scopul cunoasterii terenului au avut loc de mai multe ori vizite pe teren, în cadrul carora, pe langa colectarea informatiilor pe baza de date concrete, am incercat sa ne concentram și asupra diferitelor impresii, experiente și sentimente. Toate acestea le-am rezumat în primul capitol al strategiei, avand titlul „Analiza situatiei”. Din punct de vedere tematic, capitolul care evalueaza situatia se construiesc de-a lungul a trei dimensiuni, astfel am analizat în cadrul unor subcapitole independente conditiile de mediu ale comunei, caracteristicile vietii comunitare locale și principalele caracteristici ale proceselor economice. Dupa toate acestea, grupate tematic în tabelul SWOT, am evidentiat acei factori locali precum și acele conditii externe, la care am fost atenti și în timpul formularii obiectivelor și prioritatilor care reprezinta drumul spre imaginea de viitor.

În cadrul formularii obiectivelor am fost atenti de asemenea și la sistemele de obiective ale documentelor de proiectare de la nivel mai înalt. Pe langa compatibilitatea cu politicile de cadru (politica agrara, politica de mediu, politica economica) ale Uniunii Europene referitoare la perioada 2014-2020, am pus accent și pe conformitatea cu obiectivele de dezvoltare nationale și judetene. Putem deci spune că documentul se încadrează în ierarhia sistemului nivelurilor de planificare, aflându-se la nivelul cel mai apropiat de comunitate. În ceea ce priveste structura strategiei, aceasta îndeplinește cele formulate de reglementarile comune referitoare ale Parlamentului și Consiliului European (COM 2011/618 FINAL 2).

Planul de actiune formulat sub forma de obiective și masuri prezentat în capitolul Strategie converge cu Imaginea de viitor. Intre acestea pot fi descoperite mai multe puncte de legatura, masurile și submasurile - care abordeaza prin prisma „localitatea, că un sistem holistic” - au fost elaborate construindu-se unele pe altele, sprijinindu-se reciproc, marind în acest fel eficienta interventiilor și sinergia efectelor asteptate. În cadrul capitolului Evaluare și Monitorizare facem propuneri pentru urmarirea și prelucrarea acestor efecte și interventii.

Desi consideram că fiind prea simplista și cu orizontul prea ingustat abordarea, conform careia strategia de dezvoltare este în primul rand instrumentul pentru atragere de resurse exterioare, inasa este clar că acest rol a crescut foarte mult odata cu aplicarea politicilor de dezvoltare și de finantare a Uniunii Europene în tara noastra. Tocmai de aceea am elaborat Strategia de Dezvoltare a Comunei Turia luand în considerare previziunile politicilor de finantare pe urmatoorii sapte ani. Posibilele surse de finantare legate de unele masuri/proiecte sunt prezentate în Catalogul surselor de finantare.

Masurile de dezvoltare formulate pe parcursul planificarii strategice au fost elaborate în conformitate cu parametri impusi de domeniul elaborarii proiectelor de finantare, contribuind astfel la facilitarea convertirii masurilor în proiecte de finantare. Pe parcursul realizarii portofoliului de proiecte nu am avut ca obiectiv integralitatea, am luat în considerare importanta, realizabilitatea unor masuri, pe care le-am convertit în schite de proiecte, cu scopul de a prezenta logica procesului de elaborare a proiectelor de finantare.

3. ANALIZA DE MEDIU

Pe parcursul elaborării unei strategii locale/microregionale care vizează definirea traiectoriei de dezvoltare a unității administrativ teritoriale în cauza pe termen mediu și lung, un capitol destinat analizei de mediu este indispensabil, iar printre priorități, obiective și măsurile de dezvoltare acest domeniu trebuie să apară accentuat, deoarece condițiile de mediu, protecția mediului și a naturii reprezintă unul din cei trei piloni ai dezvoltării durabile, principiu care își regăsește marcant locul în Strategia Europa 2030, în Planul Național de Acțiune pentru Protecția Mediului dar primește un rol deosebit de important și în Strategia de Dezvoltare Regională 2021-2027 și Programul Național Strategic, program prin care comunitățile din mediul rural pot accesa majoritatea fondurilor nerambursabile pentru dezvoltarea infrastructurii la scară mică, pentru întreprinderi și fermieri din comunele României.

În prezentul capitol, destinat integral pilonului de mediu, pe lângă subiectele legate strict de domeniul mediului precum așezarea geografică, condițiile de climă și sol, infrastructura tehnico-edilitară, gestionarea deșeurilor, valorile și resursele naturale din comună vom face referiri și despre caracteristicile urbanistice, relațiile în teritoriu ale comunei Turia. La baza analizei de mediu, prin intermediul căreia dorim să descriem principalele caracteristici ale acestui domeniu vor sta datele oficiale ale Recensământului din anul 2011, datele Planului Urbanistic General al comunei Turia, datele obținute din evidențele locale, și datele obținute de la formatorii de opinie din comună, cu care am realizat interviuri semi-structurate pe parcursul activităților de teren, dar nu în ultimul rând ne vom baza și pe datele accesibile în diferitele publicații în format tipărit și electronic despre comună Turia.

3.1. Scurt istoric și așezarea geografică a comunei

Comuna Turia este situată în județul Covasna, în partea nord-vestică a bazinului Târgu Secuiesc, în proximitatea municipiului Târgu Secuiesc. Comuna se află în partea anterioară a trei lanțuri montane: Munții Bodocului (sud-vest), Muntele Ciomat (vest și nord-vest) și Munții Turiei (nord), la o distanță de 11 km de Târgu Secuiesc, 30 km de Covasna și la 45 de km de la centrul județean, municipiul Sfântu Gheorghe. Comuna s-a format din unirea a cinci localități: Turia de Jos, Turia de Sus, Karatna, Volal de Jos și Volal de Sus.

Cel mai înalt vârf al zonei este muntele Puturosu (1143 m), aflat în partea nordică a zonei, acesta este o munte de origine vulcanică, activitatea post-vulcanică manifestându-se și în zilele noastre.

Climatul regiunii este echivalent cu cel muntos, fiind caracterizat de iernile lungi și friguroase, de verile scurte și bogate în precipitații. Prima zi de ger vine în general la începutul lunii octombrie, ultimele fiind la sfârșitul lunii aprilie/începutul lunii mai. Sezonul de vegetație este de aproximativ 5 luni și

jumatate. În acest bazin al Turiei temperatura medie este între 5,8 și 7,6 °C, depinzând de altitudine, cea mai caldă luna fiind luna iulie, cea mai rece ianuarie, cel mai secetos luna august, cel mai umed luna iunie.

Aerul este în general umed, foarte des se formează ceață, care în sezonul de iarnă este persistentă chiar și în zilele însorite.

În bazinul Turia cantitatea medie anuală de precipitații este între 750-750 mm (în comuna Turia aceasta cantitate este de 550-600 mm), lunile cu cele mai multe precipitații fiind mai și iunie. Solul este acoperit cu zapada între 95-120 zile pe an. Direcțiile dominante ale vântului sunt dinspre nord-est iarnă și vest, sud-vest în timpul verii.

Prima atestare documentară datează din anul 1307, menționată ca o posesiune a secuilor din Târgu Secuiesc („terra sen possessio Thorya”). Dajmele papale dintre anii 1332-1337 apar sub diferite denumiri, precum: Terya, Thorya, Torya Inferior. Există presupuneri conform cărora localitatea Turia există cu 300-400 de ani înaintea primei atestări documentare. Așezarea străveche avea o suprafață atât de întinsă încât din aceasta s-a desprins Târgu Secuiesc. Comuna din regiunea Trei Scaune a luat naștere în august 1917 din unificarea satelor Turia, Volalul de Sus, Volalul de Jos, Volal, înainte de acest lucru însă în 1899 Volalul de Sus și Volalul de Jos s-au unit sub numele de Turia.

Turia în trecut a fost o localitate deosebit de importantă, având drept de organizare de târguri, din acest motiv în anul 1427, într-o scrisoare de privilegiu Regele Sigismund de Luxemburg denumeste localitatea că fiind „Targul Turiei”, din care s-a dezvoltat ulterior localitatea Targu Secuiesc.

Figura 1 Turia, sursa: www.torja.info

Istoria comunei Turia este strâns legată de familia Apor, în proprietatea careia se afla cetatea Balvanyos. Cronicile scriu că Apor Sándor s-a opus procesului de creștinizare inițiat și dus la bun sfârșit de către regele Ștefan cel Sfânt (intemeietorul Regatului Ungariei, primul rege creștin al maghiarilor), menținându-și credința pagana. În final a fost biruit în lupta de către rege, vecinii din zona fiind obligați să treacă la creștinism pentru o scurtă perioadă, deoarece ulterior s-au folosit de dusmania dintre fiii regelui (Peter, Aba și Andras) și au trecut din nou la credința pagana, și s-au retras în cetate. Membrii familiei Apor au părăsit cetatea Balvanyos în secolul al XVII-lea, când s-au mutat în castelul din localitatea Turia.

Moștenire patrimonială în apartate, suita de reședințe nobiliare ascunse în Turia rămâne o mărturie elocventă pentru prestigiul unei regiuni colonizate în scopul apărării granițelor imperiale. Curiile nobiliare din Comuna Turia nu se bucură de pompa reședințelor din restul teritoriului transilvănean, fiind reduse ca dimensiuni și având un minimum de decorație. Însă tocmai această tipologie, conservată de-a lungul secolelor în întreg teritoriul secuiesc, le înzestrează cu un farmec deosebit, potențat și de istoria familiilor nobiliare pe care le-au găzduit.

Reședința familiei Apor din Turia este unică, în aparență modestă, constă în originalitatea spațiului interior, copleșitor prin măiestria frescelor și a tavanelor din lemn sculptat care datează din perioada Renașterii transilvănene. Suferind transformări succesive care îi conferă niște dimensiuni mai mari

comparativ cu media generală a curiilor, apropiindu-se chiar de palat, încadrăm totuși această construcție în seria curiilor secuiești prin respectarea tipologiei planimetrice: porticul de intrare din care se ajunge la nivelul parterului tripartit, cu o sală centrală din care se face distribuția spre încăperile laterale (Fig. 2).

Figura 2 Curia Apor din Turia, sursa: <http://monumenteuitate.blogspot.com/>

3.2. Relații în teritoriu, caracteristici urbanistice

Așa cum am menționat și în prezentarea geografică, comuna Turia este situată în partea de nord a județului Covasna, fiind învecinată cu comuna Sânzieni (15 km) și municipiul Târgu Secuiesc (11 km) în est, cu comuna Malnaș (37 min) în vest, comuna Bodoc (45 km) în sud-vest, în partea de sud cu comuna Cernat (20 km), iar la nord cu orașul Băile Tușnad (32 km).

Cele mai apropiate orașe din județul Covasna sunt municipiul Târgu Secuiesc (11 km), orașul Covasna (30 km), și municipiul Sfântu Gheorghe (45 km), care este și centrul administrativ al județului Covasna.

3.3. Stațiunea balneoclimaterică Băile Balvanyos

Băile Balvanyos este o stațiune balneoclimaterică permanentă de interes local, situată în județul Covasna din Transilvania – România, pe teritoriul administrativ al comunei Turia, la nord-vest de orașul Târgu Secuiesc din același județ. Este caracterizată de prezența a numeroase izvoare de apă minerală, de emanații mofetice de bioxid de carbon – cu caracter postvulcanic, precum și de frumusețea peisajului, la întâlnirea Munților Bodocului, Turiei și Ciomat, la altitudinea de 850 metri. Stațiunea este renumită datorită numeroaselor izvoare de apă minerală, emanațiilor mofetice de bioxid de carbon cu caracter post-vulcanic, datorită ruinelor cetății Balvanyos și aerului curat și a frumuseții peisajului de aici (Natura 2020 Ciomad Balvanyos 2011). Prin Stațiune trece DJ 113 care face legătură cu municipiul Târgu Secuiesc. Stațiunea este legată de localitatea Turia de un drum asfaltat cu o lungime de 10 km.

Stațiunea este situată în nordul județului Covasna între localitățile Turia la est și Bixad la vest, de-a lungul DJ113, pe cursul superior al pârâului Turia – la confluența pâraielor Sărat (Puturosu) și Bálványos. Arealul de desfășurare este larg, fiind situat atât pe versanții munților Bodocului (la nord și nord-est de Vârful Zimbrului), cât și pe cei ai Masivului Puturosu (în maghiară Búdös-hegy) - Ciomatu (în maghiară Csoma-hegy), la sud-vest de Muntele Puturosul și de Muntele Cetății. În desfășurarea ei, stațiunea se integrează sitului Natura 2000 Ciomad-Balvanyos. Pe plan local altitudinea variază între 840 și 950 m (Natura 2020 Ciomad Balvanyos 2011).

Căi de acces

Stațiunea este străbătută de drumul județean DJ113, care leagă Târgu Secuiesc – situat la intersecția DN11 cu DN11B și DN2D, de Bixad – situat pe DN12. Acesta trece prin pasul Turia (în maghiară Torjai), situat între Munții Bodoc – la sud și Masivul Puturosu-Ciomatu – la nord. Din acest drum se desprinde spre nord derivația care duce la Lacul Sfânta Ana și Tinovul Mohoš. Pe calea ferată cea mai apropiată gară este Bixad - gară accesibilă pe Magistrala CFR 400 – spre vest și, apoi Târgu Secuiesc – situat pe linia secundară 404 – conectată la Magistrala 400 în Sfântu Gheorghe (ANPT 1986).

Micro-climă la Băile Balvanyos

Climatul regiunii este echivalent cu cel subalpin. Iernile sunt lungi și verile scurte și relativ răcoroase, iar primăverile și toamnele sunt echilibrate. Prima zi de ger vine la începutul lunii octombrie, iar ultimele zile de ger apar în luna mai. Sezonul de vegetație este de aproximativ cinci luni.

În bazinul Turiei, temperatura medie anuală este de 5,8 – 7,6 °C, depinzând de altitudine. Aerul este în general umed, formându-se foarte des ceață care se ridică o dată cu încălzirea vremii. Iarna ceața devine persistentă însă, chiar și în zile însorite.

Media de precipitații este între 790 – 880 mm. Cele mai multe precipitații se întâlnesc în iunie și mai, iar cele mai puține sunt toamna. Dacă anual media zilelor cu precipitații sub formă de zăpadă atinge 40 – 50, media celor cu ploaie este de aproximativ 115 – 125 de zile. Solul este însă acoperit – în medie, de zăpadă, 95 – 120 zile pe an (Natura 2020 Ciomad Balvanyos 2011).

Peisajul natural

În zonă altitudinea și înclinarea versanților au variații semnificative. Aparținând unui areal vulcanic, locația are drept caracteristică fenomene postvulcanice, precum mofete, grote sau peșteri ori izvoare de apă minerală. În ceea ce privește conurile vulcanice, Ciomatu (1.301 m) este situat în raport cu Puturosu (1143 m), la vest, iar Muntele Cetății (1057 m) se află la est de acesta. Un alt con – Muntele Bolondos (maghiară Bolondos hegy, 1084 m), se află spre nord-vest.

Structura geologică

Este relaționată cu grupa vulcanilor Ciomatu-Puturosu – cea mai tânără formațiune vulcanică a Munților Harghita. Apăruiți în Neogen, ei au avut ultimele erupții în Pleistocen. De-a lungul faliilor create în sedimentele cretacice carpatice, lava andezitică a dezvoltat intruziuni și efuziuni care au antrenat materiale sedimentare. Andezitele cu biotit și amfiboli au suferit alterări masive, explicație – de exemplu, a prezenței caolinului în zonă (la nivelul unui abrupt de lângă Peștera Puturoasa). În arealul montan solurile sunt brune și brune acide, iar în microdepresiunea Bálványos apar soluri argiloiluviale podzolice și mai puțin soluri litomorfe. Zăcămintul hidromineral este localizat în fisurile grezoase și argiloase ale flișului intern al Carpaților Orientali, apele obținându-și sarcina minerală în contact cu rocile subterane. Circulația spre suprafață a dioxidului de carbon și cea a altor gaze, este facilitată de numeroasele dislocări ale scoarței. Pe plan local sunt și zăcămintele argiloase din care s-ar putea produce cărămidă și țiglă (ANPT 1986), (Natura 2020 Ciomad Balvanyos 2011).

Flora și fauna

Zona se încadrează regiunilor biogeografice atât sub-alpină cât și continental. Vegetația este formată din păduri de conifere în amestec cu foioase. Se mai găsesc turbări asociate vegetației forestiere, locuri unde apar plante rare specifice zonelor mlăștinoase. Dintre acestea, roua cerului (*Drosera rotundifolia*) și curechii de munte (*Ligularia sibirica*) – specie de interes comunitar a sitului Natura 2000 Ciomad-Balvanyos, sunt relictice glaciare. Fauna zonei include și specii protejate cum ar fi: (ursul, râsul, lupul), dar și unele specii de lilieci și amfibieni (Natura 2020 Ciomad Balvanyos 2011).

Rețeaua hidrografică

Apartține în principal bazinului pârâului Turia (maghiară Torjai), care prin Șaua Sărată – prin care se face legătura Muntelui Puturosu cu Munții Bodoc, intră în contact – spre vest cu bazinul pârului Jombor. Pârâul Turia se formează prin contopirea pârâului Sărat care coboară din șa despărțind Muntele Puturosu de Munții Bodocului și Bálványos care desparte Muntele Cetății de Muntele Puturosu. Izvoarele băilor Csiszár se află în cea mai mare parte pe dreapta pârâului Csiszár, între acesta și pârâul Cserepes. Cele ale Băilor Valató și Hammás precum și Izvoarele Bukki sunt situate dincolo de șa, în bazinul superior al pârâului Jombor.

Istoria

Muntele Puturos cu împrejurimile sale este amintit încă din 1344. Prima atestare documentară are loc în 1756, fiind vorba de un loc în pădure, aflat la hotarul satului Turia, în maghiară Torjai. În 1767 se menționează utilizarea – pentru cură, a gazelor sulfuroase. Primele amenajări necesare curei balneare și facilități turistice se construiesc aici în 1895. Spre finalul secolului XIX se construiește local – pentru a folosi gazele emenate de Peștera Puturoasă - o fabrică de lichefiere a dioxidului de carbon (prima de acest fel din arealul Carpatic). Aceasta a funcționat până în 1916, când a căzut pradă flăcărilor în timpul luptelor duse de trupele românești (Munteanu et al 1978).

Succesiv Primului Război Mondial, stațiunea se dezvoltă pe actualul amplasament, centrat de Băile Transilvania (în maghiară Várpad). Având la bază proiectul arhitectului Grigore Ionescu, în 1930 se construiește aici un Sanatoriu TBC - actualul sediu al hotelului Best Western. După 1968 în stațiune s-a organizat în fiecare an un festival de folclor, în luna aprilie.

Actual, zona stațiunii face parte din două areale de protecție Natura 2000: ROSCI0037 – Ciomad-Balványos (de interes comunitar) și ROSPA0082 – Munții Baraolt și Bodoc (de importanță avifaunistică) (Natura 2020 Ciomad Balványos 2011).

Repere balneare

Stațiunea Bálványos, așa cum este astăzi cunoscută, este de fapt formată prin contopirea a trei colonii de băi: Turia – cea mai veche (situată în pasul Turia), Csiszár și Transilvania (anterior numită – mai înainte de a fi cumpărate de către Banca Transilvania). De partea cealaltă a trecătorii – spre valea Oltului, băile din bazinul superior al pârâului Jombor sunt cunoscute drept Băile Mikes. Între 1860-1880 contele Mikes Benedek construiește bazinele de pe valea pârâului Jombor (care aveau să fie ulterior în secolul XX. neglijate).

Istoria modernă este însă legată de nobilul maghiar Csiszár Dénes, care, după ce a cumpărat terenul

ce aparține domeniului baronilor din Turia, după propriile sale planuri a finanțat construirea Băilor Csiszár. Descoperirea zonei de izvoare minerale cu proprietăți curative situată la sud-vest de Muntele Cetății este legată de o poveste locală romanțată. Aceasta afirmă că pe la 1889 în timpul unei vânători desfășurate aici, nobilul – obosit fiind, a cerut un scaun pentru odihnă și, când acesta a fost înfipt în pământ, din găuri a ieșit apă. Om de afaceri fiind, Csiszár Dénes a apreciat cum trebuie exploatat potențialul acelor ape carbogazoase.

În a doua jumătate a secolului XX, aici existau instalații pentru băi calde cu apă minerală carbogazoasă în vane și bazine, bazine în aer liber cu apă minerală carbogazoasă, mofete și instalații de electroterapie și hidroterapie.

Bioclimatul local este tonic, moderat stimulant cu unele nuanțe de sedare . Atât apa, cât și gazele mofetice au radioactivitate naturală mijlocie. Aerul este ozonat și bogat în aeroioni negativi. Culmile împădurite care înconjoară stațiunea, o feresc de vânturi puternice.

Apele minerale

Au cel mai important rol dintre factorii balneari, locali. Sunt ape carbonatate cunoscute drept „borviz”, utilizate fie în bazine – în cure externe, fie în cure interne. Debitul limitat al izvoarelor captate – în absența unor foraje hidrogeologice, este însă limitant pentru dezvoltarea amplă, a stațiunii (Szabó 1978). În total, în microdepresiunea Bálványos sunt 57 de izvoare. Toate conțin și fier, iar unele și microelemente ca bromul, iodul și fluorul. În unele izvoare sunt prezente urme de metan și propan, iar altele conțin acid sulfuric. Unele sunt ușor radioactive. Unele dintre izvoarele de pe versanții Muntelui Puturos (care compun băile Turia) – anume Băile Timsós (Apor), conțin atât alaun (sulfatul dublu de aluminiu și potasiu $KAl(SO_4)_2 \cdot 12H_2O$) cât și acid sulfuric liber. În zona Apelor de ochi izvoarele – cu o mineralizare scăzută, au apa ușor bicarbonată, calcică, sulfuroasă, feruginoasă .

Izvoarele băilor Csiszár (Jordán, Zsófia, Mogyóros, Szemviz), sunt folosite atât în cure interne - fiind ușor carbogazoase, feruginoase, sulfuroase și oligoradioactive, cât și în cure externe sub forma mai multor bazine cu apă minerală (Timsós, Baia cu Ciocolată – numită astfel datorită culorii roșu-marونیu a apei, Hammás, Ștrandul – cel mai mare bazin, cu apa de culoare galbenă, Vallató), conținând fie sulf, acid carbonic și alaun ori clor și fier. Baia cu Ciocolată este situată la cea mai mare altitudine – dintre cele ale băilor Csiszár și, are un efect calmant. Apa din Ștrand conține clor și fier. Apa bazinelor Vallató este de culoare galben-verzuie și este foarte rece – de unde și numele în maghiară („cameră de anchetă/interogare”). Apa din baia Timsós conține și acid sulfuric.

Izvoarele Băilor Várpad (Transilvania) se folosesc deasemeni în cure interne (izvorul Vasas sau Izvorul Feruginos), precum și externe - bazinul din centrul stațiunii și cele de pe Muntele Cetății. Izvorul Vasas – aflat lângă capela ecumenică are o apă ușor radioactivă, bicarbonată, clorurată, sodică, calcică,

feruginoasă, bromurată și sulfuroasă, iar Ibolya (aflat pe traseul ce duce la cetatea Bálványos) – cu gustul cel mai plăcut dintre toate izvoarele stațiunii, are o apă bicarbonată, magneziană, sodică, bromurată, feruginoasă, ușor radioactivă. La 2 km de Balványos se află izvorul Imola (Szejke), cu apă bicarbonată, sodică, calcică, magneziană, iodurată, ce prezintă radioactivitatea cea mai ridicată dintre toate izvoarele stațiunii.

Băile Mikes au în componență bazinele Hammás și Vallató, precum și izvoarele Bükki. Mergând în jos spre Bixad se mai găsesc câteva izvoare minerale, din care cel mai cunoscut este Utaszházi, în preajma unui popas acoperit pentru turiști.

Mofetele

Sunt în număr de 3, grotă Puturoasă și mofetele amenajate din centrul stațiunii și cea de la Băile Csiszár. Gazul mofetei din Pasul Turia provenit din andezite cu hornblendă și biotit este sub raportul radioactivității, pe primul loc – în România.

Avantaje: Aero-helio-terapie: Este posibilă langa unele dintre bazine pentru cure externe, aflate în aer liber.

Indicații terapeutice

Pentru afecțiuni: Cardiovasculare (Hipertensiune arterială; boli vasculare periferice: Sindrom Raynaud, Acrocianoză, Livedo reticularis; Insuficiență mitrală sau aortică; Insuficiența venoasă cronică asociată cu Boală ocluzivă aterosclerotică a membrelor inferioare).

Pentru boli asociate: Afecțiuni ale aparatului locomotor reumatismale, degenerative, abarticulare

Pentru boli profesionale și neurastenie

Există și izvoare recomandate în: afecțiuni digestive: maladia ulceroasă/ gastritele (Imola, Ibolya, Mogyóros) și unele afecțiuni hepato-biliare (Imola, Jordán) stimulatoare ale funcției renale (Vasas) anemii (Vasas, Mogyóros) conjunctivite (Apele de Ochi).

Contraindicații: Generale pentru cura balneoclimatică la adulți. Speciale pentru cura balneoclimatică pentru patologii specifice.

Baza de tratament

Singura bază de tratament – aparține fostului Sanatoriu Turia – actualul hotel Balványos Resort – Grand Hotel Balványos reușind reactivarea acesteia.

Amenajările balneare sunt doar prezentabile turistic - fără facilități reale de tratament. Nu există

medic de specialitate, nu există o supraveghere metodologică a actului terapeutic și nici una de laborator a factorilor naturali de cură.

Este situat lângă hotelul Grand Hotel Balványos, constituit dintr-o serie de elemente suspendate pe copaci sau piloane (scări, poduri, tuneluri construite din lemn și corzi).

Obiective turistice

Mofeta Peștera Puturoasă se află pe versantul dinspre Pasul Turia al Muntelui Puturosu, la o altitudine de 1052 m (coordonate: 46.119807, 25.948498). Denumirea este legată de mirosul mai puțin agreabil al emanațiilor de hidrogen sulfurat. Este numită și Peștera Sulfatară, fiind o scurtă galerie descendentă de 14 m a unei vechi exploatare de sulf – prin care se scurg amestecuri de gaze avînd predominant CO₂, cu ceva mai mult hidrogen sulfurat cu urme de metan, azot, monoxid de carbon. Aici se poate remarca nivelul la care curgerea se stabilizează, prin nivelul depunerilor de sulf de pe pereți. Partea de la intrare – în lungime de 7 m a fost amenajată și consolidată, fiind dotată cu bănci. Deoarece în partea inferioară nivelul gazului aproape atinge plafonul grotei, accesul a fost limitat printr-un grilaj .

Grota cu Alaun (in maghiară Timsós-barlang)

Numită și Grota Timsós, deși prezintă scurgeri de gaze, este un obiectiv exclusiv turistic. Se remarcă prin depuneri la nivelul pereților de sulfat dublu hidratat de potasiu și aluminiu, sub forma unor cristale alb-gălbui.

Peștera Ucigașă

Denumirea este legată de caracterul letal al gazelor din grotă. La fel că Peștera Puturoasă este o galerie scurtă – de 11 m a unei exploatare anterioare de sulf, diferența fiind dată de faptul că depunerile specifice de sulf sau alaun nu sunt direct vizibile pe pereți, astfel neexistînd semne clare care să indice nivelul potențial periculos al stabilizării nivelului de gaz.

Cimitirul Păsărilor

Este o depresiune formată prin prăbușirea unei galerii de mină aflată pe versantul estic al Muntelui Puturosu, unde se acumulează gazele vulcanice, care au greutatea specifică mai mare decât cea a aerului. Culoarea diferită a frunzelor uscate sau lipsa vegetației verzi pe fundul depresiunii, sunt singurele indicatoare care scot în evidență prezența gazului nociv.

Tinovul (Ră)bufnitor

Este o mlaștină eutrofă (dar se pot întâlni și biocenoze oligo-mezotrofe) similară Tinovului Mohoș de lângă lacul Sfânta Ana, în suprafață însă de numai aproximativ 1 hectar. Turbăria – care și-a primit numele după răbufnirile scurgerilor de gaze (care barbotează în apa mlaștinii), este înconjurată de fâgete și este situată la o altitudine de 925 m la nord de vârful Puturosu, pătura de turbă având o grosime maximă de 4,1 m (Evelpidou et al 2010).

Capela Sfintei Marii

Este un altar catolic deschis situat într-o grotă de piatră aflată în apropierea Pasului Turia, pe versantul din spatele hotelului Best Western și, închinat Sfintei Fecioare.

Cetatea Bálványos

Are codul LMI CV-II-m-A-13297 și, este acum în ruine, accesul făcându-se din centrul stațiunii pe un drum și apoi printr-o pădure de conifere amestecate cu foioase (coordoanate: 46.113694, 25.965243). Nu există o unanimitate de păreri privind momentul construirii ei, acesta fiind situat fie în secolul XI (Cetatea Balvanyos 2013), fie în secolul XIII după invazia mongolă. Construirea ei este atribuită familiei nobiliare Apor. Prima atestare documentară are loc – în urma unei împărțiri teritoriale între baronii secui, în 1360. Fiind greu accesibilă, cetatea a fost afectată de mai puține evenimente, astfel că nu prea apare în documente. La sfârșitul secolului XVII incinta a fost abandonată în favoarea castelului Apor din Turia și s-a ruinat cu timpul. Existau două incinte, una exterioară cu ziduri înalte de 4 m și una interioară cu ziduri înalte de 5–6 m, situată cu 30 m mai sus ca prima și, centrată de un turn cu 4 niveluri și înălțime de aproximativ 20 m, prăbușit la un cutremur din deceniul 7 al secolului XX. Există și o legendă locală privind cetatea, imortalizată de către scriitorul Jókai Mór.

3.4. Caracteristicile urbanistice in Comuna Turia

Fondul funciar agricol si de paduri constituie principala sursa naturala a teritoriului comunei Turia, funcția dominantă în profilul economico – social fiind dezvoltarea agriculturii cu cele două ramuri principale: creșterea animalelor și cultura vegetală.

O componentă importantă a spațiului rural și un element de prim ordin al resurselor dezvoltării rurale este infrastructura, prin cele două laturi ale sale: infrastructura fizică și infrastructura socială, care au un impact direct asupra gradului de civilizație și de dezvoltare a satelor.

Necesitățile de teren pentru construcții de locuit se pot satisface eficient doar prin asigurarea unui flux productiv de funciar în toate zonele intravilanului, care să furnizeze permanent investitorilor terenuri aflate în proprietate particulară.

Suprafața ocupată de locuințe în intravilanul comunei este de circa 645 ha. Din datele furnizate de către Consiliul Local Turia și din datele prelucrate de la Institutul Național de Statistică, putem afirma că numărul de gospodării din comună s-a ridicat la 1353 (la nivelul anului 2015) iar în anul 2020 se ridică la 1378. Suprafața locuibilă existentă la sfârșitul anului 2020 în comuna Turia a fost de 79,901.00 mp, în comparație cu anul 1990 când a fost doar 43,000 mp. Următorul grafic arată evoluția suprafeței intervilane existente (metri patrati arie desfasurata) în perioada dintre anii 2010 - 2020. Pe baza datelor graficului se poate observa că în perioada de două decenii suprafața locuibilă aproape că s-a dublat în comuna Turia, ajungând de la valoarea de 68.000 de metri patrati arie desfasurata la valoarea de peste 79.901 de metri patrati arie desfasurata.

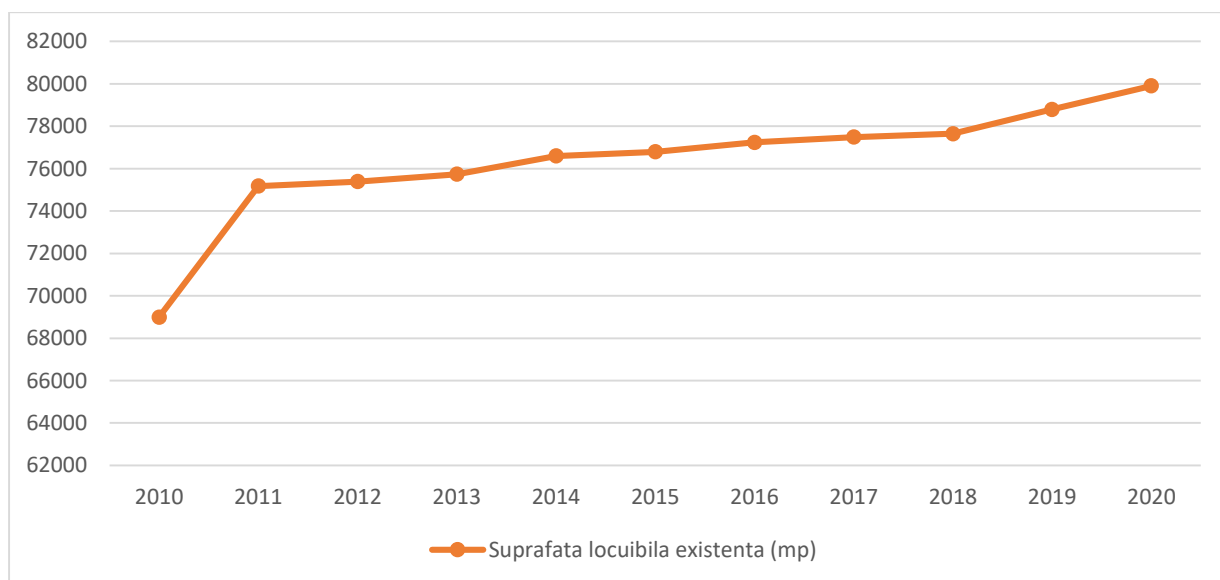

Figura 4 Suprafața locuibilă existentă la sfârșitul anului 2020 în Comuna Turia, sursa: INS, 2021

Comuna este formată din 3 localități, Turia care are o suprafață (intravilan) de 409 ha și o populație de

3660 de locuitori, Alungeni având 119,2 (intravilan) ha și 380 locuitori și Stațiunea Băile Balvanyos cu suprafața de 110,8 (intravilan) ha și 12 locuitori.

Tabel: Dezvoltarea suprafetelor intravilane în Comuna Turia

An	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ocupata cu constructii	638	639	639	639	640	640	640	640	640

Satul Alungeni se afla la distanta de 2 km de centrul comunei, localitatea Turia, și este o localitate deosebit de frumoasa în care se imbina pana la perfectiune resursele naturale și antropice. Conform traditiei satul a fost donat familiei Hamar de catre regele maghiar Kun Laszlo.

Tabel 1 Dimensiunea terenului intravilan și populatia stabila din localitatile comunei Turia, 2020

Localitatile comunei	Suprafata (ha)	Populatia
Turia	499	3467
Alungeni	120	380
Statiunea Baile Balvanyos	115	12
TOTAL	734	3859

O problemă semnificativă, care trebuie soluționată în vederea promovării incluziunii sociale și a dezvoltării economice locale în general, este reprezentată de infrastructură. În zonele rurale, drumurile locale au un rol cheie în asigurarea accesului la rutele de comunicare naționale și, prin urmare, reprezintă principalele centre economice, sociale și culturale ale județului și obiective de interes local. Dezvoltarea economică și socială durabilă a zonelor rurale depinde în mod esențial de îmbunătățirea infrastructurii rurale și a serviciilor de bază existente. În perspectiva viitorului, zonele rurale trebuie să se plaseze într-o poziție competitivă pentru investiții, oferind în același timp populației locale standarde adecvate de viață în comunitate și servicii sociale corespunzătoare. Drumurile, în mediu rural, reprezintă principala cale de transport. Dezvoltarea și implicit calitatea acestora și a traficului ce se desfășoară pe aceste drumuri mai au mult de recuperat până a ajunge la ceea ce reprezintă normalitate la nivelul Uniunii Europene.

În afara de cele doua drumuri mentionate mai sus, **infrastructura rutiera** a comunei este alcatuita dintr-un total de 76 de strazi cu o lungime totala de 29.2 km, 2 drumuri comunale, cu o lungime de 12 km, 97 de drumuri de exploatare agricola cu o lungime de 95.75 km, 7 drumuri de exploatare forestiera, cu o lungime totala de 25.2 km. Lungimea drumurilor comunale și a strazilor locale modernizate sunt peste 5 km.

Numarul locuintelor existente la sfarsitul anului 2020 a fost d 1901 in Comuna Turia. Acest numar a avut un trend crescator incepand de la 1990 cu un numar de 1581, ajungand pana anul 2000 la un numar 1630, iar dupa 2000 cresterea numarului locuintelor a fost mai rapida, ajungand pana la anul 2010 la 1829 si in anul 2020 la 1901.

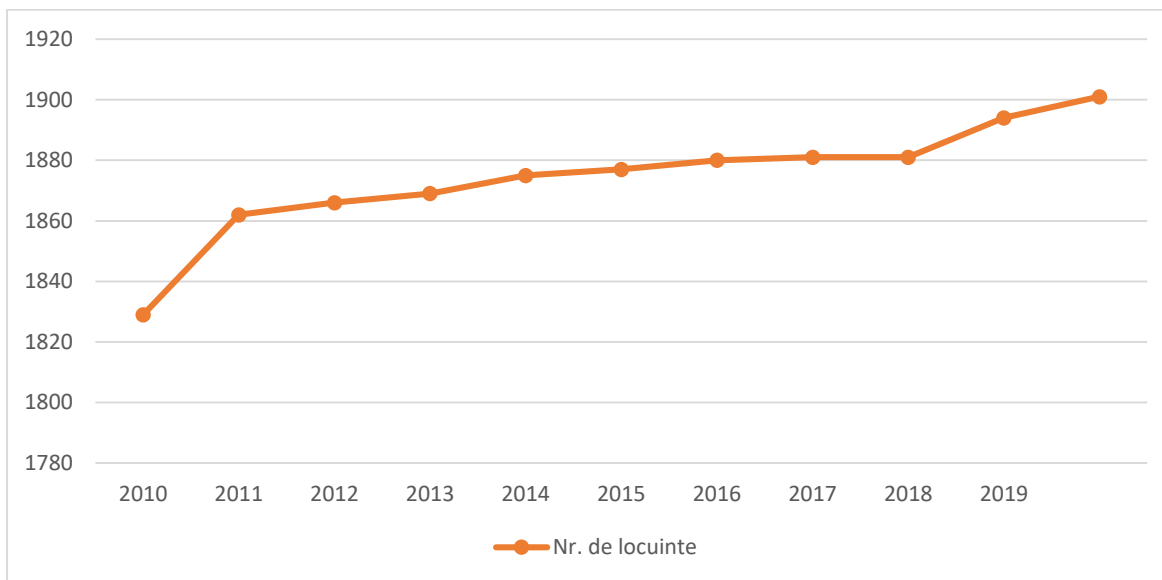

Figura 5 Numarul locuintelor in comuna Turia, sursa: INS, 2021

Dupa datele statistice de la INS se observa ca intre 2010 si 2020 in Comuna Turia au fost construite cladiri doar din fonduri private (Tabel 2).

Tabel 2 Numarul cladirilor nou construite in Comuna Turia, sursa: (INS 2021)

Anul	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Din fonduri private	6	8	4	3	6	2	5	4	3	14	9
Din fonduri publice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	6	8	4	3	6	2	5	4	3	14	9

Dupa datele statistice de la INS, se observa ca intre 2010 si 2020 in Comuna Turia au fost eliberate mai multe autorizatii de construire pentru cladiri pe diferite categorii de constructii. Cele mai multe autorizatii de construire (13 pentru o suprafata totala de 2173 mp) au fost eliberate in 2020 desi a fost un an afectat de criza pandemica (Tabel 3). Prin intermediul urmatorului tabel putem urmari autorizatiile de constructie eliberate în perioada dintre 2010-2020. Se poate observa o fluctuatie permanenta, cele mai multe autorizatii fiind eliberate în 2020, iar cele mai putine în anul 2010. În ultimul an s-au eliberat în total 24 autorizatii de constructie, iar în anul 2010 doar 13, cea ce înseamnă că numărul autorizărilor de construire eliberate s-a dublat de la 2010 la 2020.

În momentul de față în comuna Turia sunt în vigoare mai multe Planuri Urbanistice Zonale, iar în 2021 au fost eliberate 2 astfel de Planuri pentru construirea unui hotel cu 3 și 4 stele. Aproape 20% dintre autorizații de construire au destinația de turism, celelalte fiind pentru locuințe, dar mai sunt și pentru sport, domeniul agro-industrial, și cultural. Majoritatea PUZ-urilor în vigoare sunt în localitățile Turia și Balványos, în localitatea Alungeni nu sunt PUZ-uri în vigoare. Din destinația planurilor zonale putem concluziona că principalele domenii de dezvoltare în comuna Turia sunt turismul și agricultura, dar și combinația acestor două domenii, agroturismul.

Tabel 3 Autorizații de construire eliberate pentru clădiri pe tipuri de construcții în Comuna Turia, sursa: (INS 2021)

Anul	2010	2010	2011	2011	2012	2012	2013	2013	2014	2014	2015	2015	2016	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
Categorii de construcții	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP	Nr.	Sup. Ușă în MP
Clădiri rezidențiale (exclusiv cele pentru colectivități)	7	1261	9	1563	8	1281	10	1896	7	1228	8	1364	8	1069	11	2233	10	1629	12	2692	13	2505
Hoteluri și clădiri similare	:	:	1	605	1	2432	:	:	:	:	:	:	2	268	1	62	:	:	:	:	1	626
Clădiri pentru comerț cu ridicata și cu amănuntul	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	442	:	:	:	:
Alte clădiri	6	567	6	577	5	729	10	2292	7	1624	8	1081	7	1020	8	3519	9	1311	9	1405	11	2173

Tabel 4 Infrastructura rutieră a comunei Turia, Sursa: Primăria Turia, 2021

Numărul total al strazilor din comuna (km)	
Lungimea totală a strazilor	29.2
Din care asfaltate	3.32
Numărul drumurilor comunale	
Lungimea drumurilor comunale	12
Din care asfaltat	6
Numărul drumurilor de câmp	97
Din care asfaltate	
Lungimea drumurilor forestiere	25
Din care asfaltate	
Numărul pistelor pentru bicicliști	
Lungimea pistelor pentru bicicliști	

La prima vedere, în lipsa cunoașterii exacte a situației din comuna Turia, putem concluziona că la nivel

de infrastructura nu au fost intreprinse activitati importante, și așa cum reiese din datele tabelului de mai sus numai aprox. un sfert din totalul drumurilor comunale sunt asfaltate, iar aprox. 1%, din lungimea totală a strazilor ce alcătuiesc infrastructura rutieră a comunei sunt acoperite de asfalt. Situația este însă alta, trebuie să scoatem în evidență faptul că în ultimii ani Consiliul Local Turia a depus eforturi uriașe pentru construirea rețelei de apă și canalizare. Din datele următorului tabel putem observa faptul că în perioada dintre 2008-2015 la nivel local s-au implementat mai multe proiecte, în mai multe etape pentru construirea rețelei de apă. Sunt în implementare proiectele pentru construirea rețelei de canalizare în satul Turia și Stațiunea Baile Balványos, descris mai pe larg în subcapitolul destinat prezentării situației infrastructurii tehnico-edilitare. Ceea ce este important de menționat însă, că în cazurile în care a fost posibil, s-a realizat asfaltarea drumurilor, cum ar fi DC 4, str. nr. 5. În momentul realizării activităților de teren aferente strategiei lucrările erau demarate și pe strazile nr. 7 și nr. 27, iar din tabel reiese că printre proiectele aflate în fază de planificare apare și modernizarea strazilor nr. 1,5,8,16, cât și DC4-DC 5, care face legătura între satele Turia și Alungeni.

În condiții optime, prin intermediul unui proces coerent de planificare asfaltarea drumurilor este ultima activitate din sirul modernizării infrastructurii de bază, și se realizează după finalizarea construirii sistemelor de apă și canalizare. Acest lucru se întâmplă și în comuna Turia, procesele de lucrări sunt bine planificate și se derulează în conformitate cu planurile în vigoare, cu o alocare de fonduri eficientă.

Drumurile de exploatare agricolă și forestieră nu sunt asfaltate, însă Consiliul Local al Comunei Turia a achiziționat mai multe utilaje necesare activităților de întreținere a drumurilor, printre care: buldozer, excavator, finisor, greder. Pentru depozitarea în condiții normale a acestor utilaje în proximitatea sediului Consiliului Local s-a construit un depozit corespunzător, cu acoperiș. Așadar, drumurile de câmp și de exploatare forestieră sunt întreținute cu ajutorul acestor utilaje din dotare, iar în afara de acestea, utilajele mai sunt utilizate și pentru deszăpezirea drumurilor comunale, sau chiar și a drumului național.

Situația teritoriului administrativ și al folosinței terenurilor din comuna este prezentată în tabelul de mai jos. Pe baza datelor obținute din evidențele locale teritoriul extravilan al comunei Turia este de 13.894 hectare, teritoriul intravilan fiind de 639 ha, totalul zonei de locuit având o dimensiune de 300.24 ha, dimensiunea spațiilor verzi este de 173.86 hectare, zona industrială măsoară 31.1 ha, iar zona de agrement a comunei este de 41.8 hectare (tabel 5).

Tabel 5 Situatia teritoriul administrativ in hectare, sursa: INS, 2021

Teritoriu extravilan	14078
Teritoriu intravilan	641
Din care spatii verzi	178
Total zona industrială	32
Total zona de agrement	42
Teren mixt	92

În Comuna Turia, densitatea populației locale este de 26.21 locuitori/ km², în România densitatea populației înregistrând o valoare de 83 km² (Eurostat 2020), în Regiunea Centru aceasta medie este de 67.6 locuitori/ km² (ADR Centru 2021), iar în județul Covasna se înregistrează valoarea de 59 locuitori/km².

În ceea ce privește inventarul locuințelor pe localitățile comunei situația se prezintă în felul următor: în Comuna Turia există un număr de 1901 de case de locuit în total și 22 de case nelocuite, localitatea Alungeni dispune de 165 de case de locuit, numărul caselor nelocuite fiind 14, iar în Stațiunea Baile Balványos există 166 case de vacanță și 10 unități de primire turistică.

Tabel 6 Accesul locuințelor din localitățile comunei Turia la infrastructura utilitară, sursa: Primăria Turia

Denumire	Turia	Alungeni	Baile Balványos
Numărul caselor de locuit	1570	165	
Numărul gospodăriilor	1425	151	
Din care numărul gospodăriilor racordate la rețeaua de apă	356	0	
Numărul gospodăriilor racordate la rețeaua de canalizare	0	0	
Din care numărul caselor nelocuite	22	14	
Alte clădiri - Case de vacanță	0	0	166
Hotel-Motel	0	0	10

Conform datelor oficiale de la INS, între anii 2010 și 2020 construirea locuințelor a fost încheiată în mai multe cazuri. Construirea celor mai multe locuințe a fost finalizată în anul 2019 cu un număr de 14, iar cele mai puține locuințe au fost finalizate în anul 2015 când doar 2 locuințe au fost terminate (Figura 6).

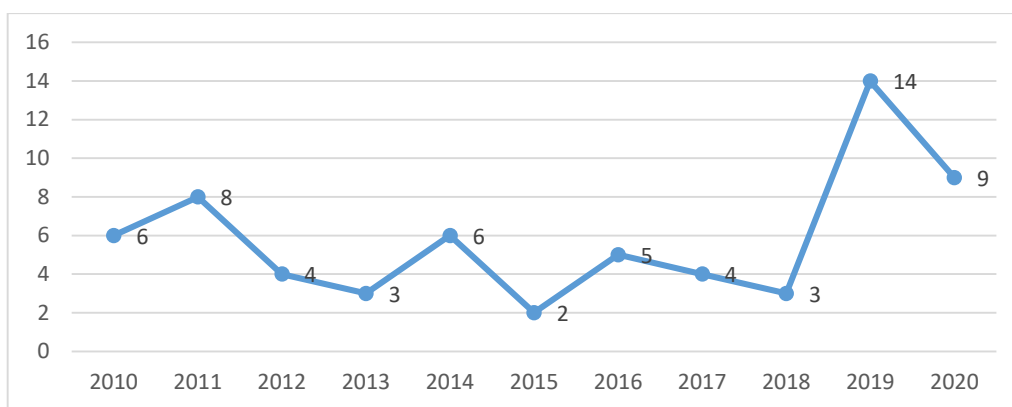

Figura 6 Locuinte terminate în cursul anilor 2010-2020, sursa: (INS 2021)

Comuna Turia este o comuna frumoasa și foarte ordonata, în care se imbină pana la perfectiune modernul cu arhaicul în domeniul construcțiilor, fapt ce acorda comunei un aspect aparte, frumos și unitar. La aceasta imagine contribuie și faptul că principalele institutii, atractii turistice, puncte nodale, directii sunt marcate prin marcaje unitare, realizate pe suport de lemn. Acestea pot fi intalnite la fiecare intersectie din comuna, și în afara de faptul că asigura o imagine unitara localitatilor, au o foarte mare contributie și în ghidarea turistilor și oaspetilor sositi în comuna.

În ultima perioada, Consiliul Local pentru infrumusetarea aspectului comunei și pentru cresterea calitatii vietii locuitorilor a construit și modernizat mini-parcurile din comuna, și a construit mai multe statui în memoria personalitatilor comunei.

3.5. Infrastructura tehnico-edilitara

Aspecte privind accesul la infrastructura tehnico-edilitară (utilități publice de interes local), au o importantă de dimensiune socială și un rol esențial în consolidarea dezvoltării durabile a localităților și îmbunătățire a condițiilor de viață.

Potrivit datelor statistice din 2018, din cele 357 de comune ale Regiunii Centru 287 comune erau conectate la rețeaua publică de alimentare cu apă potabilă (80,4% din nr. total), 173 comune erau conectate la rețeaua publică de canalizare (48,5%) și 194 comune erau conectate la rețeaua națională de distribuție a gazelor naturale. Față de anul 2013 se remarcă o îmbunătățire semnificativă în ce privește numărul de comune conectate la rețele județene de apă și canal. Județele care se caracterizează prin cele mai mari ponderi ale comunelor care beneficiază de o infrastructură tehnico-edilitară mai dezvoltată sunt Brașovul, Mureșul și Harghita (ADR Centru 2021). Ponderea localităților cu rețea de distribuție a apei la nivelul județului Covasna este 71.1% în anul 2019, iar în același an, în mediu rural a fost registrat o pondere de 67,5% (ADR Centru 2021).

Una dintre problemele principale cu care se confrunta comunitățile din mediul rural al României și a

judetelor din regiunea Centru este starea precară, necorespunzătoare a infrastructurii tehnico-edilitare. Conform unor statistici nu tocmai favorabile furnizate de Eurostat, satele romane sunt foarte greu atinse de civilizație, numai 67% din satele din judetul Covasna au ape potabile iar canalizarea a ajuns la doar 66,7% la nivelul judetului Covasna, însă în mediul rural în județ acest aspect are o pondere de doar 62.5%. Aspect negativ din aceasta statistica este ca in mai multe localitati, desi retelele de canalizare au fost realizate, dar doar cateva dintre ele sunt puse in functiune.

În comuna Turia pentru imbunatatirea infrastructurii de baza s-au facut demersuri importante în ultimii ani. Prin finalizarea a doua mari proiecte (cu o valoare totala de peste 3 milioane de lei): Instalatii de apa etapa I, și inceperea etapei II, aproape finalizat construirea rețelei de apa potabila a satului Turia. In luna septembrie 2021 a fost lansata licitatie publica pe site-ul e-licitatie.ro proiectul "Execuția lucrărilor de extindere rețea publică de canalizare în localitatea Turia în cadrul proiectului "Extindere rețea de canalizare în localitatea Turia, comuna Turia, județul Covasna".

Conform licitatiei publice, lucrarile de constructii si instalatii se vor realiza in conformitate cu proiectul tehnic elaborat de Proiect Expert Consult Design SRL, parte integranta a caietului de sarcini. Investitia prevede:

- retea de canalizare din PVC pentru apele uzate menajere cu o lungime totala de 8.656 m având diametrul Dn 250 mm;
- realizare a 200 de racorduri individuale;
- 5 statii de pompare ape uzate menajere precum si dotarea lor cu generatoare de 3 kW pentru situatia în care este oprit curentul electric - conducte de refulare PEHD Dn 110 mm, L=1.835 m
- dotarea cu generatoare de 3 kW a celor 2 statii de pompare de rețeaua de canalizare existenta pentru situatia în care este oprit curentul electric
- montarea în statia de epurare existenta a unor senzori pentru masurarea oxigenului dizolvat si a materiilor în suspensie
- realizarea unui sistem de automatizare pentru statia de epurare existenta prin montarea unui tablou de automatizare care sa transmita datele privind parametrii de functionare a statiei de epurare la un calculator aflat în primarie prin GPRS. Valoarea estimata a lucrarilor este de 3.710.101,43 lei, din care cheltuielile cu utilități: 40.614,97 lei, construcții și instalații: 3.024.948,46 lei, utilaje și echipamente tehnologice cu montaj: 499.290 lei, respectiv dotări strict necesare pentru funcționarea investiției 145.248 lei.

Rețeaua este construita în asa fel incat prin cadere libera apa din parau este captata intr-un bazin central, de aici iarasi prin cadere libera este distribuita catre gospodariile locale. Lungimea totala a rețelei de apa potabila în satul Turia este de 29 de km, în Statiunea Baile Balvanyos lungimea rețelei fiind de 4 km. Astfel acoperirea rețelei în Turia este rezolvata în procent de 99%, în Baile Balvanyos în

procent de 80%. În momentul de față, conform evidentelor locale, din totalul de peste 1400 gospodării peste 600 sunt racordate la rețeaua de apă potabilă. Doar în anul 2019 au fost eliberate 172 autorizații pentru racordare la bransamentul de apă și canalizare. Finantarea lucrărilor s-a realizat din fonduri guvernamentale obținute prin intermediul Ordonanței Guvernului nr.7/2006 privind instituirea programului de dezvoltare a infrastructurii și a unor baze sportive din spațiul rural și prin Subprogramul privind alimentarea cu apă la sate conform H.G. nr. 577/1997. Investițiile în rețeaua de apă potabilă realizate în Baile Balvanyos (în valoare totală de 1.260.000 RON) au fost finanțate din bugetul Consiliului Local, iar pentru finalizarea lucrărilor mai sunt necesare 120.000 RON, aceștia fiind necesari pentru construirea stației de epurare în Baile Balvanyos.

Pentru realizarea proiectului, pe baza de proiectare se vor realiza următoarele lucrări:

- Extinderea rețelei de canalizare pe o lungime de 320 m cu conducte din PVC Dn 250 mm,
- O stație de pompare
- Conducta de refulare PEHD Dn 160 mm cu o lungime de 20 m,
- Stație de epurare cu $Q = 100 \text{ mc/zi}$ și conductă de evacuare ape uzate epurate în paraul Turia
- Realizare racorduri electrice pentru stația de epurare și stație de pompare
- Realizare bransamente de apă potabilă la stația de epurare

Rețeaua de canalizare și stația de epurare vor fi amplasate pe domeniul public al comunei Turia. Rețeaua de canalizare va fi pozată în lungul străzii existente din Trup Balvanyos, pe stradă, pe o parte sau pe cealaltă a acesteia, în acostament sau spațiu verde.

Stația de epurare va fi compusă din următoarele obiective;

- Epurare primară: grătar static, deznisipator, separator de grăsimi, bazin de omogenizare;
- Epurare secundară; bazin selectare, bazin de denitrificare, bazin de nitrificare (aerare), bazin de sedimentare, unitate de dezinfectie UV;
- Tratare nămol: bazin stocare nămol, unitate de deshidratare nămol.

Accesul la amplasamentul rețelei de canalizare al stației de epurare se va realiza din drumul național și pe străzile existente.

Pentru realizarea lucrării sunt necesare 3 subtraversări prin foraj orizontal dirijat al drumului național DN 11C.

Organizare de șantier: Pentru buna desfășurare a lucrărilor se prevăd amenajări provizorii pentru organizarea de șantier, amplasate în vecinătatea amplasamentului lucrărilor.

Apele menajere colectate de la construcțiile existente în Baile Balvanyos și propuse prin dezvoltări ulterioare, în baza Breviarului de calcul:

Debit mediu zilnic ape uzate menajere

- $Q_{med\ zi} = 18,48\ mc/zi$

Debit maxim zilnic ape uzate menajere

- $Q_{maz\ zi} = 190,80\ mc/zi$

Debit maxim orar ape uzate menajere

- $Q_{max\ orar} = 13,25\ mc/ora$

Apele menajere sunt epurate într-o Stație de epurare compusă din :

- Treapta mecanică alcătuită din 2 decantoare Imhoff, Volum util 85 mc
- Treapta biologică alcătuită dintr-un bazin modular $V = 7,25 \times 5,0 \times 4,5\ mc$
- Capacitatea de epurare a Stației de epurare va fi extinsă în măsura în care investițiile preconizate vor depăși capacitățile existente.
- Apele epurate vor îndeplini condițiile de calitate conform Normativ NTPA-001/2002.

Apele meteorice vor fi colectate prin rețele de canalizare, santuri deschise . Canalizarea pluvială se va rezolva prin două rețele, în funcție de suprafețele de colectare.

Apele de pe suprafețele neacoperite (drumuri, parcaje neacoperite) sunt preluate prin guri de scurgere, trecute prin separatoare de produse petroliere și dirijate într-un rezervor de retenție de unde vor fi pompate în rețeaua publică, în conformitate cu solicitările autorității din domeniu. Apele convențional curate de pe acoperisuri sunt preluate printr-o rețea distinctă .

Construirea și punerea în funcțiune a rețelei de apă potabilă, și în special a rețelei de canalizare, pe lângă faptul că a avut o contribuție semnificativă asupra îmbunătățirii condițiilor de trai și a calității vieții populației din comuna Turia, a condus și la diminuarea gradului de poluare a mediului, a apelor fluviale de ex. paraul Turia, respectiv subterane prin puturile și tratarea necorespunzătoare a apelor uzate.

Alimentarea cu energie electrică este asigurată în procent de 100% în fiecare localitate componentă a comunei Turia, toate gospodăriile sunt racordate la această rețea, și în ultima perioadă pentru modernizarea sistemului s-au construit noi posturi de transformare. Printre planurile conducerii locale apare dezvoltarea zonei Torjahágó, în scopul dezvoltării unei zone cu case de vacanță, din acest motiv se dorește asigurarea alimentării cu energie electrică și în această parte de localitate. În comuna s-a extins și s-a modernizat sistemul de iluminat public, astfel acoperirea acestuia este de 100%.

3.5.1. Alimentarea cu gaze naturale

Lucrarile la conducta de gaze în comuna Turia a început în anul 1995, iar conform datelor oficiale până în anul 2013 lungimea totală a fost de 9 km. Cele mai mari extinderi s-au realizat între anii 2001 și 2002 când lungimea conductei a crescut de la 4 la 7 km, și între 2011 și 2012, când lungimea a mai crescut cu alți 2 kilometri, între timp s-a construit și un reductor de presiune, iar printre planurile conducerii locale apare și extinderea actualei conducte de gaze cu alți 900 m, pe baza exigentelor locale. În Comuna Turia, conform datelor de la ANRE, Valoarea Puterii Calorifice Superioare (PCS) în luna august 2021 a fost 10.68.

Primăria Comunei Turia a pregătit mai multe documentații privind extinderea rețelei de distribuție gaze naturale, respectiv în anul 2020 a fost pregătită documentația pentru extindere rețea de distribuție gaze naturale până la 1150 m lungime, și a fost realizat un studiu de fezabilitate pentru extinderea rețelei de distribuție a gazelor naturale cu o lungime de până la 20 km în Comuna Turia.

3.5.2. Gestionarea deșeurilor

Gestionarea deșeurilor este un subiect important din mai multe puncte de vedere. În primul rând, o activitate eficientă de colectare, transportare, depozitare și tratare a deșeurilor menajere contribuie la îndeplinirea unor condiții de bază ale sănătății publice. Pe de altă parte, gestionarea deșeurilor conduce la menținerea curăteniei publice din comuna, astfel aceasta poate deveni mult mai atractivă în rândul localnicilor, tinerilor dar și turistilor care sosesc să viziteze aceste meleaguri. În momentul de față colectarea, transportarea și depozitarea deșeurilor menajere din comuna Turia se realizează în baza unui contract cu firma SC Tega SA, deșeurile fiind colectate în fiecare săptămână (4 zile/lună), taxa fiind suportată de beneficiari. Deșeurile colectate sunt transportate la depozitul din Sf. Gheorghe, în comuna există posibilitatea colectării selective a deșeurilor.

Potrivit firmei TEGA SA, de la 1 ianuarie 2019 s-a introdus și taxa de economie circulară, care este de 30 lei + TVA/tonă la taxa de depozitare. De aceea colectarea deșeurilor în mod selectiv a crescut în județul Covasna între 2015 și 2020. Cantitatea de deșeuri colectate selectiv a crescut semnificativ în primele trei luni din acest an față de aceeași perioadă a anului trecut, de la 780 tone în ianuarie-martie 2018, la 1.080 tone în 2019. Comuna Turia a ajuns la o pondere de 58% cu colectare selectivă a deșeurilor în anul 2019. În anul 2017 taxa de salubritate stabilită de către Consiliul Local Turia a ajuns la 7 lei/persoană/lună, iar în anul 2021 a ajuns acest tarif la 11.31 lei/persoană/lună (CJCV 2021).

Pe baza interviurilor purtate cu formatorii de opinie din comuna, am aflat că în domeniul gestionării deșeurilor există unele probleme pe plan local. În pofida faptului că există un contract cu o firmă de

salubritate în baza căreia sunt transportate deșeurile în mod organizat, respectiv pe fiecare săptămână, totuși deseori deșeurile sunt depozitate necorespunzător de către localnici, în locuri nepermise (camp, albia paraiei, santuri, etc.), poluând astfel mediul și având un efect negativ asupra esteticii peisajului. În acest sens se necesită lansarea unor activități de informare și conștientizare, despre importanța colectării, reciclării deșeurilor menajere.

Activitatea de gestionare a deșeurilor din comuna Turia este soluționată prin implementarea proiectului județean „Sistem de management integrat al deșeurilor în județul Covasna”, care a fost finanțat prin intermediul Programului Operațional Sectorial de Mediu 2007-2013. Centrul de Management Integrat al Deșeurilor a fost construit în comuna Moacsa, satul Let. Cuprinde un depozit ecologic regional pentru managementul de deșeuri municipale, o stație de compostare și o stație de sortare a deșeurilor. Multumită proiectului, toate depozite de deșeuri din cele cinci orașe din județul Covasna au fost închise și ecologizate (Intorsura Buzăului, Târgu Secuiesc, Sfântu Gheorghe, Covasna). În același timp, depozite legale sau ilegale pentru deșeuri în mediul rural au fost desființate.

În afară de o infrastructură modernă și un sistem integrat de management al deșeurilor se necesită și o schimbare de mentalitate în rândul locuitorilor comunei Turia și a județului Covasna. Numai prin promovarea și conștientizarea importanței atitudinii ecologice, a protecției mediului și a naturii vor putea fi evitate activitățile de depozitare a deșeurilor în locuri nepermise (albiile paraiei, camp, etc.), din acest motiv componenta nr. 4 a proiectului menționat vizează creșterea nivelului informării publice în domeniul deșeurilor și în probleme legate de mediu.

3.5.3. Mediu și arii naturale protejate

Comuna Turia poate fi caracterizată de îmbinarea excepțională a numeroase resurse naturale accesibile în cele trei localități componente. Frumusețea mediului natural, calitatea bună a terenurilor agricole și patrimoniul construit bine întreținut conferă comunei o imagine aparte, care poate atrage un număr impresionant de vizitatori, adepți ai turismului aproape de natură, al aerului și mediului curat în care există posibilitatea de tratament (în Stațiunea Baile Balványos) și numeroase activități și evenimente culturale, care garantează succesul sejurului.

Comuna Turia dispune de o gamă largă de ape de suprafață și subterane, fiind străbătută de paraiele Turia, Munkacs și Karatna. Pe baza experiențelor de teren și a informațiilor culese, în viitorul apropiat se arată necesitatea realizării unor lucrări de amenajare, sistematizare a malurilor paraului Turia, și construirea unui pod în partea de localitate Karatna.

Următorul tabel cuprinde lista apelor minerale și a izvoarelor de pe raza localităților comunei. Putem să observăm numărul ridicat al apelor minerale (situate în mare parte în stațiunea Balványos), existența cărora se datorează faptului că Balványos se situează într-un areal vulcanic, având caracteristici post-vulcanice cum ar fi mofetele, grottele, pesterile și izvoarele de apă și apă minerală. Pe

baza informatiilor obtinute pe parcursul activitatilor de teren, s-au realizat actiuni de reabilitare a izvoarelor, și curatire-intretinere a ruinelor cetatii, insa în viitor se necesita initiative și lucrari considerabile pentru modernizarea și punerea un functiune a acestora la adevaratele lor valoare. Printre planurile sau sarcinile locale apare și reabilitarea Pesterii Puturosul, care este o adevarata comoara ce poate fi valorificata în turism.

Tabel 7 Ape minerale din Comuna Turia, sursa:

Denumirea	Starea fizica
Kerekhegy	consumabil
Szeregeto	consumabil
Szemmoso	tamaduitoare
Begyenko	consumabil
Foris	consumabil
Szejke (km 18)	consumabil
Ciuma	consumabil
Gyorgy Samu Borvize	consumabil
Vasas	consumabil
Ibolya	consumabil
Jordan	consumabil
Sospatak	consumabil
Buffogo	tamaduitoare
Gorgan	consumabil
Apor lanyok feredoje	tamaduitoare
Jajdon	consumabil
Izvoare	
Cimentkut	consumabil
Mocsar	consumabil
Kanas	consumabil

Comuna Turia face parte din doua arii naturale protejate din reseaua Natura2000, situl ROSCI0037 - Ciomad-Balvanyos și ROSPA0082 - Muntii Bodoc-Baraolt (APM Covasna 2014).

Situl Ciomad-Balvanyos se remarca prin prezenta fenomenelor postvulcanice (cea mai mare mofeta din Europa cu scurgere de bioxid de carbon de circa 2000 m³/zi si o concentratie de bioxid de carbon de 98-99%, grote cu emanatii sulfuroase, mofete si izvoare cu ape minerale) si existenta unor pesteri (pestera Ursului, pestera Timsos si pestera Gyilkos). In sit a fost identificat habitatul prioritar de turbarii cu vegetatie forestiera în care se intalnesc plante rare specifice zonelor mlastinoase (roua cerului si curechii de munte, specie de interes comunitar). Fauna protejata din sit include carnivore mari bine reprezentate (urs, ras, lup), dar si numeroase specii de lilieci si amfibieni.

Situl Muntii Bodoc-Baraolt, acopera în întregime Muntii Baraolt si partial Muntii Bodoc, fiind alcatuit pe 70% din suprafata din paduri compacte intre care se intercaleaza pajisti si putine terenuri agricole cultivate în sistem extensiv. Toate aceste habitate reprezinta zone ideale pentru cuibarirea pasarilor

rapitoare si a berzei negre, dar si mai multor specii caracteristice padurilor de fag. Situl conserva importante efective populationale din 21 de specii protejate la nivel european, dintre care aproape toate sunt cuibaritoare, exceptie facand vanturelul de seara si rata rosie care trec doar în pasaj prin aceasta zona. Este prezent cu populatii semnificative cristelul de camp, declarat specie de interes conservativ global. De asemenea, situl conserva populatii importante ale urmatoarelor noua specii amenintate la nivelul Uniunii Europene: acvila tipatoare mica, viesparul, huhurezul mare, barza neagra, ghionoaia sura, ciocanitoarea cu spate alb, ciocanitoarea neagra, muscarul gulerat si muscarul mic. (Sursa: infonatura2000)

Tipuri de habitate prezente in sit:

- 91V0 Păduri dacice de fag (Symphyto-Fagion)
- 9130 Păduri de fag de tip Asperulo-Fagetum
- 9110 Păduri de fag de tip Luzulo-Fagetum
- 9170 Păduri de stejar cu carpen de tip Galio-Carpinetum
- 91D0* Turbării cu vegetație forestieră

Specii de Amfibieni si Reptile enumerate in anexa II a directivei consiliului 92/43/CEE din sit:

- 1193 Buhai de baltă cu burta galbenă (*Bombina variegata*)
- 2001 Triton carpatic (*Triturus montandoni*)
- 1166 Triton cu creastă (*Triturus cristatus cristatus*)

Specii de Mamifere enumerate in anexa II a directivei consiliului 92/43/CEE din sit:

- 1352* Lup (*Canis lupus*)
- 1354* Urs brun (*Ursus arctos*)
- 1308 Liliac cârn (*Barbastella barbastellus*)
- 1324 Liliac comun (*Myotis myotis*)
- 1307 Liliac comun mic (*Myotis blythii*)
- 1323 Liliac cu urechi mari (*Myotis bechsteinii*)
- 1361 Râs (*Lynx lynx*)

Specii de Nevertebrate enumerate in anexa II a directivei consiliului 92/43/CEE din sit

- 4054 Cosaș transilvan (*Pholidoptera transsylvanica*)

Specii de Plante enumerate in anexa II a directivei consiliului 92/43/CEE din sit

- 1758 Curenchiu de munte (*Ligularia sibirica*)

Custode desemnat

Asociația Vinca Minor

520023 Sfântu Gheorghe,

Str.Jozsef Bem

Nr. 2/3/C/12

Jud. Covasna

Tel:0267-314.917

Fax: 0267-314.917

www.vincaminor.ro

Situl ROSPA0082 Muntii Bodoc-Baraolt

Situl cuprinde în întregime munii Baraolt și parțial muntii Bodoc. Padurile acoperă cca. 70% din suprafața sitului, în trupuri compacte. Este o zonă relativ izolată datorită accesibilității reduse în zona Munților Baraolt. Relieful este caracteristic zonelor de dealuri înalte. Toate pâraiele de pe teritoriul sitului sunt afluenți ai râului Olt.

4.2. Calitate și importanță:

Prioritate nr. 11 din cele 68 de situri propuse de Grupul Milvus.

C1 – specii de interes conservativ global – 1 specie: cristelul de câmp (*Crex crex*).

C6 – populații importante din specii amenințate la nivelul Uniunii Europene – 9 specii acvil tiptoare mic (*Aquila pomarina*), viespar (*Pernis apivorus*), huhurez mare (*Strix uralensis*), barza neagră (*Ciconia nigra*), ghionoaie sur (*Picus canus*), ciocanitoare cu spate alb (*Dendrocopos leucotos*), ciocanitoarea neagră (*Dryocopus martius*), muscar gulerat (*Ficedula albicollis*), muscar mic (*Ficedula parva*).

Zona cu munti de altitudine joasă, fiind acoperite cu păduri mari de foioase, predominant fag. Cele două munti sunt despartite de către râul Olt.

Aria propusă cuprinde pasuni și fânețe care alternează cu poduri de foioase, oferind astfel habitate ideale pentru stabilirea pasarilor rapitoare și barza neagră, respectiv pentru specii caracteristice pădurilor de fag.

Impactul antropic este mijlociu, fiind mai semnificativ activitatea de exploatare forestieră în transformarea pasunilor în zone agricole.

Vulnerabilitate:

1. defrisările, tăierile ras și lucrările silvice care au ca rezultat tăierea arborilor pe suprafețe mari
2. tăierile selective a arborilor în vârstă sau a unor specii
3. adunarea lemnului pentru foc, culegerea de ciuperci
4. turismul necontrolat
5. amenajări forestiere și tăieri în timpul cuibăritului speciilor periclitate
6. vântoarea în timpul cuibăritului prin deranjul și zgomotul cauzat de către gonaci
7. vânătoarea în zona locurilor de cuibărire a speciilor periclitate
8. braconaj
9. practicarea sporturilor extreme: enduro, motorcross, mașini de teren
10. distrugerea cuiburilor, a pantei sau a puilor
11. deranjarea păsărilor în timpul cuibăritului
12. prinderea păsărilor cu capcane
13. împaduririle zonelor naturale sau seminaturale (pasuni, fânețe, etc.)
14. electrocutare și coliziune în linii electrice
15. intensificarea agriculturii – schimbarea metodelor de cultivare a terenurilor din cele tradiționale în agricultura intensivă, cu monoculturi mari, folosirea excesivă a chimicalelor, efectuarea lucrărilor numai cu utilaje și mașini
16. schimbarea habitatului semi-natural (fânețe, pasuni) datorită încetării activităților agricole ca cositul sau pasunatul
17. cositul în perioada de cuibărire
18. cositul prea timpuriu (ex. poate distruge poantele de cristel de câmp)
19. arderea vegetației (a mirisii și a pârloagelor)

Desemnarea sitului:

În cadrul sitului este inclus rezervația naturală Dealul Cioca, Dealul Vitezei declarată prin HG2151/2004 privind instituirea de regim de arie naturală protejată pentru noi zone. La nord situl se suprapune parțial peste situl SCI Ciomad-Balványos. La nord-est la cca. 2 km se află situl SPA Dealurile Homoroadelor.

Organismul responsabil pentru managementul sitului: Contract Administrare: 154/07.07.2010,
Administrator: Consiliul Județean Covasna Str. Piața Libertății, nr.4, Loc. Sf. Gheorghe, Jud. Covasna

În comuna Turia nu putem vorbi despre surse importante de poluare, mai ales după desființarea în anul 1980 a sanatoriului TBC din comuna, însă lipsa rețelei de canalizare are un efect negativ asupra mediului, a apelor subterane. Această situație se va soluționa, așa cum am putut observa în cadrul subcapitolului destinat prezentării infrastructurii tehnico-edilitare.

Așa cum am putut observa, comuna Turia beneficiază de importante resurse naturale care în afara de activitățile de ocrotire și conservare necesită și un plan de dezvoltare durabilă, în special în ceea ce privește valorificarea resurselor naturale în turism. Acest domeniu va primi o atenție sporită pe parcursul formulării viziunii de viitor și a priorităților de dezvoltare cu orizontul 2027.

4. VIATA CULTURALA SI COMUNITARA

Locuibilitatea unei localitati, cat și calitatea vietii poate fi evaluata prin analiza în context a mai multor factori care se leaga în aceasta privinta. Chiar și comunitatea din localitate se analizeaza din mai multe puncte de vedere, daca se simt bine în comunitatea respectiva. In prezent, avem tendinta sa acordam o importanta masurii starii fizice a unei localitati (care în cazul Turia am analizat în capitolul anterior), sau administrarii evidentiata a resurselor economice. Desigur, în viata unei comunitati nu sunt de neglijat aceste puncte de vedere, dar are o importanta egala cu acestea și cum este viata în comunitate, daca populatia localitatii functioneaza în ansamblul ei ca o comunitate, cum se dezvoltă componenta societatii și cum se prezinta în general starea de spirit, starea de sanatate, cum este mentalitatea și viziunea comunitatii. In vederea elaborarii unui program de strategie de dezvoltare eficace, este nevoie sa vedem în ansamblu caracteristicile care se leaga în cadrul localitatii.

In acest capitol, pornind de la procesul demografic, am analizat situatia culturala și sociala prin oglinda proceselor de evolutie a anilor precedenti. Pe langa prelucrarea datelor statistice privind procesul demografic, am luat în calcul institutiile locale de cultura, medicala, sociala și de sport, am analizat necesitatile de dezvoltare și de functionare ale acestora, totodata, am incercat sa descoperim asteptarile și exigentele care se ivesc, legate de aceste institutii. Pentru ilustrarea starii și atmosferei generale ale comunitatii, am pus accent pe interviurile realizate cu lideri de opinie, pe discutiile purtate cu oameni situati pe diferite segmente ai scarii sociale, în baza carora s-a conturat un cadru general .

Aceasta parte a raportului de situatie din strategie, ofera o imagine corecta conducerii administrative al localitatii despre situatia procesului demografic, utilizarea spatiilor de viata ale comunitatii și aprecierea acestora , cat și despre starea fizica a institutiilor publice și de cultura. Pe de alta parte, populatia, ca sursa de valorificare umana pentru economie, prin schitarea procesului de evolutie sociala, putem obtine o viziune asupra potentialului fortei de munca și ca factor de productie pentru comunitate. Totodata putem sa tragem concluzii și în privinta stabilirii directiei de urmat pentru dezvoltarea localitatii prin prisma resurselor umane.

4.1. Evolutii demografice și structura sociala

Analiza evolutiei demografice a populatiei din Turia ne poate furniza date despre viabilitatea comunitatii (este vorba de o comunitate în ascendentă sau de o comunitate în degradare). Prin analiza structurii de varsta (tendinta de imbatranire sau intinerire a comunitatii) putem afla multe despre dinamica, vietii în comunitate, ca factor determinant al calitatii vietii. Totodata, este importanta informatia în finantarea și dezvoltarea proiectarii serviciilor publice (rețeaua sociala, servicii medicale,

invatamant etc.), cat si pentru a afla daca ne putem astepta pe viitor la cresterea sau scaderea exigentelor. Indicatorii de dependenta arata și volumul sarcinii ce-i revin tinerilor prin intretinerea varstnicilor, in urma careia se poate estima puterea de cumparare sau chiar anteprenoriatul în cadrul comunitatii.

Conform datelor Institutului National de Statistica, Turia în anul 2020 a avut un numar de 3874 locuitori, densitatea populatiei a fost de 26.31 persoana/km², raportul dintre sexuri este echilibrat (49% barbati, 51% femei) și corespunde caracteristicilor generale ale judetului Covasna. Avand in vedere ca nu sunt mai recente informatii, trebuie sa analizam datele de recensamant al populatiei din 2011, care arata că din populatia Turiei 98,31% este de etnie maghiara și 1,07% de etnie romana. In privinta divizarii confesionale, se compune din 85,3% romano-catolici, 12,6% reformati și 0,8% ortodoxsi. Conform datelor locale obtinute de la primarie, comunitatea are în componenta: Turia -3660 locuitori, Alungeni- 380 locuitori și Baile Balvanyos-12 locuitori.

In baza datelor statistice din anul 2020 și pana în prezent, diagrama privind evolutia populatiei totale arata un numar de populatie stabila dar cu descrestere fata de anii premergatori. Insa conform datelor statistice oficiale de recensamant intre anii 2002 și 2011 a crescut numarul populatiei constante cu 109 persoane(de la 3918 la 4027). Estimările noastre bazate pe tendinta evolutiei populatiei pe termen lung (conform datelor din ultimii 25 ani) arata în continuare o probabila descrestere în urmatorii 10 ani. Prin urmare, populatia Turiei va cunoaste o scadere a populatiei de 1,5%, aproximativ 3700 locuitori pana în 2030.

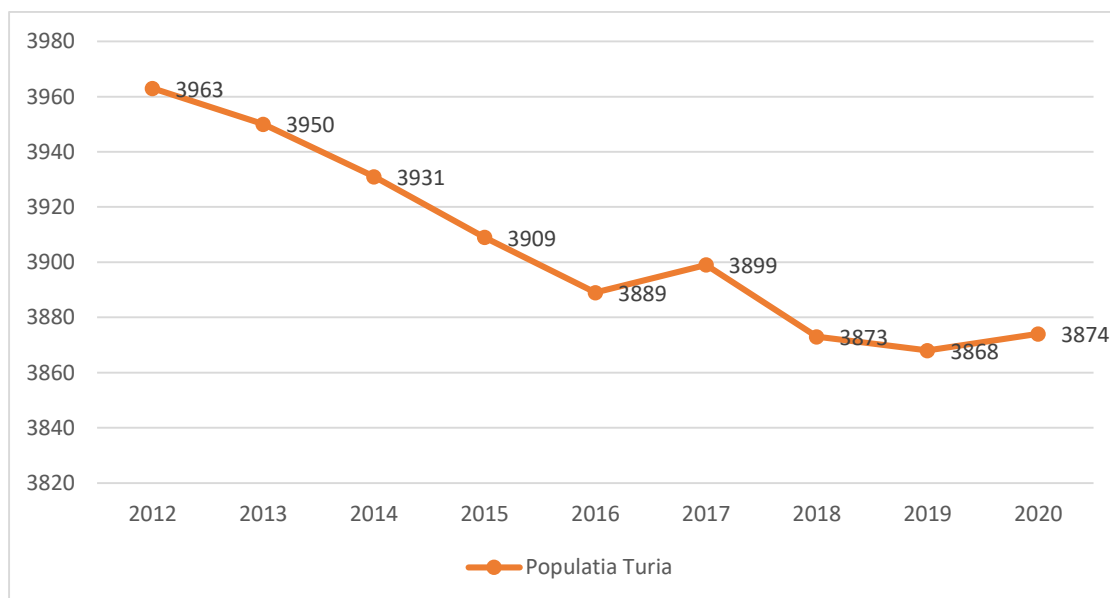

Figura 7 Evolutia populatiei din Turia intre 2012 si 2020, sursa: (INS 2021)

Scaderea numerica a populatiei provine din doua posibile fenomene: o scadere naturala și o scadere ca efect negativ al migratiei. Pe de o parte am analizat și raportul natalitatii și mortalitatii din perioada 2010-2020 (numarul natalitatii și a mortalitatii raportat la 1000 persoane) in baza datelor obtinute de la Institutul National de Statistica, pe de alta parte am calculat evolutia ratei migratiei. Conform figurii de mai jos raportat la anii 2010 nu se observa o schimbare esentiala în valorile de natalitate (in general 10% și valorile de mortalitate sunt constante (in general 14%). Rata de nastere poate fi considerat scazuta, 10-20 nasteri raportat la 1000 persoane (Figura 8).

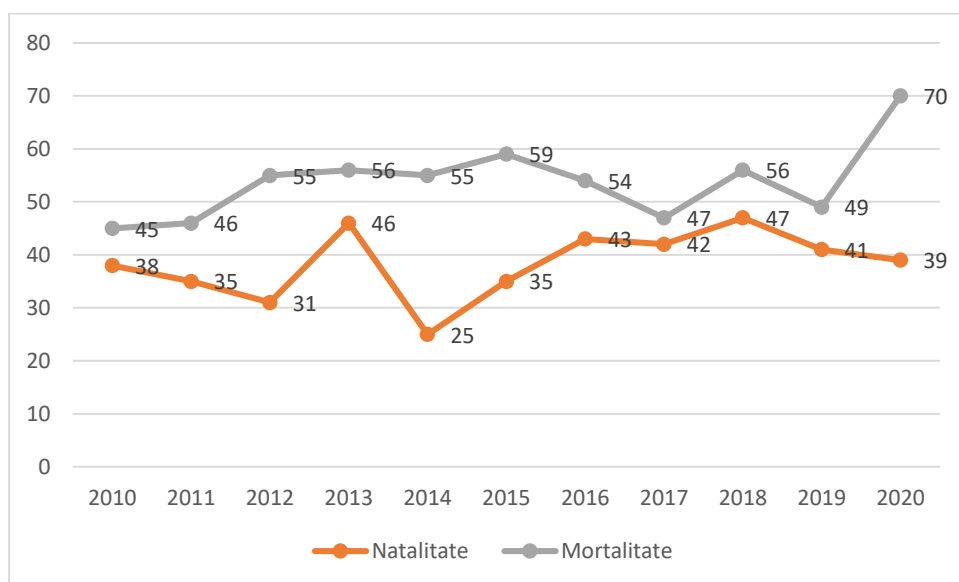

Figura 8 Evolutia raportului natalitatii și mortalitatii din Comuna Turia între 2010 și 2020, sursa: (INS 2021)

Rata cresterii naturale bazata pe diferenta rezultata din cele doua raporturi de pe parcursul perioadei de analiza, se situeaza în zona negativa în continuu, în general numarul populatiei scade din aceasta cauza cu 6,3% între 2010 și 2020.

Rata generala a fertilitatii (raportat la 1000 locuitori) este de asemenea un indicator care ne poate ajuta în identificarea cauzelor scaderii populatiei, intrucat putem concluziona o disponibilitate de a accepta copii. Sporul natural la 1000 de locuitor nu este calculat pe plan local, însă există pe plan județean. În Judetul Covasna, după 2013, când a fost în zona pozitivă (0,5%), în fiecare an apare în zona negativă între -1% și -1.6%, cel mai rău caz a fost chiar în 2020 când acest număr a ajuns la -3.6%.

Din analiza ratei de fertilitate putem concluziona ca, motivul principal al scaderii populatiei prezentat în prima figura, nu survine din scaderea disponibilitatii de a accepta copii (aceasta fiind relativ constanta pe perioada analizei), ci din scaderea numarului femeilor fertili. Asupra acestui aspect gasim raspunsul analizand structura de varsta a comunitatii.

Inainte de a trece la cel de al doilea indicator care influenteaza numarul populatiei, este nevoie sa analizam și echilibrul migratiei. Conform numarului oficial inregistrat al celor care s- au mutat/s-au stabilit rezulta ca, desi numarul acestora este echilibrat în cei 10 ani analizati, numarul celor care s-au

mutat pana la mijlocul anilor 2010 a fost cu mult mai mare, aceasta rezultand o scadere a ratei natalitatii în aceea perioada (presupunand că cei care s-au mutat provin într-o mare parte din categoria tinerilor). Se constata și faptul ca, deja de 10 ani exodul în grupuri mari al populatiei nu reprezinta o problema grava (Figura 9).

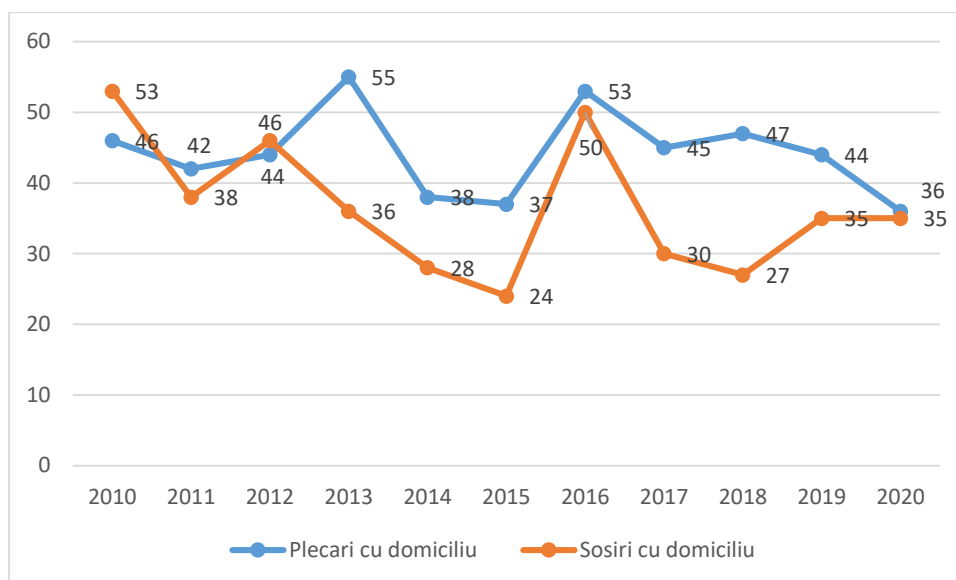

Figura 9 Evolutia miscarii migratorie a populatiei in Comuna Turia între 2010 si 2020

În baza figurii se evidentiaza un lucru interesant, și anume că echilibrul migrației din comune este mai buna decat ceea a municipiul Targu Secuiesc. Acest fenomen este rezultatul unor ansambluri de proceduri, dar mai ales este rezultatul procesului de refugiu în zona rurala (posibilitatea crearii unui trai minim din cultivarea pamantului), din cauza dizolvării locurilor de munca din zona urbana.

Dupa analiza aspectelor sus-mentionate, vom analiza structura populatiei in Comuna Turia. Pe langa tendinta de scadere a populatiei se poate observa cu regret cresterea lenta dar constanta a populatiei cu varsta de peste 65 ani. Din fericire generatia tanara cu varsta între 0-4 ani a evoluat pozitiv, si între 2016-2020 au nascut mai multi decat in anii precedenti. Din 2010 pana la 2020, raportul populatiei de peste 65 ani a crescut de la 14,5% la 18,94%, în paralel cu aceasta raportul generatiei tinere a scazut de la 21,6% la 15%. Nici aceasta tendinta nu este ceva nou si confirma anticiparea noastra asupra viitorului, deoarece scaderea ratei fertilitatii prefigureaza scaderea ratei de nastere. În figura urmatoare se vede clar că anul 2004 a fost aceea perioada cand numarul varstnicilor a depasit a celor sub 14 ani.

Scaderea ponderii tinerilor are consecinta si la nivelul comunitatii, se vor evidentia problemele importante ale varstnicilor, care poate sa deterioreze în continuare sentimentul de confort al tinerilor conducand chiar la conflicte între generatii. Datorita acestuia, pentru administratia locala este o provocare continua imbunatatirea atractivitatii localitatii, pastrarea la nivel a satisfactiilor exigentelor sociale ale varstnicilor.

Si din figura de mai jos se poate observa ca, în raport cu localitatile din judet, ponderea tinerilor este puțin în scadere, cel al varstnicilor este în creștere. Aceasta poate fi rezultatul faptului că numărul familiilor de romi cu multi copii este mai mica raportat la celelalte localitati din judet. Din 1994, odata cu scaderea raportului generatiei tinere s-a accentuat procesul de imbatranire a comunitatii. Dupa cum am vazut si mai sus, ritmul creșterii naturale, calculat ca mediu a mai multor ani este negativ, astfel nu se poate aștepta o tendinta de schimbare semnificativa în evolutia raportului între grupele de varsta. Turia este o comunitate moderat imbatranita , unde se pot observa si experimenta si schimbari pozitive, care pana acum au aratat o tindere catre negativ moderat.

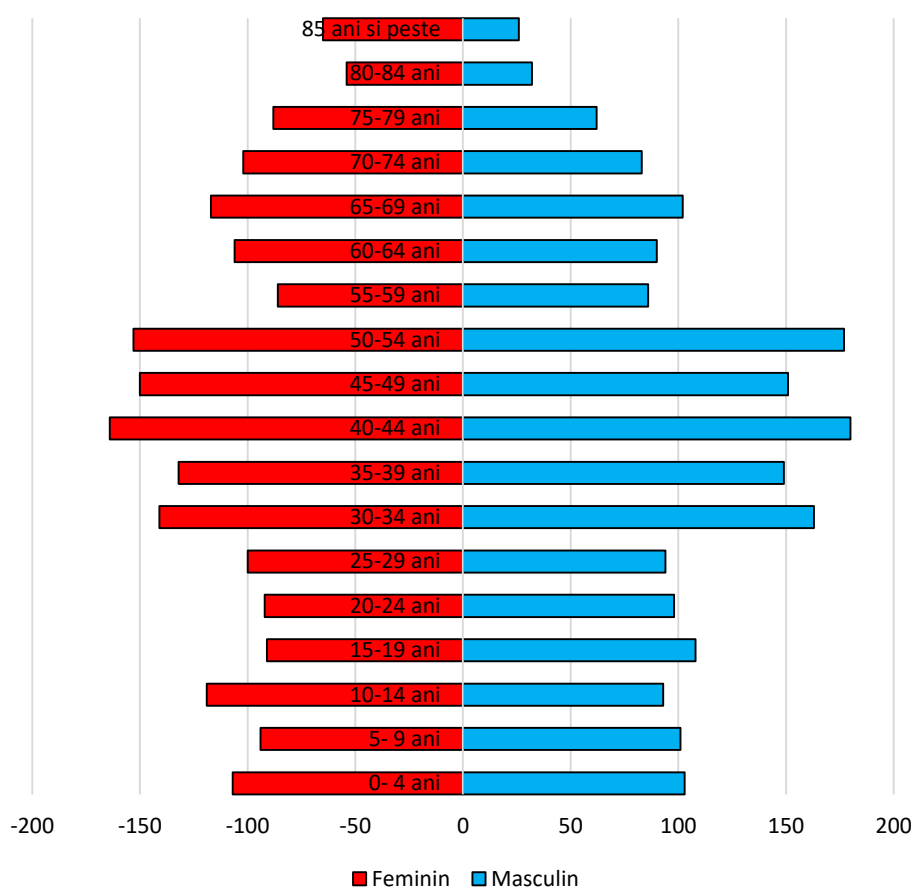

Figura 10 Arborele grupurilor de varsta din Comuna Turia, sursa INS 2021

Imaginea arborelui grupurilor de varsta ne ofera informatii despre evolutia raportului între sexe, în cadrul diferitelor grupuri. Deja la prima vedere se evidentieaza restrangerea populatiei de baza, scaderea nominala demonstrata si în cifre, a populatiei tinere. Se evidentiaza si caracteristicile generale, din care rezulta numărul mai accentuat al barbatilor din categoria tinerilor, pe cand în randul varstnicilor preponderent sunt femeii. Acest raport se schimba la categoria celor între 60-65 ani (Figura 10).

În cunoștința celor scrise prealabil, nu întâlnim noutăți în ceea ce privește schimbarea în timp a componentei de vârstă.

Dintre indicatorii demografici, așa numiții indicatori de dependență, reflectă cel mai bine asupra faptului ce înseamnă îmbătrânirea populației pentru populația activă. De fapt, paralel cu expansiunea acestui fenomen crește și dependența demografică a vârstnicilor. În cazul comunei Turia, în ultimii 20 de ani acest indicator a crescut de la 23% la 27%, semnalizând presiunea demografică asupra populației active. Aceasta înseamnă practic că în prezent un vârstnic este susținut de patru persoane active. Datorită scăderii mai accentuate a populației tinere raportat la populația activă (de la 31% la 23%), astfel dependența demografică totală a populației se îmbunătățește (de la 54% la 50%), deci în zilele noastre raportul este de o persoană inactivă la două persoane active în localitate. Aceasta însă nu este o îmbunătățire pozitivă, pentru că din categoria tinerilor, pe zi ce trece vor trece mai puțini în categoria celor activi, vârstnicii însă vor fi din ce în ce mai mulți, fapt pentru care în viitorul apropiat va crește presiunea asupra populației active.

4.2. Mediul social

Mediul social, calitatea vietii sociale, oferta culturala-educativa, subiectul sigurantei publice și sociale au efect asupra fiecarui cetatean și prin urmare sunt concepute ca interese principale în fiecare comunitate. Din aceasta cauza, aceasta tema este tratata cu multa atentie în interviurile noastre, intrucat în conceptia noastra o comunitate bine incheagata, functionabila este cel putin atat de importanta (daca nu cea mai importanta) în viata comunitatii ca și calitatea fizica a mediului. Puterea spirituala a comunitatii poate sa faca uitata (sa compenseze) pana la o limita și lipsurile materiale și neajunsurile fizice ale mediului.

4.2.1. Viata comunitatii, problemele comunitatii

În evaluarea calitatii vietii comunitatii, nu ne putem baza în totalitate pe date statistice obiective, ci mai mult pe experientele din teren, bazandu-ne pe observatiile noastre profesionale. Datorita faptului că în ultima perioada nu s-a realizat sondaj de opinie la nivelul localitatii cu privire la starea generala și exigentele comunitatii, sursa cea mai importanta a analizei constituie interviurile și forumurile realizate cu liderii de opinie din comunitate.

În urma analizei facute în baza datelor de recensamant din 2011, comunitatea din Turia este compusa 98,92% de populatie de etnie maghiara și de abia 1.08% de etnie romana. În statistica nu apar, dar avem cunostinta și de o importanta populatie de etnie roma. Insa, conform Atlasului Zonelor Rurale Marginalizate si al Dezvoltarii Umane Locale din Romania, publicat de catre WorldBank, rata comunitatilor de etnie roma din Comuna Turia este sub 20%, rata de marginalizare este la medie, cu un numar de locuitori ce traiesc in zonele marginalizate este între 257 si 419 (Tesliuc et al 2016).

Cum am amintit, din punct de vedere religios, comunitatea este compusa 85% din romano-catolici, 12,5% reformati, iar ortodoxi nu ating 1%. Conform datelor statistice, acestea sunt informatiile despre comunitatea din localitatea Turia.

Scaderea numarului populatiei și imbatranirea comunitatii cunoscuta și din datele de recensamant, este problema cea mai importanta de zi cu zi a comunitatii, care pe langa criza economica, distruge cel mai tare coeziunea comunitatii. Tinerii isi asuma cat mai putini copiii, deoarece sunt nevoiti sa plece pe perioade mai lungi în strainatate. Este caracteristic și comunitatii din Turia tendinta ca, societatea bazata pe solidaritatea traditionala este în dezintegrare definitiva, s-a schimbat relatia dintre oameni, se observa o indepartare continua și o nepasare, care nu favorizeaza cooperarea. S-au slabit legaturile comunitare, neincrederea a condus la o pasivitate în randul populatiei, fapt pentru care asteapta sa le fie rezolvate de

catre administratia locala chiar și problemele din anturajul lor direct, a caror rezolvare le revin. Pe langa aceasta, sunt și familii tinere (din categoria 30 ani), care au ramas ori s-au intors în localitate, și - au creat o viata de succes, au o familie numeroasa și au infiintat intreprinderi care asigura locuri de munca.

Conform celor relatate de respondenti, în baza proprietatilor putem delimita trei categorii: din categoria superioara fac parte familiile care detin 3-4 tractoare, au în proprietate și detin în arenda terenuri agricole mai mari, care depasesc în total 50 de ha; din marea categorie mijlocie fac parte familiile care detin 1 tractor și maximum 10 ha de teren agricol. Pe langa acestea exista o categorie inferioara, care cuprinde familiile sarace care traiesc de pe o zi pe alta. Din pacate nu avem o statistica concreta despre ponderea unor categorii. Raspunsul la dezvaluirea acestor date s-ar putea efectua numai în urma realizarii unui studiu reprezentativ.

Insa, din pacate, dupa cele relatate de respondenti, grupul saracilor creste, numarul intelectualilor cu studii superioare este mica si nu depaseste 5% din populatie. Un aspect favorabil este ca medicii de familie stau în localitatea Turia. Fata de aceste probleme, atitudinea inchisa și de evitare a riscurilor este o caracteristica a oamenilor. O mare parte a celor care sunt în pragul alegerii unei cariere, se pregatesc sa plece în strainatate. Motivul principal este un motiv economic, dar necunoasterea corespunzatoare a limbii romane este exprimat si apare ca un obstacol, fara aceasta competenta, ramane o foarte restransa posibilitate pentru dezvoltarea educatiei profesionale în limba materna. Din mai multe cauze optiunile de evolutie a tinerilor in Comuna Turia sunt limitate, acestea conducand la reproducerea în masa a celor cu educatie scazuta în localitate.

Turia nu poate sa functioneze ca o comunitate unificata din cauze istorico-structurale, deoarece localitatea se articuleaza în doua parti, Turia de Jos și Turia de Sus, care mai devreme au fost asezari separate. Dupa relatarile localnicilor, între cele doua asezari exista și diferente de mentalitate, cei din Turia de Jos sunt mai increzuti, cei din Turia de Sus sunt mai saraci, predecesorii lor au fost candva slugile baronului.

Conflictele etnice nu sunt caracteristice, din consiliul local nu fac parte consilieri de etnie roma, având în vedere că nevoia nu a fost exprimat, astfel problemele comunitatii rome sunt tratate în forma egala. Despre evenimentele publice, comunitatea din Turia este informat prin posturi in televiziune locala.

4.2.2. Viata religioasa

Dupa cum am mai amintit, majoritatea populatiei din Turia este de religie romano-catolica. Populatia din Turia de Jos și din Volal aproape toti sunt de religie romano-catolica. Reformatii mai ales locuiesc în Turia de Sus și în Karatna.

Din punct de vedere catolic, eclesiastic localitatea se imparte în trei parti: Turia de Jos, Turia de Mijloc și Turia de Sus, din care Turia de Jos (aprox. 1400 enoriasi) și Turia de Sus (aprox. 1200 enoriasi) dispun

de biserica și parohie. În Turia de Jos există o capela, unde se ține în fiecare an cea mai mare sărbătoare a localității, balciul Sf. Maria.

Biserica reformată se situează în Turia de Sus. Alungeni, de asemenea are biserica fiind și un punct de pelerinaj (balciul de ziua Sarlos Boldogasszony), datorită unei imitații ale statuii Sfintei Marii de la Sumuleu Ciuc, de care se leagă fenomene uimitoare.

Aproximativ o zecime din populație frecventează cu regularitate biserica, există grupuri de tineri și în Turia de Jos, au activitate de cor și un grup de cercetăși. Au fost construite în comuna trei capele mortuale, în Alungeni, Turia și Balványos.

În ceea ce privește dezvoltările necesare, ar fi extinderea bisericii și construirea turnului. Aceste lucrări sunt necesare deoarece biserica actuală nu a fost construită cu destinație de biserică, prin urmare nu corespunde funcțional. Lucrările sunt prevăzute a fi realizate din fonduri proprii.

4.2.3. Resurse culturale

Instituiții culturale

În baza aprecierii respondenților, viața culturală din comuna Turia este variată și diversificată. Locația vieții culturale este căminul cultural. Căminele culturale din Turia și Alungeni au fost renovate în ultima perioadă, iar în Turia de Sus s-a construit un cămin cultural pentru comunitatea romă. Căminul cultural din Turia de Jos are o capacitate de 275 cu 150 scaune.

Totuși, nu este potrivit pentru organizare de nunți, deoarece bucatăria existentă are capacitate mică și poate deservi doar evenimente cu mai puțini participanți. Căminul cultural are o garderobă care este la dispoziția populației și din care se poate închiria haine, având în dotare 10 tinute de husari, 12 tinute secuiești pentru femei, 12 pentru bărbați, cât și 6 tinute secuiești pentru fete și 6 pentru băieți.

În comuna activează două grupuri de teatru, un grup este compus din tineri intelectuali (prezintă în general o piesă pe an), celălalt grup este compus din tineri a căror număr oscilează din cauza migrației în străinătate, prin urmare activitatea lor nu este constantă.

Pe lângă aceasta în Turia există o formație de dans popular, în a cărei componentă sunt 8 perechi, în mare parte de vârstă mijlocie. Cel puțin odată pe an prezintă un spectacol pe plan local. În viața culturală participă activ și școlile. Elevii prezintă spectacole cu ocazia unor zile ilustre (ziua mamei, ziua femeii, început de an școlar, sfârșit de an școlar, Crăciun, etc.)

Șirul instituțiilor culturale se completează cu Biblioteca Comunală, care deține 13.400 volume. Din 2012 a fost mutat în noua clădire. Numărul volumelor crește anual cu 60-70 buc, mai ales în domeniul literaturii, datorită unei cerințe însemnate. Biblioteca înregistrează 225 cititori, anual se înregistrează 30-

40 noi cititori (mai ales elevi). De 20 de ani Biblioteca inregistreaza 60-70 cititori fideli.

Institutia are în fiecare an și eveniment propriu, prezentarea bibliotecii pentru prescolari și scolari. In biblioteca, în cadrul programului biblionet pot fi folosite gratuit calculatoarele din dotare. Pe langa aceasta, bibliotecarul asigura adultilor și tinerilor posibilitate de vizionare de filme și ca o activitate complementara, benevol ajuta localnicii în completarea documentelor oficiale. In Turia, pe langa biblioteca sunt în evidenta inca 5 institutii private de colectie de carti.

Monumente

Turia este foarte bogat în cladiri istorice, care reprezinta o resursa turistica și comunitara. Tabelul de mai jos insumeaza caracteristicile și stadiul actual al cladirilor istorice care sunt luate în evidenta (Tabel 8).

Tabel 8 Lista monumentelor istorice din Comuna Turia, sursa: (Patrimoniu 2015)

Cod LMI	Denumirea	Proprietar	Locatia	Era	Stadiu
CV-I-s-A-13081 (RAN: 64880.01)	Cetatea Turia	Comuna Turia	la 5 km de comuna în NV	bronz	deteriorat
CV-I-m-A-13081.01 (RAN: 64880.01.02)	Asezare fortificata	Comuna Turia	„Cetatea Turia (Torjávára)”, la 5 km nord-vest de extremitatea nordică a satului Turia	Hallstatt	
CV-I-m-A-13081.02 (RAN: 64880.01.01)	Asezare fortificata	Comuna Turia	„Cetatea Turia (Torjávára)”, la 5 km nord-vest de extremitatea nordică a satului Turia	Epoca bronzului, Cultura Wietenberg	
CV-II-m-A-13297	Cetatea Balvanyos	Comuna Turia	Baile Balvanyos	Sec. XIII-	în ruina
V-II-a-A-13299 (RAN: 64880.05)	Ansamblul Castelul Apor	privat	Turia 244.	Sec. XII- XIV.	utilizabil
CV-II-m-A-13299.01	Castelul Apor	Privat	Turia 244	Sec. XVI-XIX	
CV-II-m-A-13299.02	Granar	privat	Turia 244.	Sec. XVIII-XIX.	utilizabil
CV-II-a-A-13300 (RAN: 64880.12)	Ansamblul Bisericii reformate	Biserica reformata	Turia 463	sec. XVI - XIX	
CV-II-m-A-13300.01	Biserica reformata	Biserica reformata	Turia 463.	Sec. XIV-XIX.	utilizabil
CV-II-m-A-13300.02	Zidul bisericii cu clopotnita	Biserica reformata	Turia 463.	Sec. XVI.	utilizabil
CV-II-m-B-13298	Poarta secuieasca	Privat	Turia 1025.	Sec. XIX.	utilizabil
CV-II-m-B-13122	Poarta secuieasca	Privat	Alungeni 21.	Sec. XIX.	utilizabil

CV-II-m-B-13123.01	Casă de lemn	Privat	Alungeni 159	1707	
CV-II-m-B-13123.02	Grânar	Privat	Alungeni 159	sec. XVIII	
CV-II-m-B-13123.03	Poarta secuieasca	Privat	Alungeni 159.	1877	Utilizabil
CV-II-m-B-13124	Poarta secuieasca	Privat	Alungeni 233.	1833	Utilizabil
	Biserica catolica din Turia de Jos	Biserica	Turia 864.	1823-1831	Utilizabil
CV-IV-m-B-13347	Cruce în gradina bisericii catolice	Biserica	Alungeni	1822-1867	Utilizabil
CV-IV-m-B-13348	Cruce în gradina bisericii catolice	Biserica	Alungeni	1822-1867	Utilizabil
CV-IV-m-A-13300.03	Pietre funerare	Biserica	Turia nr 463	sec. XVIII - XIX	

Salvarea monumentelor și mai ales pastrarea lor într-o stare corespunzatoare este o povara pentru proprietari, care în cele mai multe cazuri nu dispun de resursele necesare pentru realizarea intretinerilor și investitiilor necesare.

Este adevarat, mai ales în privinta monumentelor realizate din lemn, cum sunt Portile secuiesti. Pentru salvarea -renovarea acestora ar fi necesar infiintarea de fonduri comunitare pentru dezvoltarea unui program de sustinere și constientizare. Protectia imaginii localitatii nu consta doar în salvarea valorilor culturale, ci și în conditia sustinerii/dezvoltarii atractiei turistice.

Arta populara

Turia detine o traditie de arta populara diversificata. In localitate are o mare traditie sculptarea lemnului, conform evidentelor, aici se afla cea mai mare poarta secuieasca recunoscuta în lume. Produsele traditionale sculptate din lemn, sunt un produs de export pentru localnici. In prezent, lucreaza activ doi sculptori în lemn, cativa paslari, fierari și un pantofar. Pe langa aceasta, pentru valorificarea artei populare moderne, un mestesugar se ocupa și de pictatul pe sticla.

Mestesugarii lucreaza, pentru a transmite modul de valorificare și cunostintele acumulate. Ar fi necesar infiintarea unei asociatii, care ar fi capabil sa opereze un club de arta populara (cladirea din spatele primariei ar fi locul ideal pentru aceasta).

Imbinarea artei populare cu turismul rezerva o serie de oportunitati, în privinta aceasta s-au nascut o serie de idei în trecutul apropiat, care ar putea fi bazele proiectelor de dezvoltare, cum ar fi organizarea de tabere de arta populara pentru tineri (din strainatate), organizarea de tabere de creatie pentru mestesugari profesionali.

Pentru aceste activitati, o locatie ideala ar fi Baile Balvanyos (dupa realizarea dezvoltarilor necesare), dar și în Turia se poate dezvolta o infrastructura necesara desfasurarii acestor activitati.

ONG-uri

Raportat la localitatile urbane, în Turia activeaza mai multe ONG-uri, mai ales în domeniul cultural și al turismului. Dintre acestea trebuie evidentiata Asociatia Sportiva, Culturala, Turistica Turia 1307 Balvanyos, care a fost infiintat în 2008 de catre 8 membrii fondatori. Au o activitate constanta, participa mai ales în cadrul evenimentelor organizate în localitate (Festivalul pomana porcului, Zilele comunei, Academia husar, etc.). Pe langa aceasta implementeaza proiecte culturale în localitate, finantate din surse locale și europene (achizitionare port popular și tinuta husar, intalniri pentru localitati infratite).

Asociatia Studiorum isi desfasoara activitatea pe langa scoala în sprijinul activitatilor de educatie, mai ales cu utilizarea resurselor din impozitele oferite. Pe langa aceasta, functioneaza grupuri traditionale informale cat si grupuri de dans și tineret. Este evident că în privinta organizarii vietii de tineret și de mestesugari ar fi necesara infiintarea unei forme de organizare.

ONG-urile din comuna pot fi grupate astfel:

Tabel 9 ONG-urile inregistrate în Turia pe criterii de activitate

Domeniul de activitate	Denumirea oficiala
Cultura	Asociatia Cultural - Educativa "Studiorum"
	Asociatia „Uniunea cercetasilor din Turia – Torjai Cserkesz Szovetseg”, CUI 34391167, Sat Turia nr 140
	Asociatia Sportiva Culturala și Turistica - Asct Turia 1307 Balvanyos
	Asociatia de Cultura "Apor Peter" CUI 13422430, Sat Turia, nr 835
	Asociatia Telecentru Turia, CUI: 14693187, Turia nr. 853/B
Turism	Asociatia "Nationala" de Turism Rural, Ecologic și Cultural, CUI: 22786775, Turia Comp Cetate
	Asociatia Centru de Pasari Prada – Ragadozo Madarak Kozpont Egyesulet, CUI 44640419, Turia nr. 1023
	Asociatia de Turism Pro Balvanyos, CUI: 21629063, Turia - Balvanyos
	Asociatia Fiii Balvanyos Fiai, CUI: 37609267, Turia nr. 611,
Silvicultura	Asociatia Composesoratorilor "Turia de Sus", CUI: 15968650, Turia nr. 835
	Asociatia Proprietarilor de Paduri "Tapojka", CUI: 15729424, Turia Nr 835
Agricultura	Asociatia Crescatorilor de Bovine "Torja", CUI: 17937693, Turia nr. 1018
Sport	Asociatia Sportiva Culturala si Turistica – ASCT Turia 1307 Balvanyso, CUI: 23840163, Turia nr. 3
	Asociatia Vanatorilor și Pescarilor Sportivi "Balvanyos", CUI: 12644900, Turia Nr. 37

Evenimente culturale

Dupa cum am mai amintit în introducere, Turia are o viata culturala extrem de activa, care pe langa evenimentele locale (teatru, dans, evenimente ecumenice, serbari, etc.) se manifesta și în evenimente mai ample traditionale, de interes mai larg.

Dintre acestea evidentiem Academia Huszar, care este organizat în locatia principala Balvanyos, dar și evenimentele cu teme traditionale și recrutarea huszar-ilor în care sunt implicate mai multe locatii din comuna (camin cultural-balul husarilor, biserica Turia).

Cel de al doilea eveniment cu renume nationala este Festivalul International Pomana porcului, care a ajuns la a X-a editie în acest an. Acest eveniment a generat, în afara sezonului (iarna), un turism international important pentru comunitate. Cel de al treilea eveniment de anvergura, este ziua comunei Turia, în cadrul careia sunt organizate și sustinute o serie de spectacole, concurs de gatit international și programe de divertisment variate.

Mai jos, enumeram cronologic cele mai importante evenimente organizate anual în Turia:

Tabel 10 Cele mai importante evenimente organizate anual in Turia, sursa: Comuna Turia

Eveniment	Perioada
Academia Huszár	Ianuarie
Bal tradițional de lăsatul secului Ziua Bálint	Februarie
Festivalul Internațional de pomana porcului Procesiunea 15 martie	Martie
Serbări Pascale, bal, udatul tinerelor Evenimentul pentru curățenia mediului	Aprilie
Serbare de mai- Cserefarak dúlő Festivalul de artă populară – Bálványos Ziua copilului	Iunie
Săptămâna diabeților Bâlcicul Sarlós Boldogasszony - Futásfalva Tabără Internațională de pictură – Incitato	Iulie
Zilele Kálvín Tabără internațională pentru copii Serbarea zilei Szent István-Cserefarak	August
Zilele comunei Turia Bâlcicul Mária	August
Bâlcicul Mária Program de serată pentru pensionari	Noiembrie
Bâlcicul Szent Miklós Serbări de Crăciun Revelion comunal	Decembrie

4.2.4. Situatia educatiei

Institutiile de invatamant se confrunta cu probleme similare caracteristice zonei. Scaderea efectivelor este o amenintare grupelor de gradinita cat si a grupelor scolare, prin urmare, si pe termen mediu trebuie gasit o solutie de dezvoltare alternativa.

In comuna functioneaza cinci scoli în sapte cladiri. Pe langa faptul că cladirile sunt folosite partial (mai ales în Turia de Jos), prezinta o povara semnificativa intretinerea cladirilor (incalzire, reparatii curente, curent electric etc.) cat si transportul copiilor. Datorita structurii de asezare în lung a localitatii, transportul copiilor este asigurat si inainte si dupa cursuri, dupa o planificare foarte bine stabilita.

Pentru o rationalizare a scolilor, s-a pus în vedere reducerea cheltuielilor, pentru care s-ar crea un singur centru scolar, pentru a dezvolta o mare institutie de invatamant în comuna. Pe langa problemele de cheltuieli (reducerea costurilor cu intretinere si transport), aceasta poate fi fundamentata si cu argumente pedagogice si tehnice (o predare mai echilibrata si mai calitativa pentru toti), dar pentru luarea unor decizii fundamentale este nevoie de realizarea unor sondaje si de un studiu de impact profund.

Scaderea efectivelor de copii, ar insemna motivat si scaderea posturilor cadrelor didactice, cele 10 posturi titulare raportat la numarul actual de copii nefiind justificata nici în prezent. Aproximativ jumatate din cadrele didactice fac naveta din localitatile invecinate. Restructurarea trebuie pregatita foarte temeinic, pentru a putea fi dezvoltate alternative pentru invatatori si pentru profesorii de specialitate.

Tabel 11 Institutii de invatamant din Comuna Turia, sursa: Primaria Turia

Denumirea institutiei	Localitatea	Nivel de predare	Numar clase	Suprafat (m ²)
Scoala Kicsi Antal	Turia	Gimnazial	6	560
Scoala Karatna	Turia	Gimnazial	5	493
Scoala Generala nr.3	Turia	General	3	231
Scoala Generala Jokai Mor	Turia	General	1	152
Scoala Generala Remenyik Sandor	Alungeni	General	1	173
Gradinita nr.1	Turia	Prescolar	1	55
Gradinita nr.2	Turia	Prescolar	1	50
Gradinita nr.3	Turia	Prescolar	1	77
Gradinita Gardonyi Geza	Turia	Prescolar	1	36
Gradinita din Alungeni	Alungeni	Prescolar	1	27

În comuna, pe lângă școli funcționează cinci grădinițe cu 84 copii, care trebuie susținute în forma lor actuală, pentru că este foarte important ca în apropierea domiciliului să fie accesibilă serviciul de grădiniță. Există solicitare din partea părinților pentru înființarea unei creșe, datorită programului de lucru prelungit al părinților, pe lângă care nu-și pot rezolva supravegherea copiilor.

Tabel 12 Populația școlară, pe niveluri de educație în Comuna Tuiră, Sursă: INS 2021

Niveluri de educație	Numărul Elevilor
Total	309
Copii înscriși în grădinițe	74
Elevi înscriși în învățământul preuniversitar	235
Elevi înscriși în învățământul primar și gimnazial (inclusiv învățământul special)	235
Elevi înscriși în învățământul primar (inclusiv învățământul special)	132
Elevi înscriși în învățământul gimnazial (inclusiv învățământul special)	103
Elevi înscriși în învățământul primar și gimnazial	235
Elevi înscriși în învățământul primar	132
Elevi înscriși în învățământul gimnazial	103

4.2.5. Sanătate și asistență socială

Infrastructura de sănătate a comunei este compusă din două cabinete medicale familiale, un cabinet de stomatologie de stat, un cabinet de stomatologie privată și o farmacie. În Tuiră asistentă medicală este asigurată de doi medici de familie.

Farmacia, cabinetul de stomatologie și biblioteca se află în aceeași clădire, special construită de comunitate pentru această destinație.

Cabinetele medicale de familie lucrează în condiții foarte restrânse în privința fondurilor financiare, din lipsa de resurse și cu o gamă de servicii minime avute la dispoziție. Și instrumentele pentru investigațiile medicale sunt uzate fizic, ar fi necesar de un mic dispozitiv de laborator pentru hemogramă, totodată și de un radiograf dental. Pe lângă aceasta, clădirea situată în centrul comunei nu are canalizare și apă curentă. Ar fi necesar și construirea sistemului de încălzire, pentru că gazul este introdus în clădire, dar este întrebuințat doar parțial. Prin urmare, clădirea cabinetului medical necesită o modernizare totală.

Bolile frecvente ale populației corespund cu situația generală din zonă: dintre bolile cronice pe primul loc se află bolile cardiace și cele reumatice. La bolile acute cele mai caracteristice sunt bolile cailor

respiratorii.

Din pacate, activitatea de preventie în Turia, ca si în celelalte aşezari este minima: în afara de vaccinurile obligatorii nu exista examen periodic (screening) medical. Desi ar fi o necesitate, cauza inexistentei acestor servicii se datoreaza suprasolicitarii si lipsei de bani ale cadrelor medicale. Lipsa conştientizarii în domeniul sanatatii este si cauza starii dentare neglijate a populatiei. Din tabelul de mai jos rezulta si faptul ca, în localitatea Alungeni nu functioneaza nici o institutie medicala, toate sunt concentrate în Turia.

Tabel 13 Infrastructura medico-sanitara in Comuna Turia in anul 2019, sursa: INS 2021

Denumirea institutiei	Nr de unitati/persoane	Tipul	Localitatea
Cabinet medical		General	Turia
Blend-a med		Stomatologie	Turia
Cabinet de stomatologie		Stomatologie	Turia
Farmacie	1	Farmacie	Turia
Medici de Familie	1	General	Turia
Stomatolog	2		Turia
Farmacisti	2		Turia
Personal sanitar mediu	3		Turia

În Turia numarul beneficiarilor de asistenta sociala nu este foarte ridicat (în 2015 au beneficiat 23 de persoane si 89 persoane au primit alocatie familiala). Dupa cum am mai amintit, schimbarea modelului de viata, programul de lucru sustinut, destramarea modelului de integrare familiala a trezit un sentiment puternic de nevoie puternica pentru infiintarea de crese si în mediul rural, unde sa fie asigurat supravegherea copiilor, ocupatia lor de dupa amiaza si invatatul. A pornit aceasta initiativa si în Turia, fosta cladire a serviciului medical situat în fata primariei ar asigura locatia acestuia. Acest serviciu ar ajuta si la stoparea lipsei copiilor de la cursuri cat si la ramanerea în urma a copiilor dezavantajati.

4.2.6. Posibilitati de recreere si viata sportiva

Posibilitatea de recreere a populatiei din Comuna Turia inseamna excursiile în natura si practicarea diferitelor sporturi pe plan local.

Existenta salii de sport acorda posibilitatea de a practica mai multe forme de sport, sala fiind folosita în mod constant atat în perioada de vara cat si iarna. Activitatea sportiva a copiilor este organizat în cadrul

școlilor, se organizează competiții între școli, dar în timpul liber, după orele de curs nu sunt activități sportive organizate din lipsa de personal de specialitate. Comunitatea nu are echipa de fotbal, deși ar exista interes destul de mare din partea tinerilor. Ar fi nevoie de un ajutor minim financiar pentru achiziționarea echipamentului sportiv și pentru asigurarea deplasărilor (terenul de fotbal este modernizat, prevăzut cu tribune și vestiare).

4.3. Concluzie

Datorită relaxării societății tradiționale caracteristic noii societăți, a rezultat slăbirea coeziunii comunității și aici ca în toată regiunea noastră. Așa putem caracteriza, rezumând viața comunitară și viața culturală a Turiei. Slăbirea activității comunității este agravată și prin faptul că stratul de tineri se îngustează, care prin creativitatea și voința de acțiune ar putea fi motorul relansării vieții comunitare. Totodată, comunitatea dispune de nenumerate resurse (multitudinea evenimentelor tradiționale, activități de artă populară, posibilități de a practica diferite forme de sport, etc), a căror exploatare ar necesita doar o mai bună organizare: este nevoie de persoane active și de ONG-uri.

Serviciile instituțiilor publice, serviciile de sănătate și de educație în mediu sunt corespunzătoare, se confruntă cu subfinanțare și ar fi nevoie de rationalizarea activităților educaționale și în paralel de întreținerea și modernizarea clădirilor care deservește aceste activități. Pe lângă aceasta, este o sarcină importantă, organizarea activităților după orele de curs a copiilor și tinerilor, care în continuare necesită mobilizarea resurselor umane și materiale din partea administrației locale.

5. ANALIZA SITUTIEI ECONOMICE

Posibilitatile economice ale unei comune sunt stabilite atat de resurse naturale si economice locale, cat și de cele umane. Resursele locale se ascund în capacitatile, resursele interne, pe cand cele externe sunt mai ales din situarea geografica, proximitatea unui oras sau aglomeratie, respectiv cadrul general economic la nivelul regional si national.

Resursele valorificabile din punct de vedere economic se impart în trei grupe: resurse umane, resurse naturale și resurse aflate în relatiile regionale.

În legatura cu resursele umane am mai vorbit în cadrul analizei demografice: în Turia forta de munca este caracterizata prin lipsa tinerilor și necalificarea, iar o insemnata parte a fortei de munca presteaza munci (ocasionale) în strainatate. O alta proiectare a resursei umane este incorporata în capitalul social, în functionarea comunitatii locale, în diferitele forme de cunoastere (ex. prelucrarea lemnului) și atitudini (bazarea pe un trai sigur, cumpatarea, caracterististica comunitatii traditionale), lucru detaliat în capitolul referitor la comunitate. În cadrul acestui capitol completam cu prezentarea potentialului productiei și al serviciilor locale care se gasesc în spiritul antreprenorial, în societati, precum și cu prezentarea dezvoltarii activitatilor antreprenoriatului local. Pe baza datelor care ne stau la dispozitie prezentam și situatia pietei muncii.

Resursele naturale sunt acele elemente ale naturii, care pot fi valorificate în cadrul functionarii economiei locale. La momentul actual Comuna Turia nu dispune de resurse subterane care sa poata fi extrase, inasa trebuie amintit faptul că până în secolul al XVIII-lea Turia era considerata o comuna miniera, unde erau extrase sulf și alaun. În prezent, între cele mai valoroase resurse naturale sunt terenurile valorificabile în scop agricol, pasunile extinse reprezinta resurse economice, iar valorificarea prin turism a izvoarelor minerale, mofete si păduri cu valoare naturala ridicata ofera o alta sursa de venit. Prin utilizarea eficienta a resurselor naturale poate fi crescuta și independenta energetica sau autosustenabilitatea bazata pe energiile regenerabile pe plan local. În conditii adecvate poate fi obtinuta energie ieftina, în asa fel incat sa reprezinte un avantaj serios pentru o comuna precum Turia.

5.1.Situarea geo-economica

În cadrul analizei situației economice a comunei nu putem să nu facem referire la situarea localității, nici la mediul economic mai îngust sau la cel larg în care se integrează localitatea. Concurența creată de celelalte localități care se găsesc în zonă, diviziunea teritorială economică a muncii și relația cu teritoriile economice dinamice, toate acestea influențează valorificarea eficientă a resurselor locale. Comuna Turia se găsește într-un județ unde nu sunt centre puternice semnificative din punct de vedere economic, poluri de dezvoltare competitive să polarizeze și să dinamizeze mediul economic, însă se situează în apropierea uneia dintre centrele economice cu cea mai rapidă dezvoltare din țară, Brașovul (aprox. 70 km), a cărei spațiu de putere are o influență din ce în ce mai mare asupra economiei

Județul Covasna în întregime, în structura regională caracteristică acestei zone, orașele mici și mijlocii ale județului se străduiesc mai puțin să dezvolte o relație vie cu regiunea, mai degrabă predomină un efect de înghițire unilaterală. Însă aglomerația economică a Brașovului și axa Brașov-Bacău, care trece prin zonă și care conform planurilor va fi legată și de Autostrada A13, pe termen mediu și lung pot scoate și comuna Turia din situația periferică în care se afla la momentul actual.

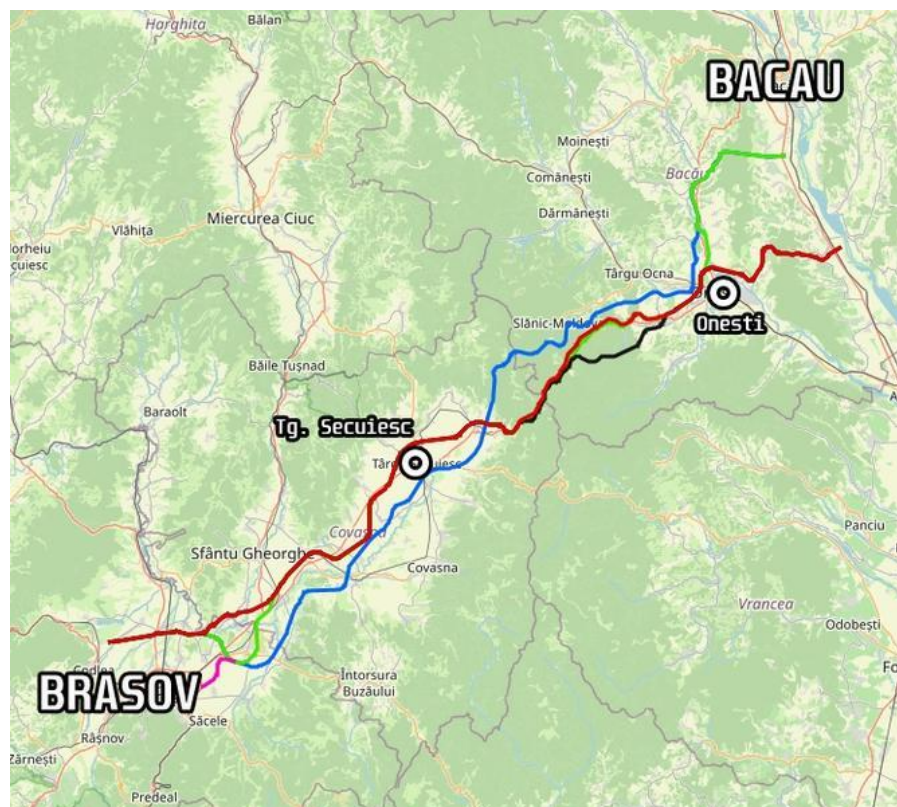

Figura 11 Trasee analizate pentru Autostrada A13 între Brașov și Bacău, sursa: CNAIR, 2021

Conform Planului de Dezvoltare a Regiunii Centru 2021-2027 cota parte a județului Covasna din PIB-ul național în anul 2019 a fost de 10 Mrd RON, de numai 1%, ceea ce reprezintă o cota parte mai mică față

de rata populatiei (3%) în 2020. În ceea ce priveste PIB-ul pe cap de locuitor, judetul atinge numai 71,7% din media nationala, (media regionala este de 75,4%), ceea ce în comparatie europeana este în medie de 46%. Însă în ultimii cinci ani acest indice a crescut lent. Acest aspect este influențat și de faptul că o parte semnificativă a judetului Covasna se afla în aria de influenta a celei mai dinamice centre economice din tara, Brasovul, unde PIB-ul pe cap de locuitor este aproape dublu fata de judetul Covasna (126,3% din media regională, 120% față de nivelul național, și 77% față de nivelul european). Aceste date au fost înregistrate în 2017 de către INS. Ceea ce reprezinta o posibilitate importanta pentru economia judetului Covasna. Pe baza indicatorilor specifici (PIB, aplicat pe cap de locuitor) performanta judetului nu atinge nivelul performantelor regiunii, a judetelor dezvoltate. In componenta PIB-ului cele mai mari elemente o reprezinta serviciile (64,6%), industria (28,5%) și agricultura (6,9%). In privinta densitatii societatilor judetul Covasna se afla de asemenea sub media regionala.

În Comuna Turia, agricultura și silvicultura și-au menținut ponderea în valoarea adăugată brută la nivel local, iar ponderea construcțiilor a scăzut. În Comuna Turia comerțul și sectorul turismului (hoteluri și restaurant) rămân și în 2020 domeniile economice cu contribuția cea mai mare la formarea valorii adăugate brute. Creșteri moderate, cu 4-5 puncte procentuale ale contribuției la formarea valorii adăugate brute s-au înregistrat în cazul sectorului de transport national și international.

Datorita caracterului rural, al accesibilitatii slabe și a caracterului periferic interior, judetul nu poate fi considerat nici punct tinta pentru investirea capitalului strain în unități industriale . Desi, în comparatie nationala, Regiunea Centru se afla pe primul loc în atragerea capitalului strain (9%, date din anul 2019), investitiile de capital strain care vin în judetul Covasna reprezinta numai 1% din capitalul strain atras în tara, și numai 4% din exportul regional se realizeaza în judet (0,6% din exportul national).

Apropierea de orasul Targu-Secuiesc (7 km), care reprezinta centrul administrativ și economic al microregiunii care cuprinde partea superioara a regiunii (Angustia), este fara indoiala un avantaj pentru localitate, chiar daca forta de atractia a orasului se arata mai ales în administrate și în consum (realizarea cumparaturilor), și mai puțin în domeniul relatiilor de afacere, în pietele de desfacere sau oferta de munca (nici în orasul Targu-Secuiesc nu sunt destule locuri de munca pentru absorbtia fortei de munca libere).

Orasul aflat la cateva kilometrii distanta asigura conexiune rutiera cu comuna Turia. Drumul de tranzitare de rang national (E574 - DN11) care trece prin orasul Targu-Secuiesc genereaza trafic comercial și de persoane important pe ruta Brasov-Bacau.

Accesibilitatea internationala a comunei este asigurata de aeroporturile, care desfasoara trafic aerian international, din Brasov aflat la 70 km, cea din Targu-Mures aflat la 130 de km și cea din București 210 km. Din cauza distantei relativ mare în timp fata de aeroporturi și zonele oraselor mari, de cele mai multe ori regiunea cade în afara ariilor care atrag interesul investitorilor straini.

Se poate observa și din cele de mai sus, că pentru largirea posibilitatilor economice pe termen mediu

calea o reprezinta utilizarea mai eficienta a energiilor și resurselor locale, în acelasi timp trebuie sa se faca eforturi pentru adancirea integrarii regionale și pentru atingerea pietelor de desfacere regionale mai importante.

Istoria economica recenta a comunei Turia vorbeste mai ales despre activitati agricole și de exploatarea lemnului. Pe langa prelucrarea primara, în localitate nu a existat niciodata o insemnata activitate industriala. Singura unitate de tip uzina a fost infiintata în anul 1891. In vederea valorificarii gazelor sulfuroase care ies la suprafata din Grota Sulfuroasa, Apor Gabor a infiintat o uzina de condensare în zona Balvanyos și Muntele Puturos. Productia zilnica a fabricii a fost de 150 de kg de dioxid de carbon fluid. Acidul carbonic produs aici a fost transportat în Romania, Ungaria și Austria. Fabrica a functionat pana în anul 1931. In afara de acesta, fabrica de textile din Sfantu Gheorghe a avut muncitori externi și în comuna Turia. Intre anii 1905 și 1916, sub conducerea mesterului Buzgo Gyorgy mai multe femei din comuna Turia au lucrat de acasa pentru fabrica din orasul Sfantu-Gheorghe. La sfarsitul secolului trecut în localitate mestesugaritul și industria casnica, artizanatul au fost dezvoltate și foarte variate. Aceasta industrie mica a servit în primul rand populatia locala. In ceea ce priveste diviziunea muncii în cadrul comunei, în Turia de Jos mereu a fost caracteristica mai ales agricultura, pe cand Turia de Sus dispunea de paduri proprii, iar din lemnele exploatate de acolo ajungea în afara de nevoile personale și pentru vanzare, valorificarea fiind realizata în orasul Targu- Secuiesc. Situatia generala actuala este asemanatoare, activitatile agricole și de exploatare a lemnului sunt completate de posibilitatile de munca a femeilor în industria textila și de electrica auto din orasul Targu-Secuiesc. Activitatea antreprenoriala, de industria mica, adecvata pentru asigurarea locurilor de munca unui numar mare de persoane lipseste aproape în totalitate, de aceea forta de munca locala este vulnerabila fata de efectele externe.

5.2.Situatia agriculturii

În urma analizei realizate în Comuna Turia este evident că în aceasta comuna activitatea agricola are un rol foarte important, având în vedere că foarte multe familii isi castiga existenta din aceasta activitate, iar produsele (cartofi, varza, ceapa, morcov, grau) provenite din agricultura pot fi vandute ca produse competitive, pe langa faptul că exista speranta pentru cresterea prelucrării locale.

În cele ce urmeaza vom face cunoscute practicile de valorificare a domeniilor agricole - ca una dintre cele mai importante resurse locale -, practicile de productie și de valorificare legate de acestea. Deoarece insa importanta agriculturii depaseste cu mult problema valorificarii resurselor naturale, vom discuta numai despre abordarea ca activitate economica a acesteia.

În comuna marimea terenurilor agricole este de 6111 hectare (in 2020), astfel comuna Turia se afla pe locul al noualea printre comunele judetului Covasna în ceea ce priveste dimensiunea terenurilor agricole (media comunala judeteană este de 4000 de hectare). Conform datelor statistice indicele de utilizare a terenurilor se ridica deasupra mediei judetene, este de aproape 100%, dar conform experientelor locale, în prezent sunt multi care nu produc, și din cauza subventiilor oferite de stat nici nu dau terenurile în arenda, ceea ce scade eficienta, pentru că din cauza buruienilor creste nevoia de utilizare a pesticidelor pe parcelele invecinate cultivate.

Tabel 14 Fondul funciar, conform Registrului Agricol in 2019, Comuna Turia

Fond funciar	Ha
Agricola	6111
Arabila	3170
Pasuni	948
Finete	1993
Livezi si pepiniere pomicole	0
Terenuri neagricole total	8606
Paduri si alta vegetatie forestiera	7618
Ocupata cu ape, balti	382
Ocupata cu constructii	498
Cai de comunicatii si cai ferate	108
Terenuri degradate	0
Total	14717

Rezultatelor Recensamantului Agricol din anul 2020 inca nu sunt disponibile, insa in Comuna Turia o unitate agricola dispune în medie de un teren de 4,76 hectare, ceea ce este peste media judeteană, care este de 4,4 hectare. Din terenuri agricole doar 0.57% din terenuri se afla în proprietate publica respectiv in posesia Ministerul Agriculturii si Dezvoltarii Rurale. Restul, 6076 ha terenuri arabile sunt in proprietate privata și se impart la 1670 de gospodarii (date locale).

Datele statistice arata că în comuna se gasesc în acelasi timp ferme familiale de dimensiuni mici, fragmentate, unitati care nu produc numai pentru subzistenta și pentru consumul propriu, si unitati de dimensiuni medii, concentrate pe resurse, capabile sa produca și pentru piata, care produc pe terenuri cu dimensiuni mai mari. Graficul de mai jos ne arata o imagine mai detaliata despre structura proprietatilor locale, interesant fiind prezenta peste media judeteană a unitatilor agricole de dimensiuni medii (10-30 ha).

Mai mult de trei sferturi din resursele agricole sunt impartite intre 5 unitati agricole, iar numarul unitatilor care pot fi considerate de dimensiuni medii, care dispun de terenuri agricole de 10-30 de hectare în 2010 a fost de 79. Cele mai multe gospodarii (30%), asemanator cu media judeteană (40%), dispun de terenuri agricole de 1-5 hectare. Se poate deci observa o impartire în trei a societatii agrare:

- ferme foarte mici, cu teren de la 1 ari la 1 hectar
- ferme mici, cu terenuri de la 1 la 10 hectare
- ferme mari cu terenuri între 10 și 100 de hectare

În ceea ce priveste numarul fermelor, gospodariilor, majoritatea intra în prima categorie, suprafata terenurilor nu sunt de ajuns nici pentru a asigura un trai de subzistenta. În grupa cea mai mare ale pamanturilor utilizate pentru productie, în medie cel mult 20 de hectare sunt în proprietate proprie, restul sunt inchiriate de catre fermieri.

Majoritatea fermelor (70%), urmand tendintele judetene, nu sunt specializate, în ferme se practica în acelasi timp și cu caracter complementar atat cresterea animalelor, cat și cultivarea pamantului. Impartirea dupa modul de utilizare a terenurilor agricole se poate vedea în graficul de mai jos. Se poate vedea că comuna Turia dispune de pasuni cuprinzatoare, constante, unde distributia dintre fanete și terenurile folosite pentru pasunat, conform registrelor locale, este de 20%, respectiv 30%, iar pasunile sunt bogate în vegetatie autohtona, de buna calitate, caracteristica zonelor muntoase.

Graficul de mai jos realizat în baza datelor recensamantului din anul 2020 ne prezinta o imagine despre evolutia structurii de semanare a productiei pe terenurile arabile. Cele mai importante produse cultivate sunt cerealele, dintre care mai ales graul comun și diferitele tipuri de orz. În anul 2019, 1137 exploatatii agricole individuale au avut grau comun de toamna. Cartoful, care ocupa un rol important în agricultura locala de subzistenta și în schimbul de produse, în 2019 a fost cultivat de catre fermierii locali pe un teren de peste 1000 de hectare, iar numarul exploatatilor agricole individuale care au avut cartofi a ajuns la 1071. O caracteristica a comunei Turia este rata ridicata a productiei de legume pe terenurile arabile (în primul rand varza, morcovi, patrunjel, mazare etc.), în aceasta privinta comuna ocupa locul intai în judet (24% din terenurile arabile sunt destinate cultivarii de legume), în 2019 s-au cultivat legume pe 140 de hectare de teren arabil. O insemnata parte a productiei de legume este valorificata pe pietele de desfacere exterioare, în marile lanturi de magazine. Turia dispune și de o piata proprie (program în

fiecare miercuri, pe o suprafata de 300 m²). In ultima perioada devine din ce în ce mai populara productia de porumb și în rotatia de culturi se cultiva și rapita.

In plus, Comuna Turia are si pomi fructiferi, in anul 2019 au fost inregistrate 17792 rod mai veche iar 4960 rod tineri. Cele mai populare specii de pomi sunt cele de mar, cires si de visin, prun, nuci, etc (Tabel 15).

Tabel 15 Pomi fructiferi inregistrate in Comuna Turia, sursa: Primaria Turia 2019

Specii de pomi	Pe rod (buc)	Rod tineri (buc)
Pomi fructiferi Total	17792	4960
Mere	5237	1400
Pere	434	78
Caisi si zarzari	314	218
Ciresi si visini	3319	1526
Pruni	7528	88
Nuci	612	478
Alti pomi fructiferi	348	266

Productia pe terenurile arabile este limitata de timpul scurt de vegetatie, calitatea și capacitatea de productie variabila a solului, precum și lipsa sistemelor de irigatie.

Conform datelor registrului agricol din anul 2019, in Comuna Turia exista 1879 exploataii agricole individuale, si 64 unitati cu personalitate juridica, care au activitate pe raza localitatii Comunei Turia.

Datorita conditiilor naturale și a sistemelor de subventionare, cresterea animalelor, dintre care mai ales cresterea bovinelor și ovinelor, dupa o scadere continua care a tinut aproape zece ani, în ultimii ani a inceput din nou sa creasca. In 52% din gospodariile unde erau crescute bovine se cresteau numai 1-2 bovine (92% mai putin de zece), în 2010 numai 3 gospodarii erau care cresteau mai mult de 30 de animale. Acest fapt arata că cresterea bovinelor la scara mare, productia de lapte nu este caracteristica comunei Turia. Bazandu-se pe datele locale, graficul de mai jos ne arata evolutia numarului de animale în comuna.

Conform Recensamantului Agricol mai mult de trei sferturi din bovine (conform recentelor date locale, doua sferturi) au fost crescute cu scopul productiei de lapte, aproape în exclusivitate în gospodariile familiale. Acelasi lucru se observa și în cazul porcinelor, care sunt crescute de asemenea de majoritate pentru productia proprie (numai 2% din crescatorii de porcine tin mai mult de 10 capete) și în cazul ovinelor (80% din fermieri cresc mai putin de 20 de oi). Insumand putem spune că cresterea animalelor nu este nici pe departe atat de mare pe cat ar permite potentialul comunei (pasuni și fanete extinse), lipsesc în totalitate marile ferme destinate cresterii animalelor, precum și cresterea animalelor

în scopul valorificării carni (cel mai apropiat abator se afla în Comuna Lemnia). Odată cu creșterea numărului utilajelor agricole folosite, se poate observa o scădere în numărul animalelor de povară.

În ceea ce privește numărul utilajelor agricole, în comparație cu celelalte comune din județ, în 2020 Turia se afla printre comunele mai bine echipate, numărul acestora crescând datorită subvențiilor de la stat pentru dezvoltarea rurală (în prezent fiecare a opta gospodărie dispune de un tractor). În același timp, față de potențialul agricol propriu al comunei, nivelul mecanizării încă nu este una adecvată, și deși în ultimul timp se poate vedea o îmbunătățire, nivelul tehnologic are nevoie de o continuă dezvoltare (Tabel 16).

Tabel 16 Utilaje, instalații pentru agricultură și mijloace de transport în Comuna Turia, Sursă: R. Agr Turia

Denumire	Gospodării/Exploatații agricole fără personalitate juridică cu domiciliul în localitate	Exploatații agricole cu personalitate juridică cu sediul în localitate
Tractoare până la 45 CP	24	1
Tractoare până la 46-65 CP	101	2
Tractoare până la 66-100 CP	34	5
Tractoare până la 100-140 CP	33	1
Tractoare până la 141-200 CP	1	
Motocose	46	
Pluguri pentru tractoare cu două trupe	28	
Pluguri pentru tractoare cu trei trupe	70	
Combinatoare	37	
Mașina pentru plantat cartofi	60	
Combina pentru recoltat cereale păioase	19	
Combina autopropulsată pentru recoltat furaj	5	
Combina pentru recoltat cartofi	57	
Autovehicule pentru transport peste 1.5 t	130	
Magazii agricole	7	
Sura, fanar	6	
Remize agroindustriale	18	5

Ca o însumare putem afirma că imaginea agriculturii locale se afla într-un proces de transformare de la autosustenabilitate spre agroindustrializare. Pe lângă fermele de dimensiuni foarte mici și mici importante din punctul de vedere a completării veniturilor, în ultimul timp au apărut întreprinderile mai mari echipate cu infrastructura agroindustrială, care se ocupă de producția de plante mai viabile (mai ales producția de legume), în pași mici, dar se merge spre concentrarea pământurilor. Condițiile comunei sunt favorabile, pe lângă terenurile arabile pasunile și fanetele muntoase oferă o bază solidă pentru creșterea animalelor, care în forma actuală nu este viabilă (scăderea prețului laptei). Ar fi nevoie de asocieri și de creșterea nivelului de prelucrare. Trebuie create condiții favorabile pentru creșterea intensă a animalelor, de exemplu mănarea acasă în fiecare zi a animalelor scade producția. Pentru

rezolvarea acestuia o cale ar fi înființarea unei ferme unde s-ar putea rezolva mai eficient aprovizionarea animalelor (în apropierea pasunilor sau prin hranirea animalelor). Una dintre avantajele este faptul că în ciuda situației haotice aproape totalitatea terenurilor agricole a fost sistematizată. În acest fel a scăzut numărul terenurilor aflate în proprietate comună, dar pentru dizolvarea fragmentării ar trebui începută arendarea pământurilor și dezvoltarea întreprinderilor agricole. Tot mai mulți tineri văd o oportunitate în agricultură, ceea ce asigură continuitatea activității, însă ar fi nevoie de organizarea periodică a forurilor de informare și de cursuri pentru tinerii fermieri, în vederea creșterii cunoștințelor referitoare la posibilitățile de valorificare și a cunoștințelor în domeniul agricol.

Cea mai importantă provocare a perioadei care urmează este asocierea, organizarea prelucrării și valorificării comune a produselor cultivate, astfel creșterea valorii adăugate a produselor provenite din agricultură și crearea de locuri de muncă în comună. În prezent majoritatea producătorilor sunt vulnerabili în fața comercianților, de aceea singura cale o reprezintă prelucrarea și valorificarea comună, ceea ce însă presupune o colaborare continuă, strânsă între producătorii din comună. De exemplu pentru prelucrarea cantității însemnate de legume produse în comună condiția prelucrării ar fi înființarea unei uzine de împachetare și a unei fabrici de conserve, și tot așa pentru prelucrarea laptelui ar trebui găsită o soluție pe plan local. Tot aici putem vorbi și de organizarea utilizării mai eficiente a terenului productiv, reparcelarea, pentru a face loc înființării mai multor unități competitive, și pentru că cele deja existente să aibă posibilitatea să se dezvolte mai departe. Cel mai mare impediment la asociere o reprezintă abordarea negativă a gospodărilor formată în urma experiențelor istorice (ar fi nevoie în primul rând de o schimbare a mentalității).

O serioasă posibilitate ar fi și producerea de semințe, ceea ce aduce un profit mai mare decât producția de culturi - condiția este înființarea unei stații de epurare a semintelor.

Printre problemele care trebuie rezolvate în domeniul producției agricole se numără și creșterea siguranței publice, organizarea păzii câmpurilor și întreținerea drumurilor de câmp, precum și organizarea stocării apei de ploaie în scopul irigației, dezvoltarea comună a sistemului de irigații.

Agricultura - după cum am mai spus și la începutul subcapitolului - în afara de rolul ocupat în economie, îndeplinește servicii importante și în domeniul culturii și a protecției mediului. Modalitățile tradiționale de cultivare manuală, respectiv cele care utilizează forța animală (sau cu mici utilaje) contribuie la păstrarea pasunilor montane din ce în ce mai rare pe teritoriul Europei și a ecosistemelor formate pe aceste zone. În același timp agricultura este o parte definitorie a modului de viață local, se leagă de ea importante elemente ale culturii spirituale sau materiale, precum și un lung sir de evenimente comunitare.

5.3 Silvicultura

În comuna funcționează trei mari firme care se ocupă de exploatarea lemnului, care produc trei sferturi din cifra de afaceri a comunei (16 milioane de lei în 2013), iar un sfert din cei care lucrează în sectorul privat își au locul de muncă aici (54 de persoane în 2013). Însă numai o mică parte din valoarea produsă din exploatarea lemnului ajunge să fie prelucrată în cadrul industriei lemnului local (de exemplu în anul 2013 industria lemnului și cel al construcțiilor a reprezentat numai 13% din cifra de afaceri realizată în comuna), marea majoritate este valorificată pe piețele externe. Pentru îmbunătățirea activităților de exploatare a lemnului ar fi nevoie de dezvoltarea drumurilor forestiere.

Tabel 17 Composesorate existente în Comuna Turia, sursa Primăria Turia 2021

Denumire	Suprafața (ha)
Asociația Composesorală Turia de Sus	417.22
Composesoratul Turia de Jos	520.24
Composesoratul Karatna	65.62
Composesoratul Valalul de Jos	23.17
Composesoratul Torja Hago Utjan Tul	90.24
Composesoratul Ikafalva	69.48
Composesoratul Futasfalva	67.99

Silvicultura, prin respectarea strictă a agendei, prin punerea accentului pe durabilitate, pe termen lung ar putea deveni o sursă de venit considerabilă pentru comunitatea locală, iar bazându-se pe reziduurile lemnoase, prin producția de energie bazată pe biomasa s-ar putea rezolva încălzirea clădirilor publice.

De sectorul silviculturii se leagă și cea a vânătoriei, care deși ascunde potențial turistic care poate fi exploatat în viitor, din cauza daunelor produse de salbaticiuni, fermierii văd mai degrabă partea negativă al acestui domeniu. Colectarea fructelor de pădure și a ciupercilor din ce în ce mai bogate de la un an la altă este în prezent neorganizată, ar fi nevoie de înființarea unei unități de colectare și de păstrare a acestora, care s-ar construi cu sprijinul administrației locale și a composesoratelor din comuna.

5.4. Analiza performantei intreprinderilor locale

Pe parcursul prezentarii și evaluării sectorului economic local, trebuie să acordăm o atenție excepțională celor mai importanți actori locali economici, pentru analiza activităților și performanțelor întreprinderilor. Rolul întreprinderilor se evidențiază în mod complex în economia locală. Acestea au un rol important în valorificarea resurselor locale, în producerea valorilor adăugate, totodată contribuie și la susținerea nivelului de trai al populației prin asigurarea locurilor de muncă.

Datorită acestui rol complex, stimularea IMM-urilor locale, și creșterea spiritului antreprenorial în rândul populației prezintă o sarcină strategică. În prezent antreprenoriatul în comuna este caracteristic zonelor rurale, reprezentând 14 întreprinderi pe 1000 cap locuitor. Având la bază datele puse la dispoziție de către Ministerul Finanțelor și Direcția Generală ale Finanțelor publice din județul Covasna, pe parcurs vom analiza performanțele economice ale întreprinderilor locale, urmata de analiza rolului acestora în ocuparea forței de muncă.

Datele oficiale din 2020 arată că, întreprinderile din Turia au avut o cifră de afaceri de 67.2 M RON, care este 0,96% din totalul cifrei de afaceri ale întreprinderilor din județul Covasna, în timp ce 1,34 % din totalul întreprinderilor existente din județ au fost înregistrate aici, cu un număr de 230 de agenți economici. Numărul de angajați a fost de 226 persoane, care este 0,87% din totalul de angajați din județul Covasna. Profitul net realizat de către agenți economici a ajuns la 5.6 M RON în anul 2020 care este 1% din profitul net realizat în județul Covasna. Pe baza datelor se conturează structura economiei locale, se fac vizibile activitățile economice care se regăsesc în comuna și putem concluziona și performanțele acestora. Comparând bazele de date din doi ani de referință, putem formula concluziile privind cele mai importante schimbări din ultimul deceniu.

Tabel 18 Domenii economice principale și caracteristicile generale în Comuna Turia, sursă: M Finanțe 2021

Sector	Cifra de Afacere (milioane de lei)	Nr. de angajați	Profit (milioane de lei)
Industria Lemnului	23	73	2.8
Comert cu amanuntul	13.7	35	0.7
Comert cu produse chimice (ingrasamaminte)	9.3	6	0.5
Comert cu carburanti	8.7	33	0.5
Transport	3.3	11	0.26
Turism	3	26	0.3
Constructii	2	25	0.01

Pe baza figurii de mai sus se poate observa că, cea mai mare cifră de afaceri din 2020 a fost realizată de cele 22 întreprinderi din domeniul comerțului care au realizat aproximativ 30% din totalul cifrei de

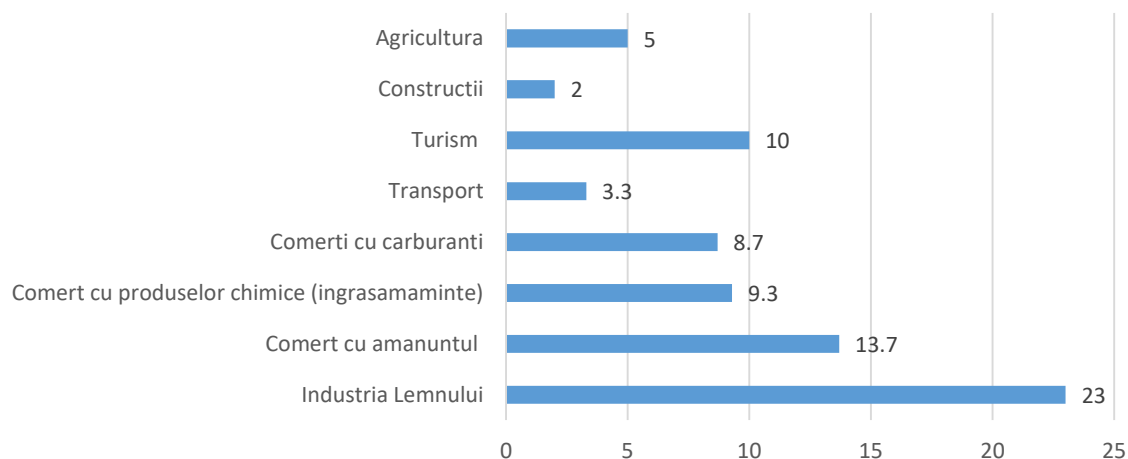
afaceri. Aceasta a fost urmata de silvicultura (29%), urmat de sectorul turismului, transport cat și de cele patru firme de constructii, care la nivelul comunei produc cele mai mari valori. In anul 2020 cea mai mare pierdere, respectiv trei sferturi din pierderea totala realizata de catre intreprinderile locale, a fost realizata de cele cu restaurante si unitati de cazare.

Pe baza volumului cifrei de afaceri putem estima și dimensiunea economiei locale, care în 2020 era de peste 67.2 milioane lei, iar in anul 2010 doar 27. Aceasta valoare între 2010 si 2020 s-a dublat, ceea ce în valoarea reala, eliminand efectele inflatiei, rezulta o crestere de 90% fata de anul 2010. In baza datelor din 2020, economia locala a scazut fata de 2019. In anul 2020 valoarea nominala a cifrei de afaceri de 67.2 milioane lei, în termeni reali scade cu 5% fata de anul 2019.

Restrangerea economiei nu este o caracteristica locala, în perioada crizei din anul 2020 fiind un fenomen general si global, ceea ce s-a putut observa practic și la nivelul Romaniei conform datelor existente de la INS. Mai mult , în cazul comunei aceasta diminuare a fost mai mica fata de media generala la nivelul national. Dupa anul 2020 cifra de afaceri al comunei în 2021 creste pana la 6%. Cu toate că valoarea cifrei de afaceri în termeni reali a cunoscut o scadere, nu a scazut proportional și profitul produs al intreprinderilor locale, ba mai mult în 2021 creste aproximativ cu minim 10%, din ceea ce rezulta o crestere a profitabilitatii.

Pana în 2020, fata de 2010, structura economica s-a schimbat dar nu semnificativ. Ponderea turismului s-a majorat dupa deschiderea hotelul Grand Hotel Balvanyos pe plan local. Dupa anul 2010 au aparut si firme din sectorul agricol, si au aparut contributii semnificative si din agricultura. Avand in vedere ca activitatile agricole si vanzarile produselor agricole au fost intre persoane fizice, acest aspect fiind neurmarit in statistica locala sau nationala. Dupa cresterea preturilor in industria lemnului, contributia sectorului a crescut semnificativ intre anii 2020-2021. In structura economica locala, criza din anul 2020 a fost un test de competitivitate în cazul diverselor activitati economice. In 2020, tot comertul are ponderea cea mai mare în economia locala, care este urmat de silvicultura, transport și industria de constructii. In aceasta perioada proportia industriei de constructii nu a scazut, nici transportul, pe cand cota parte a industriei lemnului a crescut semnificativ, dar a turismului scazut temporar.

Desi la nivel local exista un potential semnificativ în turism, ponderea activitatilor din industria ospitaliera este la un nivel mediu, abia 10%, în care sunt cuprinse și datele localurilor, barurilor de zi.

Figura 12 Structura economiei locale pe baza cifrei de afaceri produse de intreprinderile locale în anul 2020

În același timp se reorganizează lista celor mai profitabile sectoare la nivel local, în 2013 primul loc nu a fost deținut de industria lemnului cu 2.8 milioane de lei în 2020, respectiv comerț cu amănuntul cu 700 de mii de lei în anul 2020. Industria lemnului a realizat peste jumătate din profitul realizat în economia locală în anul 2020. Aceasta este urmată de comerț cu amănuntul și de comerț cu produse chimice, respectiv comerț cu carburanți, urmat de sectorul probabil cel mai afectat de efectele crizei, transport și turism cu o cota-parte de mai puțin de 5%.

Așa cum am amintit și în introducere, întreprinderile locale sunt și o sursă importantă de asigurare de locuri de muncă pentru localnici. Se poate observa, că numărul angajaților din cadrul întreprinderilor locale a crescut în ultimii 7 ani. Poate să para contradictorie faptul că deși în cazul industriei de construcții se observă o scădere a profitului și a cifrei de afaceri, rolul acestora în ocuparea forței de muncă crește. Acest fenomen, nu are o explicație de natură economică, mai mult poate însemna alegerea activităților efectuate în sfera economiei gri.

În figura 13 sunt incluși angajații din sectorul public (primarii, școli, etc.) și liberi profesioniști, adică numărul real al angajaților este mai mare decât cel prezentat în figura. Odată cu creșterea ocupării forței de muncă, în paralel a scăzut în comună numărul somerilor înregistrați. Pe de o altă parte, foarte puțin sunt oficial angajate în sectorul agriculturii, având în vedere că mulți lucrează pentru autosustenabilitate și ca zilieri.

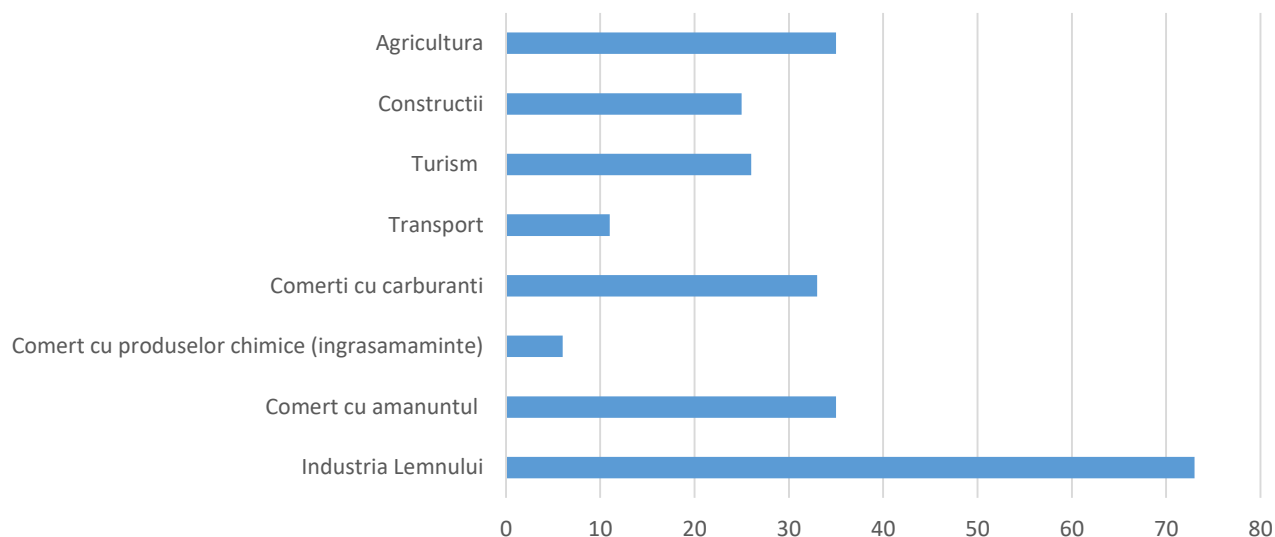

Figura 13 Numarul angajatilor in diferite sectoare in Comuna Turia, sursa: M Finante, 2021

Desigur, nivelul real al somerilor si adultilor fara loc de munca este mai mare fata de statistica prezentata, datorita faptului că multi au fost scosi din evidenta AJOFM Covasna și sunt și care nu au fost niciodata inregistrati în sistem.

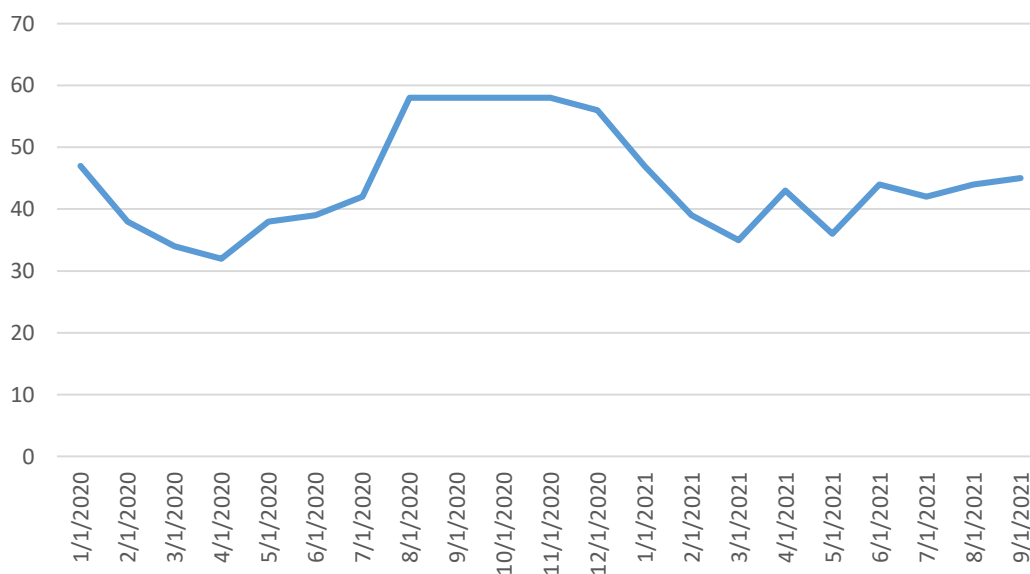

Figura 14 Evolutia numarului somerilor inregistrati în perioada intre 01.2020 si 09.2021, sursa: INS, 2021

Surplusul de forta de munca locala este absorbit numai partial de municipiul Targu Secuiesc apropiat, datorita faptului că în oras este nevoie preponderent de forta de munca de sex feminin, dar aspectul de cerere este in scadere.

In acelasi timp devin din ce în ce mai populare pietele fortei de munca din tarile vest europene, unde se duce și o mare parte din populatia de romi, dar o mare parte din locuri de munca in strainatate sunt sezoniere in sectorul agricol.

5.5.Situatia turismului

Datorita resurselor existente în zona, turismul reprezinta un sector care poate asigura dezvoltarea localitatii în viitor. Pe langa resursele existente și pozitionarea comunei este foarte favorabila, deoarece se situeaza într-o zona în care numarul atractiilor și destinatiilor este mare. Dintre acestea se remarca Lacul Sfanta Ana, Tinovul Mohos, Peștera Sulfuroasă, Grand Hotel Balvanyos, respectiv parc de aventura din Balvanyos care pot fi usor accesibile din localitate, statiunea balneoclimaterica Baile Tusnad din judetul Harghita. Totodata în numai cateva minute se poate ajunge în orasul Targu Secuiesc renumit datorita breaslelor sale. Resursele bogate și pozitionarea favorabila a localitatii nu sunt suficiente în vederea cresterii profitabilitatii, în acest sens este nevoie de aplicarea mai multor masuri bine coordonate pe mai multe nivele. Initiativele turistice locale trebuie orientate catre o directie comuna, incepand de la inventarierea resurselor locale și al valorilor care pot fi valorificate prin intermediul turismului, și pana la dezvoltarea produselor turistice și promovarea coordinata a acestora.

În cadrul acestui subcapitol vom prezenta mai intai procesele turistice prin intermediul datelor statistice în contextul zonelor rurale din judetul Covasna și în contextul judetului Covasna, totodata vom analiza resursele turistice care pot fi valorificate. La finalul subcapitolului vom analiza experientele dobandite în privinta organizarii activitatii turistice și a promovarii acesteia.

Potentialul turistic al judetului Covasna este caracterizat de turismul balnear, cultural la conace, agroturism și turismul activ, aventurier. Conform datelor statistice oficiale în ultimii ani au sosit în judetul Covasna în medie aproape 100 de mii de turisti anual, astfel judetul ocupa ultimul loc la nivel regional în privinta sosirilor turistice inregistrand numai un procent de 6%, în timp ce judetul Brasov inregistreaza valori mai mari de aproape zece ori fata de acesta. Cei mai multi turisti au sosit în judetul Covasna în anul 2019, cand numarul sosirilor turistice a depasit 120000 de mii, iar numarul de innoptari a ajuns peste 233 de mii. Pe baza sosirilor turistice comuna se afla într-o pozitie foarte buna, deoarece se situeaza pe pozitia a doua la nivelul judetean fiind situat dupa statiunea balneara Covasna cu peste 55.000 vizitatori, Turia a avut 30.763 vizitatori in anul 2019.

Daca ne uitam în schimb la distributia sosirilor turistice pe baza numarului locurilor de cazare putem observa că majoritatea turistilor sunt cazati în Grand Hotel Balvanyos.

Statiunea balneara ridica comuna în randul localitatilor exceptionale in zona rurala în care exista hotel, fiind singura de acest gen, astfel în privinta capacitatii turistice concureaza cu capacitatea hotelurilor din resedinta de judet dar si din regiune. Conform capacitatii de cazare inregistrata (378 locuri de cazare, din care 220 de locuri în hotel) comuna ocupa primul loc în randul localitatilor din zona rurala a judetului Covasna.

Tabel 19 Tipuri de structuri de primire turistica din 2020 si rezultatele turistice din anul 2019 in Comuna Turia, sursa INS 2021

Tipuri de structuri de primire turistica	Nr. unitati (2020)	Capacitate de cazare (nr loc) in 2019	Nr. sosiri in unitati turistice in 2019	Innoptari in structuri de primire turistica in 2019
Hoteluri	1	226	23538	49652
Vile turistice	1	48	4778	10575
Cabane turistice	1	21	719	1999
Popasuri turistice	1	15	496	1652
Casute turistice	2	24	590	1060
Pensiuni agroturistice	4	75	642	1616
Total	10	409	30763	66554

În privința innoptărilor comuna se află tot într-o poziție fruntasă, aproape jumătatea (40%) innoptărilor înregistrate la nivelul localităților rurale, și 10% din totalul innoptărilor din județul Covasna se înregistrează în această comună. Raportat la capacitatea de cazare existentă, gradul de ocupare este numai cu puțin peste 80% în cazul hotelului. Gradul de ocupare medie înregistrat la nivelul local în cazul altor structuri de primire turistică în Comuna Turia este peste 35%. Dar este important de menționat că în cazul pensiunilor agroturistice și a unităților mai mici statistica despre sosiri și innoptări nu sunt înregistrate și urmărite. Așa cum putem observa în figura de mai jos capacitatea nefolosită se înregistrează în special în cursul primăverii și iernii (cu excepția lunii decembrie) (Tabel 20 și Figura 15).

Tabel 20 Numarul sosirii in fiecare luna in anul 2019 la structuri de primire turistice din Comuna Turia, sursa: INS 2021

	Ian	Febr	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	Aug	Sept	Oct	Noi	Dec
Total	1758	2322	2235	2444	1881	2632	3137	3270	2760	3159	2805	2360
Hotel	1274	1780	1840	1823	1167	1925	2119	2263	2207	2740	2413	1987
Vile Turistice	410	332	298	524	562	549	490	505	286	286	258	278
Cabane Turistice	38	68	52	46	65	74	84	81	68	37	81	25
Popasuri Turistice	6	38	14	30	5	50	85	79	50	66	29	44
Casute turistice	:	:	:	:	:	:	250	220	120	:	:	:
Pensiuni Agroturistice	30	104	31	21	82	34	109	122	29	30	24	26

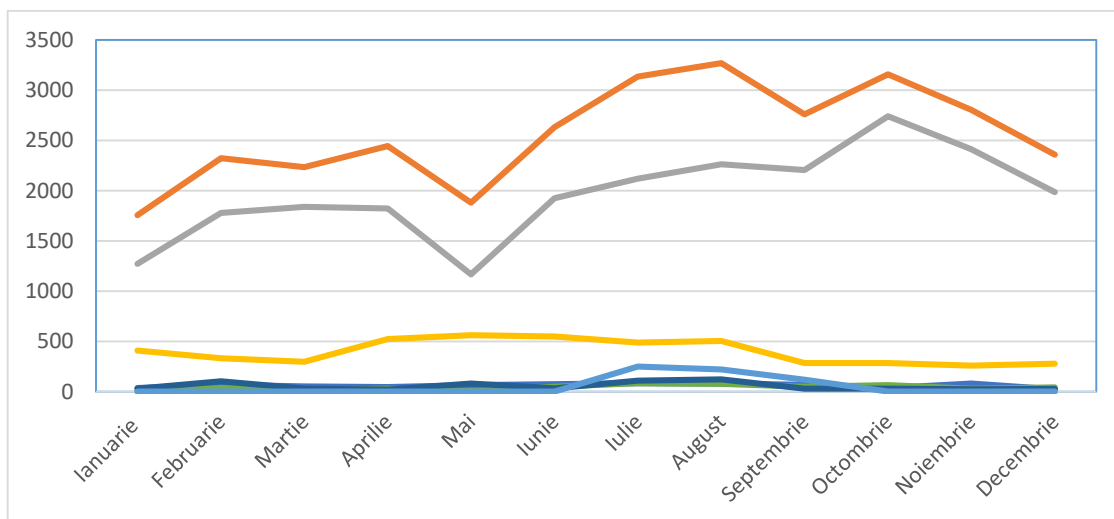

Figura 15 Sosiri ale turistilor in structuri de primire turistica pe luni in anul 2019 in Comuna Turia, sursa: INS 2021

În ceea ce privește durata medie de sedere a turistilor în comuna, datele arată 2,8 zile, ceea ce corespunde cu media înregistrată la nivelul județului Covasna, în afara de orașul Covasna (care ar denota semnificativ media obținută).

Datele statistice (pe care trebuie să tratăm rezervat) deși nu asigură o imagine generală despre procesele reale, totuși reflectă multe lucruri. În ceea ce urmează vom prezenta din spatele numerelor ceea ce am întâlnit cu ocazia vizitei de teren și cu ocazia interviurilor realizate prin care am aflat problemele și oportunitățile existente.

Principala resursă turistică a comunei Turia este în mod evident stațiunea Balványosfürdő. Apele minerale cu o compoziție variată, folosite pentru remedierea numeroaselor boli, apele (sărâte și carbogazoase) cu un grad ridicat curativ, emansiile de gaze naturale, pesterile și aerul curat de bună calitate asigură concentrarea maximă a resurselor turistice balneare, rar întâlnite chiar și la nivel european. Starea bazei de tratament și a bazinelor cu apă curativă mai lasă de dorit, deși în ultima perioadă s-au organizat mai multe inițiative comunitare prin care au fost curățate și reabilitate mai multe băi și izvoare de apă minerală. Ar fi nevoie de investiții în infrastructura locală atât în vederea îmbunătățirii accesibilității (reabilitarea drumurilor, amenajarea unor trasee turistice și pietonale, construirea pistelor pentru cicliști și tiroliana), cât și în vederea dezvoltării infrastructurii turistice (reabilitarea clădirilor care aparțin bazei de tratament, crearea unor servicii noi de tratament, etc.).

Potentialul turistic balnear al stațiunii situate la o altitudine de 850-950 m mai este îmbogățit cu resursele naturale (paduri, flora, tinovuri, etc.), peisajul mirific, patrimoniul istoric bogat (ziduri vechi, gîta Apor) și legendele existente.

Unitățile de cazare turistică din zonă: pensiunile, casele de vacanță, campingurile și hotelul de patru stele care dispune de facilități spa și săli de conferință, toate se bazează pe acest patrimoniu bogat. Conform caracteristicilor ofertelor, majoritatea turistilor sosii în localitate practică turismul balnear,

turismul de afaceri (conferinte) și turismul activ, desi categorizarea turistilor în acest fel este tot mai dificila în zilele noastre deoarece ofertele turistice devin complementare și din ce în ce mai complexe. Din perspectiva organizarii activitatii turistice se observa urmatoarele provocari în dezvoltarii turismului:

Cum am putea atrage în mod eficient întreaga comuna în activitatea turistica care se concentreaza în jurul statiunii Baile Balvanyos

Care pot fi produsele turistice locale dezvoltate în vederea completarii ofertei statiunii din Balvanyos, și cine pot fi actorii principali în aceasta privinta?

Conducerea autoritatii locale cu competente în industria turismului recunoscand aceasta problema, în ultima perioada a luat o initiativa, - unica la nivel regional- prin care nu numai că stimuleaza participarea comunei în activitati turistice, dar pe care il poate folosi și în scopul marketingului turistic. In aceasta initiativa intra ridicarea celei mai mari porti secuiesti sau confectionarea mamaligii cu branza de 150 m, care a fost inregistrata în cartea recordurilor. Alaturi de organizarea zilelor localitatii, paleta evenimentelor culturale comunitare este foarte bogata, exista mai multe programe care trezesc interesul turistilor, cum ar fi: balul husarilor și intalnirile acestora, carnavalul, pomana porcului cu participare internationala, etc. Artistii plastici din localitate ar putea juca de asemenea un rol important în cresterea atractivitatii turistice a comunei, deoarece aici gasim sculptori de lemn, intalnim prelucrarea paslei, fierari, pantofari, vitralieri. Ofertele culturale locale sunt imbogatite prin elementele de patrimoniu, astfel în privinta monumentelor comuna este una dintre cele mai bogate la nivelul comunelor din judetul Covasna. Pe langa cetatea Balvanyos și ruinele din zona, mai figureaza o serie de alte monumente în lista nationala, cum ar fi biserica reformata, castelul Apor construit în stil neorenescentist, portile secuiesti, gospodariile traditionale, depozitul de cereale, pietrele funerare și siturile arheologice.

Fara a formula raspunsurile legate de dezvoltarea turistica locala - tinand cont de inventarierea resurselor turistice - consideram că bazandu-se pe caracteristicile specifice ale turismului rural și cultural, pot fi atrasi mai multi actori din comuna în activitatea turistica care s-a conturat în special în jurul statiunii Balvanyos. Astfel pot fi imbunatatite acele statistici pe care v-am prezentat la inceputul capitolului (durata medie de sedere, exploatarea capacitatii existente, etc.). Toate acestea presupun o cooperare eficienta, organizarea ofertelor sub forma pachetelor turistice și o promovare turistica armonizata, o categorizare care poate fi usor recunoscuta de catre turisti. In zilele noastre cooperarea este caracterizata de o anumita asimetrie, astfel companiile cu capital mare se afla în concurenta cu micile afaceri, care doresc sa rotunjeasca cumva veniturile în urma activitatii turistice. Prin intermediul autoritatii publice locale și prin participarea tuturor actorilor interesati din domeniul turismului trebuie lansata o planificare comuna în vederea valorificarii mai eficiente a resurselor și în vederea asigurarii profitabilitatii acestui sector. Mai este de lucru în privinta armonizarii elementelor ofertelor și includerii acestora în produse și pachete turistice. In acest sens am formulat mai multe propuneri în capitolul strategic.

La final trebuie sa relatam putin și despre practica actuala a promovarii turistice. In comuna Turia ca și în majoritatea localitatilor din judetul Covasna domina în special promovarea individuala. Promovarea turistica integrala, care sa cuprinda intreaga comuna (si chiar imprejurimile acesteia) sub forma unei tinte unitare, este formulata în primul rand din partea autoritatii locale în cadrul diverselor proiecte turistice. In cadrul acestor proiecte au avut loc și evenimente cu valoare promotionala (festivalul gastronomic și pomana porcului, inregistrate pe pagina web oficiala de promovare turistica), de asemenea au fost editate diverse publicatii de promovare (monografia turismului) și a fost creata pagina web (www.turia-balvanyos.eu).

Pe langa instrumentele traditionale de promovare prezenta furnizorilor de servicii turistice pe platforme on-line este de asemenea accentuata. Exista mai multe pagini web tematice și mai multe suprafete on-line prin care putem gasi furnizorii de servicii turistice, de exemplu pe pagina www.turistinfo.ro gasim doar o unitate de cazare din Balvanyos și o unitate din Turia. Pe pagina www.szekelyfoldiinfo.ro, folosita în special de vizitatorii din Ungaria, gasim 6 unitati de cazare (3 pensiuni, o casa de vacanta, un camping și hotelul), iar pe pagina cea mai populara de rezervare la nivel international, www.booking.com intalnim 8 unitati de cazare (alaturi de hotelul existent exista vile și doua pensiuni).

Autoritatea publica locala si-a asumat și promovarea atractiilor și ofertelor individuale cu ocazia targurilor de profil, atat în tara, cat și în strainatate, reprezentand astfel interesele comunei/zonei și al furnizorilor de servicii turistice.

Ca o concluzie putem spune că potentialul turistic local nu este pe deplin valorificat, iar utilizarea resurselor bogate existente în cadrul turismului balnear nu este corespunzatoare datorita lipsurilor intalnite pe plan infrastructural, uman și organizational. Serviciile oferite, în afara de cateva exemple bune existente (de ex.: tiroliana, SPA) se limiteaza la asigurarea meselor servite și al cazarii, produsele oferite sunt reduse la numar și nu sunt diversificate, astfel contributia sectorului turistic la dezvoltarea economiei locale este greu masurabila (desi numarul sosirilor turistice este mare). In vederea imbunatatirii situatiei ar fi nevoie pe langa investitii și de colaborarea mai stransa dintre actorii locali și realizarea dezvoltarilor armonizate. In cadrul acestei activitati de dezvoltare intregul teritoriu al comunei ar trebui conectata la zona tinta, renumita Balvanyosfurdo, totodata ar trebui extinsa durata de sedere a turistilor prin dezvoltarea unor servicii și produse complementare.

6. ANALIZA SWOT

Am însumat analiza situației actuale a comunei Turia într-o așa-numită analiză SWOT (puncte tari-puncte slabe, oportunități-amenințări). Această metodologie este un important instrument al dezvoltării unei strategii, ajută la prezentarea structurată a analizei situaționale a unei localități date sau a unei regiuni în general. Perechea Puncte tari-Puncte slabe analizează factorii interni ai organizației, iar perechea Oportunități-Amenințări factorii externi ai acesteia. Diferențierea ascuțită dintre factorii interni și cei externi (aprecierea punctelor tari și a punctelor slabe drept interne, respectiv a oportunităților și a amenințărilor ca factori externi) nu este întotdeauna evidentă, pentru că factorii pot avea în același timp atât aspecte interne cât și externe. Se întâmplă de multe ori că un factor să fie considerat punct tare sau punct slab, sau că în factorul respectiv să existe aspecte care să poată fi considerate atât oportunități cât și amenințări pentru organizația dată. În analiza SWOT nu enumerarea tuturor punctelor slabe, punctelor tari, oportunităților și amenințărilor este importantă, ci mai ales să recunoaștem pe acelea, care au legătura cu strategia care urmează să fie elaborată. Unele puncte tari sau puncte slabe pot fi mai însemnate la elaborarea strategiei decât celelalte, iar același lucru se referă și la amenințări și oportunități. Importantă este deci evaluarea listei SWOT, pentru că practic, acest lucru reprezintă legătura dintre analiza situației și planul de acțiune, asta stabilește răspunsurile formulate la diferitele probleme și pași de urmat. Pe lângă toate acestea, analiza SWOT este o activitate de clădire a comunității, de activizare, de aceea este importantă discutarea ei cu cei interesați. În cadrul analizei este bine că diferitele probleme să fie grupate, pentru că cele mai importante obiective ale organizației să poată fi clar definite, iar obstacolele, piedicile să devină clar vizibile.

În tabelul de mai jos am realizat o analiză a comunei Turia referitoare la punctele tari, punctele slabe, la amenințări și oportunități, luând în considerare și domeniile economic, social și de mediu. Evaluarea tabelului ajută la alegerea strategiei de dezvoltare, la instituirea imaginii de viitor, a obiectivelor pe termen mediu și a axelor prioritare, iar pe baza acestora ajungem la măsurile de intervenție (iar la sfârșit la lista proiectelor) formulate în vederea dezvoltării echilibrate și sustenabile a domeniilor amintite.

Puncte tari	Puncte slabe	Oportunitati	Amenintari
Comunitate – Cultura			
<ul style="list-style-type: none"> • viata comunitara lipsita de conflicte • traditii și sarbatori populare viguroase • patrimoniu cultural construit și spiritual bogat • activitati de arta populara vie • viata religioasa intensa și loc de pelerinaj de insemnatate regionala • viata civila cu multi actori implicati • institutii culturale renovate • administratie locala care stimuleaza și sprijina evenimentele culturale • populatie locala multumita de administratie locala, de conducerea administratiei locale • conducerea administratiei locale stabila • evenimente care sa defineasca popularitatea comunei • sistemul functional de ingrijire a bolnavilor la domiciliu • infrastructura sportiva dezvoltata la nivel regional 	<ul style="list-style-type: none"> • scaderea numarului populatiei • imbatranirea populatiei • prezenta fenomenului migratiei în randul grupei de varsta a tinerilor • solidaritate comunitara în curs de descompunere • lipsa asocierilor de tineret • lipsa de actiuni si evenimente de tineret • nivelul scazut al cunoasterii limbii romane în randul tinerilor • lipsa programelor destinate tinerilor • lipsa echipamentelor în cadrul institutiilor culturale și de invatamant • sistem scolar fragmentat (probleme de calitate și de cheltuieli) • lipsa unui centru social local • abandon scolar • cerc restrans de intelectuali • lipsa scolii de dupa-masa cu scop social (afterschool) • situatie precara a serviciilor medicale • lipsa posibilitatilor de activitati sportive și de recreere organizate • absenta copiilor de etnie roma din educatia locala • cabinet medical nemodernizat • cabinet medical familial suprasolicitat 	<ul style="list-style-type: none"> • fonduri pentru startup-uri pentru mentinerea tinerilor în comuna, • fonduri pt dezvoltarea comunitatii • construirea și intarirea identitatii în cazul tinerilor • resurse pentru finantarea cursurilor pentru adulti și a programului afterchool • cladire potrivita pentru infiintarea scolii de dupa-masa(afterschool) • programe pentru sprijinirea dezvoltarii sistemului medical și social • infrastructura care sa serveasca posibilitatile sportive și de recreere • efectul de formare a comunitatii prin activitatile de mestesugarit și arta populara • relatii viguroase de infratire între localitati • programe pentru sprijinirea dezvoltarii locatiilor și spatiilor culturale • programe privind prevenirea imbolnavirii și promovarea modului de viata activ, sanatos • modernizarea infrastructurii și a dotarilor medicale 	<ul style="list-style-type: none"> • procesul de imbatranire a populatiei evolueaza • cresterea dependentei în randul varstnicilor • continuarea scaderii numarului de copii • intarirea proceselor migrationale • slabirea apartenentei comunitare • pierderea increderii fata de institutiile comunitare • cresterea saraciei în cadrul populatiei • aparitia conflictelor etnice • ruinarea, pierirea monumentelor de arta • disparitia mestesugurilor populare, traditionale • vulnerabilitatea institutiilor de invatamant • cresterea densitatii bolilor civilizatiei • ajungerea la periferie, vulnerabilitatea și izolarea populatiei varstnice, bolnave

Puncte tari	Puncte slabe	Oportunitati	Amenintari
Infrastructura edilitara			
<ul style="list-style-type: none"> • resurse naturale bogate • parcuri de natura și natura 2000 • fauna salbatica si fauna bogata • biodiversitate de nivel malt, ecosisteme valoroase, • surse potabile de ape minerale • situarea în apropierea orasului • acoperirea infrastructurala aproape completa • curse de autobuze care satisfac nevoile de transport • serviciu local de taximetrie • paduri valoroase din punct de vedere a calitatii mediul ui • cladiri aflate în proprietatea consiliului local care pot fi utilizate în scop comunitar și de dezvoltare • proximitatea Mun. Tg Secuesc • existenta retelei de gaze naturale 	<ul style="list-style-type: none"> • starea drumurilor comunale si judetene • valorificarea scazuta a zonelor protejate • deseuri menajere aflate pe terenurile agricole • lipsa legaturilor feroviare • distanta mare fata de aeroporturi • colectarea deseurilor menajere nu este selectiva • lipsa mentalitatii referitor la constiinta de mediu • valorificarea slaba a surselor de apa minerala • lipsa cailor ferate • lipsa planurilor de gestionare a zonelor de pasune • centru comunal și spatii comune dezordonate • drumuri forestiere și de camp care necesita intretinere • numarul mic a drumurilor comunale asfaltate 	<ul style="list-style-type: none"> • programe de sprijin pentru dezvoltarea infrastructurii rurale: PNDR, PNRR, Prog. De Inv. Anghel Saligny • Plan General de Urbanism • programe de sprijin a reabilitarii spatiilor publice și a patrimoniului construit • reabilitarea drumurilor forestiere și de campie • construirea retelei judetene de transport și reciclare a deseurilor • elaborarea planurilor manageriale • programe de sprijinire pentru valorificarea în scop turistic a resurselor naturale • dezvoltarea retelei nationale de autostrazi • programe de sprijin pentru protectia mediului • dezvoltarea noi structuri de primire turistice 	<ul style="list-style-type: none"> • deteriorarea calitatii mediului din cauza neglijentei și a efectelor externe • cresterea daunelor provocate de salbaticiuni • accentuarea poluarii din cauza circulatiei rutiere de tranzit • efectul agresiv al turismului asupra naturii • poluarea surselor de apa minerala • constructii nereglementate • disparitia imaginii traditionale a comunei • incasari scazute destinate dezvoltarii comunale • scaderea resurselor pentru dezvoltarea comunei

Puncte tari	Puncte slabe	Oportunitati	Amenințari
Economie – Antreprenoriat			
<ul style="list-style-type: none"> • terenuri agricole de buna calitate • rata mare a productiei de legume • întreprinderi agricole viabile • întreprinderi turistice puternice • conditii favorabile pentru cresterea animalelor • patrimoniu forestier bogat și fauna salbatica bogata • apropierea de destinatiile turistice de rang national • numarul mare de turisti sositi • conditii turistice variate, exploarabile (balneoturism, turism rural, cultural, ecoturism) • hotel de patru stele si unitati turistice • marketing unitar, localitate bine vazuta • servicii financiare locale (agentii bancare) • consiliu local activ în atragerea de fonduri 	<ul style="list-style-type: none"> • distanta mare fata de autostrazi si aeroport • situare periferica, distanta mare fata de centrele dinamice • neorganizarea micilor producatori agrari • structuri de proprietate fragmentate • densitate antreprenoriala scazuta • firme locale care produc cu valoare adaugata scazuta (agriculture, industria lemnului) • atmosfera potrivnica asocierilor • întreprinderi cu lipsuri de capital • lipsa locurilor de munca în economia locala • forta de munca subcalificata • degradarea infrastructurii turistice, lipsa serviciilor • turism cu caracter sezonier • timp mediu de sedere scurt • lipsa colaborarilor în turism, a pachetelor de produse turistice • lipsa resursei umane (din cauza lipsei cunoasterii limbilor straine) • lipsa forta de munca libera disponibila 	<ul style="list-style-type: none"> • construirea autostrazii A13 Brasov- Bacau • programe pentru sprijinirea unitatilor de prelucrare și pentru infiintarea spatiilor de valorificare • sprijinirea structurii agrare bazate pe fermele de marime medie • sprijinirea intensa a pasunilor cu valoare mare • extinderea cresterii de animale • productia de seminte • cresterea cererii pentru produsele provenite din mica industrie, produse specifice • imbunatatirea (de calitate și de cantitate) aprovizionarii industriei lemnoase cu materii prime • extinderea locurilor de munca din oras (parcuri industriale) • programe de sprijin pentru stimularea antreprenoriala • cresterea cererii turistice pentru valorile naturale • investitori în producerea energiei verde • efectele benefice ale aglomeratiei marilor orase (Brasov) 	<ul style="list-style-type: none"> • recesiune dupa criza pandemica • in orasul apropiat se îngusteaza posibilitatile de munca • pierderii competitivitatii în agricultură din cauza lipsei asocierilor și a cooperarii • intensificarea competitivitatii pe piata produselor agrare • degradarea, scaderea suprafetelor împadurite • scaderea spiritului antreprenorial • îngustarea stratului activ, migratia tinerilor • îngustarea subventiilor pe suprafata • degradarea accesibilitatii atractiilor turistice • schimbarea tendintelor în turism

În tabelele de mai sus am însumat concluziile afirmate în diferitele capitole ale analizei de situație, grupându-le în funcție de domeniile de care aparțin. Conform metodologiei generale de planificare strategică, pe baza caracteristicilor de mai sus este nevoie de formularea obiectivelor și de stabilirea domeniilor de dezvoltare, de stabilirea celor mai importante măsuri. În mod fundamental o localitate poate construi pe punctele tari deja existente, valorificând acestea în cel mai eficient mod posibil, pe lângă faptul că, în paralel, își dizolvă punctele slabe și profita de oportunitățile care apar. La planificarea fiecărei intervenții luarea la cunostință și tratarea amenințărilor reprezintă o parte a gestionării riscurilor.

Din perspectiva diferitelor sfere, în cazul comunei Turia cele prezentate în tabel pot fi însumate în următorul fel:

1. **Comunitate și cultura:** Cele mai importante resurse izvorăsc din tradiții, comuna dispune de o cultură clădită și spirituală bogată, ceea ce reprezintă baza identității. Pe plan rural atât infrastructura culturală, cât și cea medicală și sportivă sunt bine dezvoltate. Principalul izvor al punctelor slabe, care estompează punctele tari, este scăderea populației și migrația tinerilor, ceea ce însă izvorăște numai în parte din calitatea vieții comunitare-culturale, în primul rând are cauze economice. Scăderea numărului de copii însă a cauzat o serie de probleme devenite din ce în ce mai acute (institute de învățământ, calitatea, pasivitatea tinerilor etc.). În paralel este din ce în ce mai mare exigența din partea maselor crescânde de vârstnici pentru extinderea serviciilor culturale. Oportunitățile sunt reprezentate în primul rând de utilizarea programelor de sprijinire, respectiv întărirea atașamentului față de comuna, prin valorificarea tradițiilor și a patrimoniului, precum și prin programe de dezvoltare a comunității.
2. **Mediul de locuit - infrastructura:** Locuitorii comunei Turia locuiesc într-un mediu natural de o calitate extraordinară, la fel ca majoritatea localităților din zonă. Datorită proiectelor finalizate în perioada trecută apă, asfaltări, canalizare (și a celor care sunt în curs de desfășurare) dotarea infrastructurală a comunei se apropie chiar și de așteptările minime din Europa de Vest. Reabilitarea mediului fizic devine completă odată cu modernizarea drumurilor și cu amenajarea spațiilor publice. Astfel cea de-a doua parte a perioadei de până în anul 2023 poate reprezenta pentru administrația publică locală perioada de clădire a serviciilor publice, care să genereze noi locuri de muncă, precum și perioada de îmbunătățire a mediului economic antreprenorial. Asta deoarece printre punctele slabe se află nevoile de sistematizare a imaginii satului și dezvoltarea serviciilor medicale și sociale. Cea mai mare amenințare la adresa stării mediului o reprezintă lipsurile în mentalitatea populației și marea masă de turiști, pentru gestionarea căreia stau la dispoziție multe surse de finanțare ca oportunități. Amenințarea reprezentată de

instabilitatea finantarilor de la stat poate incetini serios dezvoltarile planificate.

3. **Economie - Antreprenoriat:** Punctele tari ale comunei Turia sunt definite de urmatoarele trei elemente: turism dezvoltat, terenuri productive, paduri existente. Obiectivul principal pentru perioada urmatoare în cadrul strategiei de dezvoltare locala este dezvoltarea antreprenoriatului în rândul femeilor, dezvoltarea antreprenoriatul in generatia de tineret, si dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. Abordarea îl constituie stimularea și sprijinirea demarării și dezvoltării structurilor economice private înființate de către femei, promovarea dezvoltarii capacitatii de prelucrarea produselor prime din agricultura, promovarea unui sistem de informare și instruire, care să faciliteze mobilitatea femeilor pe piața forței de muncă și dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale ale acestora în scopul implicării lor în structuri economice private, în contextul problemelor legate de menținerea echilibrului dintre obligațiile familiale și cele profesionale și al prejudecăților existente la nivel local.

Valorificarea resurselor inasa nu este nici pe departe optima si sustenabila. Cele mai competitive domenii sunt productia de legume și turismul, dar modalitatea lor de valorificare actuala nu este adecvata sa reprezinte rezolvare pentru intretinerea populatiei comunei. Acelasi lucru poate fi spus și despre exploatarea lemnului și industria lemnoasa, care în comparatie cu potentialul resursei se valorifica mult mai slab. Cauzele se gasesc atat în lipsa firmelor, în lipsa de capital a celor existente, cat și în lipsa culturii de cooperare și a formarii neadecvate a resursei umane. Pe langa multitudinea programelor de finantare, posibilitatile se ascund în schimbarea de mentalitate în productie, în cresterea orientarii spre piata și în cresterea cautarii pietelor de desfacere. Pe langa toate acestea ar fi nevoie de largirea continua a cunostintelor antreprenoriale și de specialitate, și de integrarea de noi resurse, inca adormite în economia comunei, cum ar fi valorificarea energiei verde, sau extinderea gamei produselor turistice. Pentru economia locala vulnerabila în prezent efectele de mediu exterioare variabile reprezinta o amenintare serioasa, a carei dizolvare este posibila numai prin diversificare, prin cresterea eficientei și a colaborarii.

Insumand analiza situatiei Comunei Turia putem spune, că aceasta localitate se adapteaza în randul localitatilor tipice din regiune, problemele ei sunt asemanatoare satelor invecinate (scaderea populatiei, slabirea coeziunii comunitare). In acelasi timp comuna profita de posibilitatile oferite de finantari (dezvoltarea infrastructura) și dispune de cateva avantaje care ascund potential insemnat (productia de legume si prelucrarea lor pana produs final, turism, prelucrarea lemnului), care inasa necesita capital financiar.

7. IMAGINEA DE VIITOR A COMUNEI TURIA PE TERMEN MEDIU

Una dintre etapele definitorii ale planificării strategice este crearea imaginii de viitor, care chiar și fata de celelalte etape ale planificării presupune o și mai strânsă, intensă cooperare cu comunitatea locală. Aici rolul specialistului desemnat pentru conducerea procesului de planificare se reduce la sprijinirea articulării imaginilor de viitor așteptate (individuale, organizatoriale și la nivel local) și la apropierea imaginilor de viitor care arată spre direcții opuse. După toate acestea urmează evidențierea și sistematizarea elementelor comune, pentru a asigura susținerea socială a imaginii de viitor sintetizate. Acestea sunt în mare sarcini tehnice și de metodologie de planificare, din punct de vedere a conținutului, în stabilirea imaginii de viitor rolul principal revine populației locale.

Imaginea de viitor a comunei Turia este deci viziunea proprie a comunității locale, care prinde contur pe baza metodologiei de planificare comunitară deja făcută cunoscută, și care se va sintetiza din elementele comune ale imaginilor de viitor individuale. Cele mai importante elemente ale imaginii de viitor, care în cadrul procesului de planificare au ieșit la suprafață sunt următoarele:

- **Mentineră populației:** Populația locală cunoaște un declin demografic, fiind în continuă scădere și în curs de îmbătrânire. După cum am văzut numărul de locuitori ai comunei scade lent, dar continuu. Sectorul agricol și economia rurală, în general, continuă să aibă potențial de creștere substanțial, încă insuficient exploatat. La nivel local instrumentele care stau la dispoziție pentru stoparea tendințelor demografice generale caracteristice zonelor rurale de astăzi, cum ar fi scăderea numărului de copii și pierderea pe cale naturală a populației rezultat din acesta, sunt limitate. Pentru comunitatea locală mai dureros decât pierderea pe cale naturală este faptul că o mare parte a tinerilor își caută un trai în altă parte. Imaginea de viitor formulată pe parcursul dezvoltării strategiei ne arată o imagine a comunei, unde tinerii dobândesc competențe adecvate, își găsesc pe loc calculele, și care este atractivă și în vederea întemeierii unei familii. Pentru acesta este nevoie de infrastructura tehnică modernă, de servicii de învățământ de calitate și servicii umane, viața culturală și comunitară de calitate și vie. Productivitatea muncii, în 2019, în agricultură, silvicultură și pescuit a fost de 3064 Euro/persoană ocupată, fiind de aproape 5 ori mai mică decât media națională (13.527 Euro/persoană ocupată), pe când în sectorul secundar (industrie și construcții) și terțiar, valorile înregistrate au fost de 1,5, respectiv 1,3 ori mai mari. IMM-urile din rural

implicate în desfășurarea activităților non-agricole (industrie, servicii și turism rural) au o pondere redusă.

- **Localitate competitivă:** Analiza micro-întreprinderilor din spațiul rural evidențiază capacitatea redusă a acestora de a răspunde necesității de a furniza locuri de muncă pentru populația din spațiul rural. Dezvoltarea afacerilor la scară mică este recunoscută ca fiind sursa cea mai importantă de locuri de muncă/obținere de venituri în spațiul rural, atât pentru economiile deja dezvoltate, cât și pentru cele în curs de dezvoltare. Dintre IMM-urile active cu profil non-agricol la nivel național, numai 18,1% își desfășurau activitatea în mediul rural la nivelul anului 2011. În anul 2018, densitatea IMM-urilor la 1000 de locuitori la nivel județean era de 18,3, cu mult sub cea înregistrată la nivelul național 24 IMM pe 1000 de locuitori, iar în mediul rural, de 12,00 IMM-uri la 1000 de locuitori. În Comuna Turia exista 230 IMM-uri, care arată o densitate IMM-urilor la 1000 de locuitori de 17.2 în anul 2020. Dimensiunea competitivității poate fi interpretată din mai multe perspective, pe de o parte poate fi percepută ca capacitatea concurențială individuală în sfera economică a comunității care locuiește în comună, iar pe de altă parte că capacitatea concurențială a tuturor competențelor comunei în vederea servirii, atragerii și menținerii populației locale. În cazul comunei Turia accentul se pune în primul rând pe creșterea competitivității economice, ceea ce înseamnă creșterea eficienței și a cooperării. Este nevoie de dezvoltarea unui mediu prielnic pentru afaceri, care înțelege și acceptă ambițiile individuale și care valorifică energiile care se ascund acolo, pentru că din ele poate profita și comunitatea. Fortificarea punctelor de deschidere din sectorul economic, valorificarea posibilităților, extinderea posibilităților de obținere de venituri atrage după sine și creșterea atractivității comunei ca mediu de locuit.
- **Viabilitatea comunitară:** O primă prioritate în cadrul acestei axe o reprezintă construcția și modernizarea infrastructurii din zonele rurale atât ca factor important pentru dezvoltarea economică și socială a acestor zone, cât și pentru o dezvoltare regională echilibrată. Pe lângă mediul fizic și competitivitatea economică cel de-al treilea cel mai important factor care definește calitatea vieții o reprezintă viața comunitară, trăirea comuniunii spirituale, calitatea relațiilor interumane. În imaginea de viitor al comunei Turia apare idealul unei comunități care își asumă solidaritatea față de membrii săi, o comunitate care își gestionează singur problemele comunitare, o comunitate gata de acțiune, pentru realizarea căreia este nevoie de depunerea de efort atât din partea administrației locale cât și din partea organizațiilor civile. În perioada 2021-2027 vor exista posibilități de investiții în infrastructura aferentă marketingului

serviciilor turistice rurale, investitii pentru infrastructura de agrement, investitii de punere in valoare a obiectivelor naturale de interes turistic din mediul rural.

- **Respectarea patrimoniului cultural și spiritual:** Poate vestea cea mai bună este că activitatea unor ONG-uri în mediul rural a făcut ca valoarea clădirilor vechi să devină un fapt nu doar pentru specialiști, dar și pentru oamenii simpli de la țară, pentru cei ce locuiesc în case de patrimoniu. Implicarea unor personalități de marcă, precum prințul Charles de Wales, a oferit o mediatizare fără precedent a proiectelor de restaurare și a pus într-o lumină pozitivă satul românesc. Locuința veche de câteva sute de ani s-a transformat dintr-o clădire ce trebuia urgent „modernizată” într-o sursă de mândrie, dar și de venit pentru proprietar și pentru localitate. Este vorba de un raționament simplu: dacă atâtea persoane străine de viața la sat, de la personalități la turiști din țară și străinătate, apreciază și doresc să locuiască într-o casă veche mai mult decât într-o pensiune modernă, înseamnă că există un motiv întemeiat pentru care lucrurile stau așa. În plus, în momentul în care, într-o localitate, mai multe case de patrimoniu au fost restaurate și modernizate responsabil, când prințul moștenitor s-a transformat într-un turist în vecinul de peste gard, fiind proprietar de case în mai multe localități rurale, când numeroase alte persoane din țară și din străinătate cumpără și investesc în salvarea clădirilor vechi, realitatea devine evidentă pentru întreaga comunitate: acele clădiri sunt valoroase și trebuie conservate. Respectul și atasamentul fata de trecut și produsele materiale și spirituale ale acestuia reprezintă baza identității în comuna, iar în prezent este probabil singura legatură, care mai menține pe loc populația. Aceste valori, pe care comunitatea a reușit să le transmită chiar și în cele mai negre momente ale istoriei, constituie un temelie comunitar, continuitate și o bază stabilă pentru clădirea viitorului. Mestesugarii care în comuna practica meserii tradiționale nu numai că reprezintă o mândrie pentru comunitate, ci și o importantă resursă. Includerea valorilor care definesc identitatea în imaginea de viitor reprezintă recunoașterea faptului că atasamentul fata de ele este una dintre ultimele elemente ale funcționării comunei ca o comunitate, și din când în când reprezintă sursa renașterii, deși se încorporează din ce în ce mai puțin în viața de toate zilele ale comunității.
- **Durabilitatea mediului:** Terenurile arabile productive și pasunile, terenurile împadurite însemnate și la nivel județean, precum și toate elementele naturale-peisagistice care fac parte din patrimoniul natural al comunei reprezintă moștenirea

lasata în folosinta de catre generatiile anterioare și data imprumut de catre generatiile trecute celor din prezent. Mostenirea naturala trebuie tratata cu responsabilitate, de aceea în imaginea de viitor a comunei ingrijirea și valorificarea într-un mod viabil a acestuia este un simbol, prin care se poate vedea, că comunitatea din Turia se gandeste cu responsabilitate la conditiile de viata ale urmatoarelor generatii, nu incearca s-o termine, s-o corodeze, scazand astfel sansele de supravietuire pe termen lung a comunitatii. Imaginea de viitor a comunei Turia stabileste linia de orientare a strategiei de dezvoltare. Asta inseamna definirea obiectivului referitor la viitor pe baza exigentelor prezentului, care raspunde la urmatoarea intrebare aparent usoara: Cum vor sa-si vada localnicii comuna în anul 2030?

Ne putem apropia de starile vizionate prin valorificarea pe baza prioritara a resurselor și prin indeplinirea sistematica a sarcinilor prezente sub forma masurilor/proiectelor. În cazul unui sistem comunal, asta presupune o coordonare, unde fiecare element al sistemului, la propriul nivel, isi indeplineste sarcinile în asa fel incat în acelasi timp sa contribuie la atingerea starii comune, avantajoase pentru toata lumea. Pentru asta deci imaginea de viitor trebuie sa poarte urmatoarele note:

- Sa fie atractiv pentru oameni /intreprinderi
- Sa ofera un spatiu de locuire cu o calitate de viata crescut
- Sa fie inclusiv din punct de vedere social, binele comun inaintea prosperitatii individuale, și în acelasi timp sa stimuleze crearea de valori individuale
- Sa fie inconjurat de consens social și sa fie primit în randul larg al comunitatii locale.

În baza celor de mai sus imaginea generala de viitor al comunei Turia referitor la anul 2030 poate fi insumat dupa cum urmeaza:

Comuna care dispune de o comunitate viabila si prospera, care asigura un mediu de locuit ordonat și placut, care prin economia bazata pe mai multe piloane, competitiva și producatoare de valoare adaugata este capabila sa estompeze efectele negative ale schimbarilor externe, astfel micșorand scaderea și imbatranirea populatiei. Comunitatea, care isi valorifica resursele în mod eficient și viabil dispune de o mare atractivitate în randul turistilor, iar comuna devine un punct turistic important al Tinutului Trei Scaune.

Aceasta viziune poate fi perceputa și ca o alegere de valori a comunitatii din Turia, elementele care stabilesc attributele imaginii de viitor sunt inradacinate în sistemul de valori al comunitatii, creand astfel armonia dintre actiunile diferitilor actori locali și stabilind o directiva unitara acestora.

Imaginea generala de viitor, respectiv defalcarea ei pana în anul 2030 reprezinta o baza solida pentru elaborarea sistemului de prioritati al strategiei, pentru formularea sarcinilor pe termen scurt, respectiv mediu.

8. OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE

Activitățile privind utilitatea publică de interes local au o importantă dimensiune socială și un rol esențial în consolidarea dezvoltării durabile a localităților și îmbunătățire a condițiilor de viață. Principalele obiective ale dezvoltării serviciilor publice de gospodărire comunală, în conformitate cu prevederile directivelor europene sunt: alimentarea cu apă, alimentarea cu energie electrică, canalizarea, alimentarea cu energie termică, alimentarea cu gaze naturale, administrarea domeniului public.

Gradul de acoperire a populației cu infrastructură și servicii edilitare, la sfârșitul anului 2020, indică faptul că o mare parte din populația locală nu beneficia de servicii de canalizare, gaze natural, mai puțin decât un sfert din populație încă nu are acces la un serviciu public de alimentare cu apă. Iar sistemul de colectare selectivă a deșeurilor trebuie extins pentru a acoperi și celelalte localități care nu beneficiază în acest moment de servicii de colectare a deșeurilor.

Imaginea de viitor al strategic aduce la lumina acele condiții sociale, economice și de mediu, spre care comunitatea locală dorește să se miste la momentul elaborării strategiei. În aceasta abordare notiunea de dezvoltare nu înseamnă altceva, decât distanța măsurată de la condiția actuală, apropierea de starea dorită unde se dorește să se ajungă. Aceasta apropiere devine posibilă prin formularea obiectivelor de dezvoltare și a axelor prioritare.

Obiectivele de dezvoltare pe termen mediu a comunei Turia organizează într-un sistem integrat gestionarea acelor probleme și valorificarea acelor posibilități, care au ieșit la suprafață în cadrul analizei situației localității. Toate obiectivele arată spre viitor, pot fi percepute ca câte un nivel al imaginii de viitor multidimensionale. Pe baza obiectivelor este ușor de planificat direcția dezvoltării și devin identificabile acele domenii, care necesită atenție sporită.

Obiectivele au fost elaborate bazându-ne pe nevoi locale formulate în timpul muncii pe teren, pe cele formulate în imaginea de viitor, dar și reflectând la direcțiile de dezvoltare zonale și politice de nivel mai înalt. În contextul mediului de planificare aderent politica rurală a Uniunii Europene merita o atenție deosebită, precum și ofertele de dezvoltare națională de punere a acestora în practică. Un sistem de obiective care să armonizeze cu acestea este important nu numai din perspectiva consistenței politicilor de dezvoltare și al armoniei dintre domenii, ci și din perspectiva reușitei strategiei și a finanțării exigibile.

Obiectivele de dezvoltare a comunei Turia pana în anul 2027 sunt urmatoarele:

- 01. Infrastructura durabila, consolidata modernizata și care sa asigure o calitate de viata sporita pentru cetatenii din Comuna Turia**
- 02. Mediu de sustinere pentru IMM-uri pentru o dezvoltare economica locala sustenabila**
- 03. Formarea unei comunitati sanatoase, educate, competente, sustenabile care isi mentine valorile locale patrimoniale, culturale si sociale**
- 04. Dezvoltarea Comunei Turia ca un centru turistic al judetului Covasna**

Axe prioritare de dezvoltare

Axele prioritare de dezvoltare se descompun din obiective. Prin realizarea echilibrata a masurilor formulate în axele prioritare comuna intra pe acea orbita de dezvoltare, care reprezinta drumul spre indeplinirea obiectivelor și spre realizarea imaginii de viitor. Dintre domeniile și sarcinile de dezvoltare axele prioritare le evidentiaza pe acelea, datorita carora, în cazul comunei Turia pot fi depasite acele prapastii, care se afla între situatia actuala și starea la care se doreste sa se ajunga, iar în acelasi timp asigura un cadru pentru masurile/proiectele de dezvoltare care au impact reciproc.

Axele prioritare ofera o directiva și pentru valorificarea resurselor, delimitand acele domenii unde se recomanda gruparea sau regruparea lor, în vederea indeplinirii obiectivelor propuse. Acestea stimuleaza alocarea adecvata de resurse nu numai la nivelul administratiei locale, ci la nivelul intregii comune, mobilizand multitudinea de instrumente (resurse financiare, umane, organizationale) și orientand într-o singura directie ambitiile individuale, în vederea indeplinirii strategiei. În acelasi timp prioritatile pot reprezenta un fel de stabilitate pentru conducerea și economia comunei vulnerabile în fata ciclicitatii politice, și arata o directiva spre functionarea bugetara anuala programata.

Axele prioritare ale strategiei de dezvoltare a comunei Turia sunt următoarele:

1. **Infrastructura durabila, modernizata și care sa asigure o calitate de viata sporita pentru cetatenii din Comuna Turia:** prin modernizarea, extinderea infrastructurii de baza pe plan local și a conditiei fizice a localitatii.
2. **Mediu de sustinere pentru IMM-uri pentru o dezvoltare economica locala sustenabila:** Comunitate cu spirit antreprenorial - mediu de sustinere: infiintarea unui mediu prielnic afacerilor și serviciilor, sustinerea competentelor.
3. **Formarea unei comunitati sanatoase, educate, competente, sustenabile care isi mentine valori locale patrimoniale, culturale si sociale.** Dezvoltarea comunității, asigurarea sprijinului social și a activității culturale, precum și investiții în patrimoniul construit și infrastructura culturală. Comunitate cu spirit antreprenorial - mediu de susținere: Înființarea unui mediu prietenos afacerilor și a serviciilor, crearea de valori, produse și servicii adăugate. Economie diversificată și puternică: stimularea creării de locuri de muncă stabile
4. **Dezvoltarea Comunei Turia ca un centru turistic al judetului Covasna:** Cresterea atractivitatii comunei, dezvoltarea de servicii si destinatii turistice, investitii și produse.

Prioritatile strategice ale comunei Turia urgenteaza investitii în cele patru domenii amintite mai sus. Este important de mentinut, că aici conceptul de investitie are un inteles mai larg, vorbim aici în acelasi timp de atragerea resurselor financiare, cat și despre mobilizarea resurselor umane și intelectuale, de aplicarea de noi modele de organizare și comunicare în diferitele domenii.

8.1. Axa de Dezvoltare 1: Infrastructura durabila, modernizata și care sa asigure o calitate de viata sporita pentru cetatenii din Comuna Turia

Masura 1.1 Prioritatea Infrastructura moderna - Îmbunătățirea mobilității locuitorilor și mărfurilor prin dezvoltarea și modernizarea rețelei de infrastructură rutieră.

Prin intermediul prezentei prioritati se doreste că pana în anul 2027 comuna Turia sa devina o comuna care dispune de infrastructura moderna, extinsa pentru toate colturile localitatilor apartinătoare Comunei Turia. Infrastructura de baza trebuie sa fie bine intretinuta care deserveste integral gospodariile din fiecare localitate componenta, fiind astfel finalizate sistemele de apa și canalizare, fiind extins și modernizat sistemul de alimentare cu gaze naturale, iar traficul intern sa fie facilitat de o infrastructura rutiera moderna, fiind reabilite strazile, drumurile comunale dar și cele de exploatare agricola și forestiera. In paralel cu acestea în comuna se realizeaza activitati de amenajare și infrumusetare a spatiilor publice, cu obiectivul de a deveni cat mai atractiva în randul turistilor straini și autohtoni.

Comuna Turia dorește să fie implicată în diferite proiecte care au tinta de a moderniza, extinde si creste capacitatea si conditiile infrastructurii de mobilitate, edilitara, securitate publica, sanatate publica si de a creste/imbunatati conditiile si calitatea vietii pe plan local.

Comuna Turia se afla intr-o situatie foarte avantajoasa, deoarece toate aceste activitati nu trebuie incepute de la zero. Autoritatea publica locala a colectat mai multe experiente in cursul implementarii de diferite proiecte de investitii. In perioada de programare 2014-2020 s-au derulat numeroase activitati ce vizeaza dezvoltarea infrastructurii locale, infrumusetarea comunei și cresterea confortului și calitatii vietii populatiei locale.

Astfel prin intermediul masurilor și activitatilor cuprinse în cadrul prezentei prioritati dorim sa sustinem acest val al investitiilor și activitatilor de infrumusetare a comunei și în actuala perioada de programare UE, 2021-2027. Avem obiectivul sa trasam liniile directoare prin care se poate profita de fondurile nerambursabile accesibile prin noile Programe Operationale, Programul National Strategic , Programul de Redresare si Rezilienta, Programul National de Investitie Anghel Saligny, destinate realizarii investitiilor în mediul rural. Prioritatea cuprinde în general masuri care vizeaza intretinerea și dezvoltarea infrastructurii de mobilitate (drumuri, spatii pietonale, piste de bicicleta, infrastructura pentru vehiculele electrice, supravegherea spatiilor publice, iluminat public, etc), a serviciilor comunitare de utilitati publice (apa potabila, canalizare, statie de epurare, racord la retele de gaze naturale, managementul de deseuri, colectarea selectiva a deseurilor, utilizarea deseurilor organice si de biomasa cu scop energetic, etc), realizate pana în

prezent, dar vine cu propuneri de noi investitii aducand un suflu nou în ceea ce priveste aspectul general al comunei prin dezvoltarea spatiilor publice, a spatiilor verzi si zone de recreare, centre de agrement și valorificarea resurselor naturale, ariilor protejate de care dispune comuna Turia.

Justificare

Infrastructura de transport a comunei prezintă anumite vulnerabilități cum ar fi:

- accesibilitate limitată în anumite zone;
- drumuri comunale pentru care se impune modernizarea;
- locuri de parcare insuficiente în zona obiectivelor de interes public;
- poduri insuficiente;
- infrastructură pietonală slab dezvoltată.

Din punct de vedere tehnico-edilitar:

- nu există sistem de canalizare și stație de epurare la nivelul comunei;
- există sistem de distribuție gaze naturale în comună, dar necesita extindere;
- rețeaua de apă potabilă este de mică întindere și nu deservește toate gospodăriile din comuna;
- sistemul de iluminat public necesită extindere și modernizare;
- se recomandă utilizarea surselor regenerabile de energie.

Având în vedere că o infrastructură rutieră extinsă, reabilitată și modernizată, precum și dotările tehnico-edilitare la standarde înalte determină progresul economic și social al unei comunități, se stabilește ca obiectiv strategic „Consolidarea și modernizarea infrastructurii locale de transport și tehnico-edilitare”.

La sfârșitul perioadei 2021-2027, comuna Turia va beneficia de o rețea de drumuri de acces și străzi modernizate, de noi locuri de parcare, de poduri și alei pietonale nou-construite.

Comuna Turia va fi un loc în care cetățenii vor beneficia de alimentare cu apă și canalizare, iluminat public modern, inclusiv din energii regenerabile, ca bază a apropierii condițiilor de viață de standardele europene.

Scopul masurii: intretinerea și dezvoltarea infrastructurii rutiere și a spatiilor publice/comunitare în scopul ca locuitorii comunei (fiecare categorie sociala) sa poata circula în conditii optime pe strazile, drumurile de exploatare agricola și forestiera, pe trotuarele comunei. Dezvoltarea spatiilor publice care sa devina spatii comunitare favorabile activitatilor de petrecere

a timpului liber și distracție pentru diferitele generații din Turia.

Descrierea masurii: În cadrul analizei situației am făcut referiri la faptul că deși s-au realizat anumite inițiative pe plan local pentru modernizarea infrastructurii rutiere, din motivul că investițiile majoritare s-au orientat către construirea sistemelor de apă și canalizare, caile de comunicație au fost reabilitate într-o măsură redusă. Noua perioadă de programare, prin oportunitățile de finanțare puse la dispoziția comunităților rurale prin Programul Național Strategic, va oferi posibilitatea comunei Turia să rezolve sarcinile legate de modernizarea infrastructurii rutiere locale. Activități de modernizare trebuie să se realizeze în fiecare parte de localitate, pe porțiunea în care se realizează rețeaua de canalizare, pe strazile și drumurile comunale, dar este important că să se modernizeze și drumurile de exploatare agricolă și forestieră, având în vedere faptul că pe lângă turism, acestea sunt cele două domenii prioritare ale economiei locale. În noua perioadă trebuie să primească importanță investițiile care vizează dezvoltarea spațiilor publice, și construirea unei infrastructuri pentru circulația alternativă (piste de biciclete pentru localnici și turiști).

Măsura necesită implementarea următoarelor activități/proiecte:

- **Întreținerea și modernizarea strazilor și a drumurilor comunale:** întreținerea porțiunilor reabilitate, modernizate în perioada anterioară este una dintre sarcini, dar marea provocare pentru administrația publică locală constă în elaborarea și implementarea proiectelor pentru modernizarea acelor drumuri comunale și strazi care nu au fost obiectul activităților de reabilitare și modernizare. Din totalul de 29.2 de km, cât însumează lungimea strazilor din comuna Turia s-au modernizat numai 0.32 de km, astfel în viitor obiectivul trebuie să fie modernizarea în procent de 100% a infrastructurii, evident pe parcursul lucrărilor de reabilitare să se țină cont și de facilitarea traficului pietonal prin amenajarea trotuarelor. Situația este asemănătoare și în cazul celor două drumuri comunale aflate în administrarea Consiliului Local, care însumează o lungime totală de 12 km, dintre care s-a reabilitat o porțiune de 3,6 km.
- **Utilaje și echipamente pentru întreținerea drumurilor și spațiilor publice:** înzestrarea serviciului public de administrare a domeniului public și privat al comunei prin achiziționarea utilajelor și echipamentelor adecvate întreținerii și dezapezirii rețelei publice de drumuri de interes local, a celor forestiere și de exploatare agricolă, precum și a spațiilor publice
- **Dezvoltarea trotuarelor și a infrastructurii pietonale:** La acest capitol comuna Turia stă destul de slab, traficul pietonal nefiind facilitat de o infrastructură modernă și eficientă în domeniu. În paralel cu reabilitarea/modernizarea infrastructurii rutiere trebuie realizate intervenții și în asigurarea posibilității de circulație în condiții de

siguranta pentru pietoni.

- **Modernizarea drumurilor de exploatare agricola și forestiera:** Pe plan local intretinerea drumurilor de exploatare agricola și forestiera se realizeaza prin intermediul parcului de utilaje aflat în proprietatea administratiei locale. Avand în vedere faptul că motoarele economiei locale pe baza datelor analizei situatiei sunt agricultura și silvicultura (pe langa turism), în scopul facilitarii accesului pe proprietati indica necesitatea lansarii activitatilor în domeniul modernizarii drumurilor forestiere și de exploatare agricola. Se necesita inventarierea drumurilor care trebuie modernizate și stabilirea unei ierarhii în ceea ce priveste urgenta, necesitatea și oportunitatea modernizarii acestora.
- **Construirea podului în zona Karatna:** Construirea/reabilitarea podului din aceasta parte de localitate în scopul asigurarii circulatiei în conditii optime de siguranta.
- **Piata regionala în Turia:** Dupa desfiintarea carierei de nisip din comuna, locatia acesteia este favorabila lansarii unor noi activitati. Acest spatiu poate fi valorificat în modul cel mai avantajos prin construirea unei piete comunale, care sa deserveasca intreaga regiune. Se necesita realizarea studiilor aferente amenajarii teritoriului, atragerea fondurilor de finantare necesare realizarii investitiilor în amenajarea și dotarea pietei comunale de interes regional. In acest spatiu, cu o frecventa bisaptamanala sau lunara ar putea fi valorificate produsele agricole, zootehnice, de artizanat, etc. realizate de producatorii din zona și din regiune.
- **Turia on bike:** Aceasta activitate are mai multe obiective. Primul ar fi dezvoltarea infrastructurii locale prin construirea pistelor de biciclisti, ce va contribui la cresterea atractivitatii comunei, la dezvoltarea posibilitatilor de circulatie și la posibilitatile practicarii sportului. In al doilea rand aceste piste de biciclisti ar avea un rol și în dezvoltarea și promovarea modului de viata sanatos, în randul populatiei locale (in special în randul tinerilor), iar nu în ultimul rand ar putea deveni și o resursa valorificabila în turism, putand fi conectate la diferite pachete tematice ce se vor oferi potentialilor turisti. Pistele de biciclisti trebuie planificate și realizate în asa fel incat sa atinga și locurile cu o frumusetate deosebita de pe teritoriul ariilor naturale protejate din Turia, și sa faca legatura între localitatile comunei Balványos, Alungeni, Turia.
- **Verde pentru Turia - Verde pentru turism:** Spatiile verzi (parcurile din comuna) au fost și ele infrumusetate de administratia publica locala în perioada precedenta elaborarii strategiei de dezvoltare. Comuna Turia dispune insa de resurse naturale care ii poate conferi titlul de localitate verde, naturala, sanatoasa (Baile Balványos, cele doua

arii naturale protejate Natura2000 din care Turia face parte). In acest sens spatiile verzi actuale trebuie sa fie umplute cu viata, cu activitati organizate pentru copii, scolari dar și pentru varstnici. Baile Balvanyos, și ariile naturale protejate din rețeaua Natura 2000 din care face parte comuna Turia trebuie valorificate marcandu- se în interiorul acestora poteci eco-turistice, și organizandu-se aici activitati de educatie în domeniul biologiei, ecologiei, protecției mediului și naturii. Valorificarea spatiilor verzi ale comunei și a ariilor naturale protejate ar contribui la dezvoltarea posibilitatilor de sport și petrecere a timpului liber al localnicilor, dar ar facilita dezvoltarea și promovarea turismului local, atragand nisele care favorizeaza turismul în natura.

- **Dezvoltarea spatiilor comunitare:** în momentul de fata zona centrala (proximitatea cladirii consiliului local) este și spatiul în care se organizeaza evenimentele comunitare în comuna Turia. In aceasta zona a fost amenajata și o scena în aer liber, necesara diferitelor concerte, dansuri, etc. organizate în cadrul evenimentelor locale. Acest spatiu insa, în afara evenimentelor oficiale organizate în comuna, este gol, nu indeplineste un rol de spatiu comunitar în care sa fie mereu viata, sa asigure posibilitati de petrecere a timpului liber pentru diferitele generatii de pe plan local. In cadrul acestei prioritati, la masura 1 am mentionat despre importanta realizarii unor interventii de sistematizare a centrului comunei. Aceste activitati trebuie realizate în asa fel incat aceasta zona sa devina un spatiu comunitar frecventat zilnic de localnici și turisti, în care exista posibilitatea de a petrece timpul liber atat pentru tineri cat și pentru varstnici. Tot aceasta activitate vizeaza și construirea/amenajate spatii de joaca pentru copii în care copiii se pot juca în siguranta, iar tinerele familii au oportunitatea de a interactiona cu alte familii din Turia.
- **Sistematizarea albiei paraului Turia:** Paraul Turia este cea mai importanta apa de suprafata din comuna. Pentru a evita eventualele probleme cauzate de inundatii se arata necesitatea sistematizarii paraului în cauza, pentru regularizarea cursului de apa pentru stoparea și prevenirea fenomenelor de eroziune, punandu-se astfel în siguranta gospodariile din zona și evitarea producerii altor evenimente neplacute.

Initiatori și organizatii vizate: Consiliul Local Turia, Composesorate Locale, Organizatiile neguvernamentale, agentii economici din comuna.

Parteneri externi: Consiliul Judetean Covasna, Asociatia Leader Angustia, agenti economici din afara comunei.

Rezultate asteptate: activitatile și proiectele prezentei masuri vor solda dezvoltarea infrastructurii rutiere și a spatiilor publice din comuna Turia. Prin realizarea acestora comuna va

deveni una moderna, atractiva atat pentru locuitori, dar și pentru tineri și potentialii turisti.

Indicatori de performanta: numarul de km asfaltati, numarul de km. al trotuarelor construite, numarul spatiilor verzi realizate, numarul terenurilor de joaca, km. piste de biciclete, spatiu comunitar functional, numarul evenimentelor organizate, etc.

Masura 1.2 Îmbunătățirea aspectului comunei

Amenajare centru civic și a spatiilor de interes public ale comunei Turia, modernizarea vetrei satului și a zonelor centrale

- **Sistematizarea centrului comunei:** în proximitatea sediului Primăriei se concentreaza majoritatea institutiilor și serviciilor accesibile pe plan local. In aceasta zona functioneaza administratia locala, serviciile sanitare (cabinetele medicale, cabinetele de stomatologie, farmacia), biblioteca locala, scoala Kicsi Antal și aici este amenajat și spatiul în care se organizeaza diferitele evenimente comunitare din comuna. Tot în aceasta zona exista și un mini parc și aici functioneaza magazine și baruri. Pentru că aceasta zona sa devina și mai functionala și atractiva se necesita realizarea unor interventii de sistematizare a zonei. Spatiul ar trebui deschis, și infrastructura și dotarile sa fie realizate unitar, acordand astfel o imagine de centru al localitatii. Aici se poate amplasa mobilier stradal pentru locuitori și turisti, plantare de flori, copaci, construire fantana arteziana, amenajare spatiu de joaca pentru copii. Astfel zona ar deveni punctul cel mai frecventat de diferitele generatii din comuna, dar poate deveni și un punct de atractie pentru turisti.
- **Informarea populatiei cu privire la importanta ocrotirii imaginii traditionale a comunei:** Noile trenduri din domeniul constructiilor, pot afecta imaginea actuala a comunei Turia. Activitatile din viitor ale populatiei locale în domeniul planificarii și realizarii noilor constructii, case de locuit în comuna Turia vor arata schimbari pozitive numai dupa ce la nivel local se vor demara actiuni care vizeaza schimbarea mentalitatii individuale și colective cu privire la constructiile moderne și la imaginea unitara a comunei. Activitatile trebuie sa se integreze într-o campanie bine planificata cu o paleta colorata de mijloace și materiale de informare și constientizare. Activitatile individuale, tip mozaic au și ele o importanta oarecare, dar în acest domeniu, informarea populatiei locale privind consecintele și beneficiile ocrotirii imaginii satului se poate realiza mai eficient prin campanii bine planificate care se intind pe intreaga perioada de programare dintre 2021-2027, și sunt organizate anual, în limita posibilitatilor chiar de

mai multe ori pe an. Printre activitatile campaniei se pot numara: campanie de constientizare prin afise, materiale informative, dezbateri publice, seminare organizate prin invitarea unor specialisti în domeniul urbanismului, monumentelor istorice, dezvoltarii teritoriale, campanie prin expozitii cu fotografii/carti/publicatii despre Turia de odinioara, realizare anchete (documentare, publicatii) despre patrimoniul construit traditional al comunei Turia, premiarea familiilor tinere care isi construiesc case care se integreaza în mediul ambiant, penalizarea celor care solicita autorizatii de constructie pentru cladiri care nu respecta normele și standardele impuse de Planul Urbanistic General.

- **Intretinerea sistemului de semnalizare din comuna:** Modul în care sunt semnalizate intersectiile, principalele institutii de pe teritoriul comunei poate fi un bun exemplu pentru intreaga regiune. Aceasta activitate trebuie mentinuta mai departe și se arata necesitatea intretinerii sistemului actual, și extinderii acestuia în acele zone în care este indicat. In afara de sistemul existent, pentru informarea turistilor se pot amplasa placute, indicatoare informative în proximitatea principalelor atractii turistice de pe teritoriul comunei.
- **„AtracTuria” - Cea mai frumoasa localitate:** Comuna Turia dupa cum am discutat și în analiza situatiei, este o comuna ordonata, bine intretinuta, atractiva, și mai mult de atat, este o comuna care detine mai multe recorduri Guinness (cea mai inalta poarta secuiasca, cel mai mare bulz) prin intermediul carora numele comunei este promovat pe plan national și international. Pe plan regional și national periodic sunt organizate competitii între localitati, prin intermediul carora sunt acordate titluri precum „cea mai frumoasa localitate”, cum ar fi de ex. competitii organizate de Asociatia cele mai frumoase sate din Romania. Ar fi indicat că în anii ce urmeaza comuna Turia sa participe la astfel de competitii, astfel fiecare cetatean al comunei ar putea fi angrenat în procesul de infrumusetare a comunei, iar pe de alta parte prin intermediul unor astfel de actiuni, s-ar promova și numele comunei pe plan national.
- **Cea mai frumoasa ograda:** organizarea cu o frecventa anuala a unei competitii care vizeaza constientizarea importantei intretinerii și infrumusetarii a gospodariilor proprii și a comunei. In cadrul activitatii se va premia anual cea mai frumoasa, intretinuta ograda din comuna Turia. Castigatorii vor fi promovati prin intermediul paginii web a comunei, mass-media regionala, etc. contribuind astfel la raspandirea în randul gospodariilor locale a responsabilitatii pe care o au ca indivizi în viata comunitara, în formarea imaginii acesteia. O comuna frumoasa este și atractiva, putand

contribui chiar și la creșterea numărului de turiști care vizitează comuna.

- **Intretinerea zonei cetatii Balvanyos:** Ruinele cetatii Balvanyos reprezintă o atracție turistică deosebită, și are o importanță și în istoria culturală a comunei, fiind una dintre cele mai vechi cetăți din județul Covasna. Curățirea și întreținerea zonei este imperios necesară, în scopul că această valoare să fie salvată și valorificată la adevarata ei valoare. Intreținerea zonei trebuie realizată permanent, iar pentru valorificarea eficientă în turism se necesită elaborarea unui proiect complex de restaurare a cetății și lansarea de programe pentru turiști în această zonă.
- **Intreținere spații verzi, izvoare minerale:** Am putut observa în cadrul analizei situației cât de bogată este comuna din punct de vedere al izvoarelor de apă și apă minerală, și a spațiilor verzi. Acestea joacă un rol foarte important în imaginea, aspectul general al comunei. În viitor aceste resurse trebuie întreținute și dezvoltate, fiind o sarcină comună a societății civile locale și a administrației publice. Scopul este dual, fiind vorba pe de o parte de întreținerea și dezvoltarea resurselor pentru înfrumusețarea comunei, iar în alta ordine de idei se dorește și creșterea atractivității comunei pentru atragerea unui număr cât mai mare de turiști. Izvoarele trebuie să treacă prin procese de reabilitare, fiind necesar și dezvoltarea căilor de acces către acestea.
- **Reglementări în domeniul construcțiilor impuse de noul Plan Urbanistic General:** În momentul elaborării strategiei de dezvoltare locală era în proces de elaborare noul Plan Urbanistic General al comunei Turia. Având în vedere caracterul și importanța acestui document se arată necesitatea cuprinderii unor reguli minime în ceea ce privește formele, culorile, dimensiunile construcțiilor ce se vor realiza în viitor, în scopul că noile construcții să nu deterioreze imaginea actuală a comunei Turia. Toate acestea trebuie realizate prin implicarea specialiștilor în domeniu, dar prin realizarea mai multor dezbateri cu comunitatea locală, iar după aprobarea acestora, Consiliul Local va avea obligația de a supraveghea și eventual sancționa cazurile în care nu se respectă normele aprobate.

Initiatori și organizații vizate: Initiatorii realizării diferitelor activități din cadrul prezentei măsuri vor fi Consiliul Local Turia, Asociații de Dezvoltare Intercomunitară cu implicarea comunei Turia, Asociația Sportivă Culturală și Turistică ASCT Turia 1307 Balvanyos.

Parteneri externi: printre partenerii externi pot fi enumerați composesoratele locale, Asociația Leader Angustia, Asociații de Dezvoltare Intercomunitară cu implicarea comunei Turia,

Consiliul Județean Covasna, Centrul de Cultura Covasna. Acești parteneri pot fi implicați în procesele de finanțare a activităților măsurii, dar și în oferire de consultanță de specialitate.

Rezultate așteptate: Comuna Turia își va întări brandul de localitate frumoasă, ordonată care este atractivă în rândul turiștilor și în care localnicii se simt bine.

Indicatori de performanță: numărul competițiilor la care participă comuna, numărul spațiilor amenajate, numărul participanților la competiția „Cea mai frumoasă ogradă”, numărul clădirilor construite și reabilitate prin respectarea reglementărilor urbanistice.

Măsura 1.3: Întreținerea și dezvoltarea serviciilor comunitare de utilități publice

Scopul măsurii: Finalizarea lucrărilor la rețeaua de apă și canalizare, realizarea investițiilor necesare pentru a asigura acoperirea rețelelor în procent de 100% în fiecare localitate componentă a comunei. Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale, racordarea părții de localitate Torjahago la rețeaua de alimentare cu energie electrică în scopul dezvoltării unei zone cu case de vacanță.

Descrierea măsurii: După cum a reieșit din analiza situației, în comuna Turia s-au depus eforturi considerabile pentru construirea rețelelor de apă și canalizare în localitățile Turia și Baile Balványos. După finalizarea lucrărilor care decurg și în momentul elaborării strategiei se necesită noi inițiative prin care trebuie atrase fonduri necesare realizării etapei II a rețelei de canalizare, se necesită construirea stației de epurare în Baile Balványos, și nu în ultimul rând o activitate importantă trebuie să fie racordarea într-un procent cât mai mare a gospodăriilor locale la cele două sisteme.

Implementarea măsurii necesită derularea următoarelor acțiuni/proiecte:

- **Întreținerea sistemului de alimentare cu apă:** întreținerea rețelei existente și realizarea lucrărilor de modernizare necesare este o sarcină importantă pentru administrația publică locală și pentru perioada 2021-2027. Populației locale trebuie să i se asigure accesul la acest serviciu de calitate la un preț convenabil, să se remedieze eventualele defecțiuni tehnice pe parcursul anilor. Toate acestea vor necesita alocări financiare importante din bugetul local. O sarcină importantă constă în racordarea gospodăriilor locale la sistemul de alimentare cu apă, asigurând astfel condiții moderne de trai pentru populația locală, contribuind implicit și la îmbunătățirea sănătății publice a populației locale.
- **Finalizarea și punerea în funcțiune a rețelei de canalizare:** Finalizarea proiectului actual prin care se realizează rețeaua de canalizare a comunei și racordarea gospodăriilor locale la rețea. Elaborarea unui proiect de finanțare necesar etapei II a

rețelei de canalizare. Și în acest caz este foarte importanta activitatea de racordare a gospodăriilor locale, datorită căreia pe de o parte se va diminua efectul de împovărare a mediului și poluarea apelor subterane și de suprafață iar pe de altă parte va crește calitatea de viață a localnicilor, aceștia putând trăi în condițiile impuse de secolul XXI.

- **Construirea și punerea în funcțiune a stației de epurare în Baile Balványos:** o altă activitate imperios necesară, este construirea și punerea în funcțiune a stației de epurare din stațiunea Baile Balványos. Administrația publică locală, după punerea în funcțiune va avea sarcina de a întreține această stație.
- **Asigurarea accesului la rețeaua de energie electrică în zona Torjahago:** Această parte de localitate este favorabilă dezvoltării unei zone cu case de vacanță, pentru facilitarea turismului de week-end. Pentru a se putea dezvolta în condiții optime, trebuie asigurat accesul la rețeaua de alimentare cu energie electrică.
- **Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale:** Din cele aflate pe teren, alimentarea cu gaze naturale nu este lipsită de probleme. Din acest motiv mai multe gospodării, dar și instituții (cabinetele medicale) s-au întors la sobele încălzite cu lemne în detrimentul utilizării sistemelor de încălzire cu gaze naturale. În afara de acestea, la nivel local există cerințe pentru extinderea actualei rețele pe străzile în care momentan nu există posibilitatea de racordare la sistem. În afara de extinderea rețelei se arată necesitatea realizării unor activități de modernizare cu scopul de a crește calitatea serviciilor prestate. Nu în ultimul rând trebuie asigurată reconectarea cabinetelor medicale la rețeaua de alimentare cu gaze naturale în scopul diminuării cheltuielilor de întreținere.

Initiatori și organizații vizate: Consiliul Local Turia, Aquacov

Parteneri externi: Consiliul Județean Covasna

Rezultate așteptate: Implementarea activităților și proiectelor va conduce la realizarea și dezvoltarea rețelei de apă potabilă și canalizare, gospodăriile locale având acces la acestea. Prin racordarea gospodăriilor acestea vor putea trăi în condiții de igienă și sănătate publică în conformitate cu cerințele secolului XXI, iar existența acestor rețele va putea conduce și la dezvoltarea mediului de afaceri prin atragerea de capital din afara comunei sau a regiunii.

Indicatori de performanță: numărul gospodăriilor racordate, numărul de km. al rețelelor, raportul preț-calitate al serviciilor, numărul investițiilor noi aparute în Turia, diminuarea gradului de poluare a mediului, creșterea nivelului de sănătate publică în rândul localnicilor, etc.

Masura 1.4: Dezvoltarea rețelei Tehnologiei Informatiei și Comunicatiilor

Scopul masurii: Dezvoltarea rețelei tehnologiei informatiei și comunicatiilor în scopul asigurării accesului populației, a mediului de afaceri și a instituțiilor publice la internet, dezvoltarea de proiecte în domeniul TIC.

Descrierea masurii:

Autoritatea pentru Digitalizarea României (ADR) în perioada 2021-2027 va avea de gestionat cel puțin 2 miliarde de euro proveniți din finanțare europeană. Programul Operațional Creștere Inteligentă și Digitalizare este un program sectorial care a fost creat cu scopul de a implementa directiva Uniunii Europene pentru digitalizare. Programul Operațional Creștere Inteligentă și Digitalizare este o strategie în baza căreia să se pună programul de finanțare care să servească instituțiile publice prin diferite programe în funcție de nevoile pe care le vom extrage și le vom pune în strategie.

Digitalizarea sistemului administrativ la nivelul comunei va însemna pentru beneficiari:

- depunere documente/cereri online și primirea soluționării lor automata
- semnalare probleme online 24/7, chiar și de pe telefonul mobil (mașini abandonate, gropi în asfalt, deranjarea ordinii publice, obstacole pe drum, gunoaie aruncate în locuri nepermise, defecțiuni sistem iluminat, câini vagabonzi etc)
- plata de impozite, taxe și amenzi online pe site-ul al instituției
- verificarea online a statusului documentelor depuse la instituție
- informarea în timp real a stadiului documentelor depuse
- acces rapid la informații de interes public, publicate automat pe site
- cetățenii își pot elibera automat Adeverințe din Registrul Agricol și Certificate fiscale
- cetățenii își pot consulta direct pe site-ul instituției terenurile, clădirile, automobilele declarate, impozitele, amenzile și alte taxe
- permite vizualizarea informațiilor concentrate despre un cetățean legat de Impozite și taxe, Registrul Agricol, Urbanism, Asistență Socială, Registratură electronică, într-un singur loc.

Beneficii funcționari publici:

- economisire timp găsim informația căutată ONLINE
- ședințe de CL online

- programări audiențe online
- control total asupra documentelor de intrare/ieșire/interne din cadrul Instituției
- alerte în timp real privind termene de soluționare documente
- acces de oriunde și oricând la fluxul și istoricul unui document
- registratură și arhivare electronică
- soluția sprijină implementarea sistemului de control intern managerial (Ordin 600/2018)
- publicare automată pe site a documentelor de interes public (hotărâri, dispoziții, anunțuri, declarații, situații financiare) în mai puțin de 1 minut prin CityManager
- evidența unitară a petițiilor, proceselor, contractelor, cererilor depuse de cetățeni, neregularităților din cadrul instituției
- planificare și monitorizare pontaje, concedii etc.

Tot de acest domeniu se leaga și dezvoltarea unor proiecte de e-guvernare, e-comert, aplicații inteligente pentru turismul rural, astfel în perioada 2021-2027 atenția Consiliului Local Turia trebuie să se orienteze și asupra acestui domeniu în lipsa căruia economia locală, turismul nu se pot dezvolta în condiții optime.

Implementarea măsurii necesită derularea următoarelor acțiuni/proiecte:

- **Dezvoltarea rețea de internet cu investiție privată:** atragerea de investitori, sau lansarea unor afaceri cu capital local în domeniul tehnologiei informației și comunicăției. Dezvoltarea serviciilor în domeniul TIC, asigurarea accesului populației locale.
- **E-guvernare:** realizarea unor proiecte privind dezvoltarea sistemelor online în domenii precum administrația publică locală, educație, sănătate, cultură, etc.

Initiatori și organizații vizate: Consiliul Local Turia, firme private, organizațiile locale

Parteneri externi: investitori din afara regiunii

Rezultate așteptate: Măsura va avea ca rezultat asigurarea accesului la infrastructură și serviciile digitale, contribuind la dezvoltarea gradului de utilizare a mijloacelor Informaționale atât în rândul populației cât și a instituțiilor publice

Indicatori de performanță: numărul firmelor și gospodăriilor cu acces la internet și servicii

digitale, acoperirea rețelilor 5G, numărul și valoarea proiectelor depuse și implementate privind dezvoltarea infrastructurii TIC în rândul instituțiilor și întreprinderilor locale.

Măsura 1.5: Dezvoltarea capacității administrative

Scop:

O administrație publică modernă trebuie să câștige încrederea cetățenilor și a altor tipuri de beneficiari, oferindu-le servicii prompte și asigurând monitorizare constantă în calitatea prestării serviciilor.

În acest scop, administrația publică locală:

- își va recruta personalul pe criterii profesionale și transparente;
- va pune accent pe dezvoltarea carierei, resursa umană urmând să fie motivată, formată și profesionalizată în mod constant în funcție de nevoile și tendințele societății;
- se va preocupa de crearea de condiții optime de muncă, prin dotarea cu tehnologie de ultimă generație și achiziția de softuri performante;
- se va concentra pe implementarea de e-servicii, care să faciliteze contactul cu cetățenii și reducerea timpilor de soluționare a cererilor acestora.

În conceperea și furnizarea serviciilor, ca și în luarea altor tipuri de decizii, administrația publică se va sprijini pe participarea cetățenilor, implicarea experților și a actorilor cheie din societate, prin mecanisme stabile de consultare.

Dezvoltarea capacității administrației publice locale

- Dotarea cu mașini, utilaje și echipamente performante, în scopul eficientizării serviciilor publice furnizate comunității
- Sediul administrativ și infrastructură
- Crearea infrastructurii instituționale
- Acces gratuit la internet (WI-FI)
- Dezvoltarea serviciilor publice bazate pe tehnologie și creșterea nivelului de securitate cibernetică

8.2. Axa de Dezvoltare 2: Mediu de sustinere pentru IMM-uri pentru o dezvoltare economica locala sustenabila

Masura 2.1. Dezvoltarea culturii antreprenoriale - Crearea unui mediu de afaceri favorabil: Formare și sprijin pentru întreprinderi și angajați pentru promovarea adaptabilitatii

Educația antreprenorială are rolul de a dota cetățenilor cu cunoștințe și abilități funcționale pentru a-și construi caracterul, atitudinea și viziunea. Acesta are un rol vital în dezvoltarea contextului care promovează inovarea.

Cultura antreprenorială este foarte importantă pentru dezvoltarea socioeconomică a țării. Educația, în general, și educația antreprenorială, în special, contribuie la dezvoltarea acestei culturi. Investițiile în formarea cadrelor didactice și administrative se vor materializa în programe educaționale interesante pentru elevi și vor crea premisele necesare dezvoltării unei culturi antreprenoriale la nivel de persoană, instituție, comunitate, țară.

În cadrul analizei comunei Turia am dobândit informații legate de resursele naturale, comunitare și economice, despre situația și modul de valorificare al acestora. Din analiza efectuată reiese că o parte a acestor resurse nu este valorificată sau nu este exploatată în mod eficient datorită unor cauze complexe, printre care se numără lipsa capitalului, lipsa competențelor și al spiritului de inițiativă sau lipsa cooperării dintre actorii locali. Pe deasupra este știut și faptul că în spatele numeroaselor probleme din zonă găsim și lipsa posibilităților de obținere a veniturilor și fenomenul de sărăcie, fie vorba de situația generală a comunității, de scăderea demografică sau de problemele întâlnite în sfera socială și de sănătate. Somajul, migrația tinerilor sau restricțiile financiare care îngreunează dezvoltările locale și activitatea instituțiilor finanțate din fonduri publice reprezintă toate probleme strâns legate între ele care se susțin reciproc, și a căror rădăcină întâlnim în performanța economiei locale. Întreprinderile care lucrează cu valoare adăugată redusă pot oferi numai puține locuri de muncă, cu salarii mici, realizează o cifră de afaceri mică și de asemenea taxele plătite sunt nesemnificative. În zilele noastre când globalizarea este un fenomen general trebuie să ținem cont de o serie de efecte externe pe care nu le putem influența, însă bazele competitivității sunt asigurate pretutindeni de valorificarea optimă a resurselor locale și instaurarea unui mediu de afaceri favorabil. Astfel considerăm că strategiile de dezvoltare locală trebuie să acorde o prioritate sprijinirii întreprinderilor locale cu informații și cu un mediu de afaceri favorabil, precum și stimulării înființării noilor întreprinderi.

Efectele benefice ale intervențiilor care se referă la dezvoltarea economiei locale vor apărea cu

timpul și în alte domenii, și vor asigura în mod automat rezolvare pentru procesele negative întâlnite în sânul comunității. În privința măsurilor luate, noțiunea de investiții comunitare în favoarea structurii economice trebuie concepută în ansamblu, asta însemnând nu numai construcții și înființarea structurilor ci și pe lângă atragerea surselor de finanțare și investițiile în cunoaștere, în dezvoltarea capacității intelectuale ale resurselor umane și în adoptarea unor noi modele de comunicare și organizare.

Relansarea economiei locale reprezintă o activitate complexă care necesită mai multe intervenții și investiții. Această activitate trebuie să cuprindă întregul sistem, începând de la înființarea unui mediu de afaceri favorabil, până la aprofundarea relațiilor economice sau la sincronizarea proceselor legate de cerere și ofertă. Totodată presupune deschiderea față de noile tehnologii și cunoștințe care asigură o producție cu valoare adăugată mai mare, înființarea relațiilor de cooperare și sprijinirea accesării piețelor externe.

Intervențiile care se încadrează în această axă prioritară se referă la creșterea eficienței activităților economice actuale în comuna Turia, creșterea competitivității și creșterea șanselor de a intra pe piață, totodată dorește instaurarea unui mediu de afaceri favorabil pentru stimularea înființării noilor întreprinderi. Activitățile sunt similare în privința principalelor sectoare (agricultura, industria de prelucrare a lemnului): creșterea capacității de organizare, procesare și de reprezentare a intereselor pe piețele de desfacere. Față de agricultură se conturează două așteptări aparent contrare: modernizarea agriculturii, creșterea profitabilității agriculturii și menținerea funcției sale ecologice și sociale, de asigurare a unui venit suplimentar în lipsa locurilor de muncă din industrie. Soluția ar fi utilizarea echilibrată și diferențiată a celor două tipuri de gospodărire, precum și întărirea orientării pe piață pe termen lung.

În zonele rurale cu lipsă de capital se apreciază rolul societăților comerciale comunitare (gestionate de autoritățile publice locale sau composesorat), care însă trebuie să pună accent pe activitățile ce asigură beneficii comunitare însemnate (ocuparea forței de muncă), totodată activitatea lor să nu reprezinte concurența pentru întreprinderile locale deja existente.

În final trebuie să menționăm și importanța rolului de dezvoltare a activităților care nu se leagă de acest sector, și anume a proiectelor care au ca scop schimbul de informații, dezvoltarea cunoștințelor, reducerea birocratiei, dezvoltarea spiritului antreprenorial și al competențelor, adoptarea bunelor practici și a metodologiei, asigurarea serviciilor de bază - în concluzie înființarea unui mediu de afaceri favorabil.

Scopul:

Scopul educației antreprenoriale este de a promova creativitatea, inovarea și activitățile

independente, o misiune aparte în acest proces le revine programelor pentru dezvoltarea competențelor antreprenoriale

Beneficiile educației antreprenoriale nu se limitează la stimularea inițierii unor afaceri inovatoare și a creării locurilor de muncă. Antreprenoriatul este o competență necesară tuturor, ajutând tinerii să devină mai încrezători în orice activitate pe care o întreprind. Educația antreprenorială contribuie la dezvoltarea unei culturi antreprenoriale, la schimbări de mentalitate și la dobândirea de competențe necesare desfășurării oricărei activități. Creșterea nivelului culturii antreprenoriale în țara noastră va conduce, în viitorul apropiat, la apariția pe piață a unor antreprenori mai bine pregătiți, culti, corecți, onești, rezonabili, cu afaceri adecvate nevoilor pieței, care vor tinde să clădească un mediu de afaceri competitiv și inovator, menit să facă față noilor provocări și cerințe. Promovarea atitudinii pozitive față de antreprenariat și cultura antreprenorială se poate realiza prin acțiunile de promovare și de constientizare pe plan local.

Masura 2.2: Stabilirea cooperării în domeniul agricol

În general, se consideră că structurile de producție agricolă rezultate în urma reformei funciare, în majoritatea lor de subzistență, au un ritm lent de adaptare la cerințele pieței, sunt lipsite de capital de exploatare și nu beneficiază de o infrastructură corespunzătoare de producție și comercializare. Evoluția agriculturii din Comuna Turia se va manifesta sub forma a trei tipuri fundamentale de organizare a producătorilor agricoli: exploatații agricole familiale, cuprinse într-un sistem diversificat de cooperative de marketing, aprovizionare cu factori de producție și servicii agricole; asociații și societăți agricole, formate prin asocierea micilor proprietari funciari; mari ferme comerciale, formate prin vânzarea-cumpărarea de terenuri agricole, arendare și concesionare. Se consideră că dezvoltarea cooperăției agricole moderne din Comuna Turia este condiționată de acordarea unui puternic sprijin din partea statului, că relansarea sectorului agricol depinde în mare măsură de extinderea cooperăției de credit agricol în mediul rural și se fac unele propuneri privind îmbunătățirea cadrului juridic actual al cooperăției agricole.

Scopul intervenției: Modernizarea activității de producție a plantelor și creștere a animalelor în comuna Turia, creșterea eficienței și competitivității.

Descrierea intervenției: Așa cum am aflat din analiza situației, activitățile agricole și societățile agricole joacă un rol important în economia comunei Turia. În vederea asigurării competitivității acestor afaceri pe piețele externe, trebuie să ne axăm pe modernizarea modului de producție și al instrumentelor folosite, pe organizarea procesului de producție și valorificare.

Scopul intervenției este ca liderii societăților agricole locale să dobândească informațiile necesare realizării dezvoltării, să atragă sursele de finanțare necesare, să organizeze în colectiv achiziționarea materiilor prime (samantă, îngrășăminte, pesticide, furaje, animale, etc.), depozitarea recoltei, procesarea și valorificarea acestora. Printre obiectivele acestei intervenții se numără creșterea continuă a valorii adăugate a produselor agricole, lansarea proceselor prin care se realizează produse finite bine procesate, prin stimularea întreprinderilor care se axează pe procesarea produselor primare.

Punctele de lansare ale comunei Turia în domeniul agricol reprezintă activitățile de cultivare a plantelor, în special **legumicultura și creșterea animalelor**.

Activitățile-proiecte care vor contribui la realizarea acestei intervenții sunt următoarele:

- Organizarea sistematică a seminariilor în vederea îmbogățirii cunoștințelor, prezentării modelelor de cooperare și diseminării bunelor practici în rândul fermierilor și tinerilor
- Asigurarea sistematică a informațiilor și consultanței cu privire la gospodărirea eficientă și la sursele de finanțare
- înființarea cooperativelor agricole în domeniul producției plantelor și creșterii animalelor, înființarea unei infrastructuri comune corespunzătoare pentru depozitare, procesare și valorificare (de ex. parc de utilaje agricole, depozite frigorifice), înființarea unităților de ambalare și procesare (pentru ambalarea produselor lactate și al legumelor).
- înființarea cooperativelor (colectivizarea terenurilor) în vederea asigurării creșterii eficienței costurilor
- Concentrarea teritorială a activităților agricole de mare amploare: prin intermediul criteriilor de planificare teritorială se poate concentra asupra activității de procesare a legumelor, astfel se pot obține beneficii datorită dimensiunii și poziționării apropiate.
- Crearea brandului de produse originare din Turia, activități de marketing pe piețele de desfacere județene și regionale.
- Proiectarea sistemului de valorificare locală și asigurarea condițiilor necesare (modernizarea pieței locale și înființarea magazinului pentru valorificarea produselor locale)
- Includerea în programul școlar al informațiilor practice în vederea promovării agriculturii (vizite de studiu la fermele locale).
- Inovatie agrară: optimizarea structurii agriculturii, reproducere, introducerea și utilizarea unor modele/tehnologii de producție și culturi noi, care se adaptează condițiilor existente și care pot fi valorificate pe piață (de ex. producția de samantă).

Initiatori: autoritatea publica locala, fermierii și asociatiile fermierilor.

Parteneri: Directia Judeteana Agricola, Camera Agricola, asociatiile fermierilor la nivel judetean și regional.

Efecte și rezultate asteptate: Asociatii active ale fermierilor, productie planificabila pe termen lung, echipamente și utilaje moderne, reprezentarea comuna a intereselor: costuri de aprovizionare reduse și preturi de vanzare mai ridicate, cresterea gradului de procesare realizata la nivel local, datorita acestora sectorul agricol va asigura un nivel de trai sigur fermierilor. Va creste cifra de afaceri a fermelor agricole, va creste suma fondurilor atrase, precum și numarul unitatilor de procesare.

Surse de finantare: bugetul autoritatii publice locale, PNS, PNRR.

Masura 2.3: Infiintarea societatii de economie sociala

Întreprinderile sociale sunt persoane juridice de drept privat care dovedesc că respectă, conform actelor legale de înființare și organizare, cumulativ, definiția și principiile economiei sociale prevăzute în lege.

Definiția economiei sociale: economia socială reprezintă ansamblul activităților organizate independent de sectorul public, al căror scop este să servească interesul general, interesele unei colectivități și/sau interesele personale nepatrimoniale, prin creșterea gradului de ocupare a persoanelor aparținând grupului vulnerabil și/sau producerea și furnizarea de bunuri, prestarea de servicii și/sau execuția de lucrări.

Principiile economiei sociale sunt:

- Prioritate acordată individului și obiectivelor sociale față de creșterea profitului;
- Solidaritate și responsabilitate colectivă;
- Convergența dintre interesele membrilor asociați și interesul general și/sau interesele unei colectivități;
- Control democratic al membrilor, exercitat asupra activităților desfășurate;
- Caracter voluntar și liber al asocierii în formele de organizare specifice domeniului economiei sociale;
- Personalitate juridică distinctă, autonomie de gestiune și independență față de autoritățile publice;

- Alocarea celei mai mari părți a profitului / excedentului financiar pentru atingerea obiectivelor de interes general, ale unei colectivități sau în interesul personal nepatrimonial al membrilor.

Statutul de întreprindere socială se recunoaște prin dobândirea unui atestat de întreprindere socială.

Persoanele juridice de drept privat, prevăzute mai sus, pot solicita un atestat de întreprindere socială, dacă actelele de înființare și funcționare conțin prevederi prin care se demonstrează faptul că:

1. Activitatea desfășurată are scop social;
2. Respectă principiile economiei sociale;
3. Respectă următoarele criterii:
  - acționează în scop social și/sau în interesul general al comunității;
  - alocă minimum 90% din profitul realizat scopului social și rezervei statutare;
  - se obligă să transmită bunurile rămase în urma lichidării către una sau mai multe întreprinderi sociale;
  - aplică principiul echității sociale față de angajați, asigurând niveluri de salarizare echitabile, între care nu pot exista diferențe care să depășească raportul de 1 la 8.

Scopul și beneficii:

Întreprinderile sociale pot solicita acordarea unei marci sociale, care va cuprinde certificatul care atestă statutul de întreprindere socială de inserție, cu o valabilitate de trei ani de la data emiterii, precum și un element specific de identitate vizuală care se aplică obligatoriu asupra produselor realizate sau a documentelor care demonstrează prestarea unui serviciu. De asemenea, întreprinderile sociale de inserție vor putea fi finanțate din surse publice și/sau private, naționale ori internaționale, vor beneficia de gratuitate pentru emiterea marcii sociale și înregistrarea în Registrul unic de evidență a întreprinderilor sociale, ele pot beneficia de spații și/sau terenuri aflate în domeniul public al unităților/subdiviziunilor administrativ-teritoriale, de sprijin în promovarea produselor realizate și/sau furnizate, serviciilor prestate ori lucrărilor executate în comunitate, precum și în identificarea unor piețe de desfacere a acestora, sprijin în promovarea turismului și activităților conexe acestuia, prin valorificarea patrimoniului istoric și cultural local, dar și alte facilități și scutiri de taxe și impozite acordate de autoritățile administrației publice locale, în condițiile legii.

Măsura 2.3: Dezvoltarea societăților economice

Scopul intervenției: Exploatarea potențialelor puncte de lansare ale economiei comunei

Turia, diversificarea structurii economiei locale prin realizarea investitiilor cu capital major.

Descrierea interventiei: Marea problema a zonelor rurale, desi exista numeroase idei afaceriale, este că în vederea exploatarei resurselor ar fi nevoie de investitii a caror realizare necesita un capital major. Astfel de resurse aflate în paragina se gasesc și în comuna Turia în mai multe domenii. In agricultura și în industria de prelucrare a lemnului lipseste activitatea de procesare, în sectorul turistic intalnim bai și izvoare de apa minerala neexploatate, nu exista activitati de recreere regulate care sa genereze venituri considerabile (de ex. parc de distractii, telecabina, etc.), iar oportunitatile oferite de energia regenerala sunt neexploatate. Realizarea acestora nu este posibila din initiativa locala datorita lipsei de capital, astfel este nevoie de participarea activa a autoritatii publice locale și /sau a composesoratului în vederea atragerii investitorilor. Aceste investitii ar asigura un potential remarcabil în vederea crearii locurilor de munca, ceea ce ar contribui la modificarea componentei economiei locale și la cresterea stabilitatii acesteia.

In cadrul acestei interventii se recomanda realizarea urmatoarelor grupuri de proiecte strategice:

- Elaborarea studiilor de fezabilitate legate de ideile de investitii: Analizarea conditiilor de investitii, nevoilor de resurse, raportului cost-beneficiu, analiza efectelor pozitive și negative, totodata organizarea forumurilor destinate localnicilor.
- Atragerea investitorilor și al surselor de finantare: cautarea investitorilor straini care ar sprijini proiectele concepute de comunitatea locala, elaborarea concepiei comune. Autoritatea publica locala ar trebui sa participe în calitate de partener în toate proiectele în vederea asigurarii controlului social.
- Infiintarea intreprinderilor: infiintarea societatilor comerciale gestionate de autoritatea publica locala sau de composesorat în vederea realizarii investitiilor, lansarii activitatilor de productie sau servicii, stabilirea relatiilor de cooperare cu actorii din sectoral privat. In prezent urmatoarele domenii pot reprezenta posibilitati potentiale pentru infiintarea societatilor comerciale cu participarea autoritatilor publice locale sau al composesoratelor:
  - o Prelucrarea produselor și activitati în industria alimentara (ex.: fabrica de conserve)
  - o Procesarea laptelui și valorificare acestuia (ex.: productia de cascaval)
  - o Prelucrarea și valorificarea lemnului (ex.: productia de mobila)
  - o Infiintarea unitatilor turistice și administrarea acestora (ex.: bai, partii de schi, teleschi)
  - o Productie de energie regenerabila (ex.: unitate de procesare a biomasei, hidrocentrala)

Initiatori: Autoritatea publica locala și societatile comerciale gestionate de aceasta, composesoratele și asociatiile de productie.

Parteneri: Consiliul Județean Covasna, investitori.

Efecte și rezultate așteptate: Identificarea și pregătirea proiectelor de investiții viabile, atragerea investitorilor și înființarea societăților pentru implementarea proiectelor. Ca urmare a acestor activități se va diversifica economia locală și va crește numărul locurilor de muncă.

Surse de finanțare: surse proprii, surse din partea investitorilor, POR, POSCCE, PNS.

Măsura 2.4: Dezvoltarea competențelor afaceriale

Scopul intervenției: Revigorarea activității antreprenoriale în comuna, instaurarea unui mediu de afaceri favorabil.

Descrierea intervenției: Din analiza situației comunei reiese că o mare parte a populației, în special persoanele tinere de gen masculin nu au posibilitatea să obțină un loc de muncă în sectorul industrial în zonă, astfel alternativele pentru asigurarea veniturilor sunt oferite de activitatea agricolă practică pe parcelele mici în scop de autosusținere sau ocuparea unui loc de muncă în străinătate. Pe deasupra spiritul antreprenorial, care ar putea asigura o altă alternativă este de asemenea scăzut, astfel există o serie de oportunități neexploatate (ex. noile oportunități oferite de telework). În vederea stimulării spiritului antreprenorial și sprijinirii antreprenorilor există instrumente indirecte din partea autorităților. Există activități artisanale tradiționale în comuna Turia, care în forma lor actuală sunt folosite pentru protejarea patrimoniului, totodată ar putea reprezenta surse de venit, cum ar fi: cioplitul lemnului, pictatul mobilierului, vitraliile, etc. Practicarea acestor activități în cadrul unor antreprize ar fi posibilă și prin folosirea unor stimulente oferite din partea autorităților, de multe ori este de ajuns asigurarea unei locații, instrumente sau sprijin moral pentru asemenea activități generatoare de locuri de muncă. Proiectele cuprinse în această măsură au ca scop oferirea stimulentei, locațiilor, dezvoltarea competențelor și consultanța.

Realizarea acestei intervenții presupune și sprijinul implementarea mai multor proiecte complementare:

- Înființarea asociației artizanilor în vederea organizării activității de producție și valorificare.
- Asigurarea consultanței pentru afaceri, servicii de organizare și de atragere a surselor de finanțare
- Introducerea materiilor, cunoștințelor de bază legate de afaceri în programele școlare
- Organizarea campaniilor de informare și al pregătirilor profesionale destinate adulților,

dezvoltarea comunicatiei de afaceri dintre autoritatea publica locala- antreprenori în cadrul evenimentelor organizate în acest sens, schimb de informatii și dezvoltarea cunostintelor destinate antreprenorilor actuali și potentiali

- Asigurarea utilitatilor publice și construirea sediului (biroului) pentru atragerea potentialilor investitori și sprijinirea afacerilor initiate de tinerii din localitate
- Infiintarea structurii stimulentei economice locale (deduceri fiscale etc.) adresate viitoarelor afaceri
- Stimularea localnicilor în vederea realizarii, consumului/cumpararii produselor locale

Initiator: Consiliul Local Turia.

Parteneri: ASIMCOV, asociatiile intreprinzatorilor la nivel judetean, Consiliul Judetean Covasna, institutiile de invatamant.

Efecte și rezultate asteptate: va creste gradul de informare al intreprinzatorilor și al potentialilor antreprenori, se va infiinta un mediu favorabil de afaceri, care va contribui la cresterea numarului afacerilor inregistrate în localitate.

Surse de finantare: surse proprii, POCU, POCA, PNS, LEADER, PNRR

Masura 2.5: Modernizarea activitatii de exploatare a fondului forestier și al activitatii de prelucrare a lemnului

Scopul interventiei: Valorificarea mai eficienta a resurselor asigurate de paduri, cresterea gradului de procesare locala, infiintarea locurilor de munca adresate specialistilor în industria de prelucrare a lemnului.

Descrierea interventiei: Comuna Turia dispune de un fond forestier bogat administrat în prezent de sase posesori. Problemele generale intalnite în industria de prelucrare a lemnului sunt prezente și aici: valorificarea lemnului la un pret redus, valoarea adaugata mica, materia prima este obtinuta cu dificultate de catre intreprinzatorii locali. Scopul interventiei este atenuarea acestei probleme și organizarea pietei locale de desfacere a masei lemnoase. Exploatarea și prelucrarea lemnului are vechi traditii în aceasta regiune și mai multe intreprinderi se ocupa cu astfel de activitati în comuna Turia. In situatia actuala a economiei globale companiile de prelucrare a lemnului se mentin cu dificultate pe piata, iar firmele mici nu pot tine pasul cu companiile mari cu capital strain prezente în zona. O consecinta directa a acestei probleme este că materialul lemnos exploatat în zona de obicei este transportat fara sa fie prelucrat, astfel valoarea adaugata nu se realizeaza în localitate, iar solutia din impas ar fi specializarea și realizarea unor produse unicate de calitate superioara. Aceasta interventie doreste sa trateze în mod cuprinzator

problemele acestui sector și prevede proiecte care au ca scop valorificarea maximă a condițiilor existente:

- **Reforma managementului forestier:**
  - o Prezentarea unor metode și modele moderne cu ocazia seminariilor organizate, cu participarea specialistilor din strainatate
  - o Inițierea înființării asociațiilor proprietarilor de păduri și a firmelor din industria de prelucrare a lemnului
  - o Organizarea unor forumuri adresate proprietarilor de păduri și firmelor din industria de prelucrare a lemnului în vederea stabilirii posibilităților de valorificare locală a masei lemnoase
- **Dezvoltarea oportunităților de piață din domeniul industriei de prelucrare a lemnului:**
  - o Creșterea gradului de procesare a lemnului prin investiții și noi tehnologii: organizarea seminariilor de specialitate în vederea prezentării noilor tehnologii și în vederea realizării produselor de calitate, totodată prezentarea bunelor practici
  - o Consultanța în vederea atragerii surselor de finanțare adresată persoanelor din industria de prelucrare a lemnului și management forestier, și în vederea dezvoltării parcului de mașini și utilaje.
  - o Modernizarea gestionării forestiere realizată de composesorate și autorități locale (dezvoltarea echipamentelor), utilizarea materiilor prime lemnoase locale pentru investițiile de interes public
  - o Stabilirea unor relații de colaborare cu furnizorii: stabilirea contactelor cu firmele de mobilă, organizarea vizitelor de teren și conectarea micilor companii cu furnizorii marilor firme.
- **Dezvoltarea activității composesoratelor:** înființarea companiilor de prelucrare a lemnului aflate în proprietatea composesoratelor, întărirea rolului economic și social al composesoratului.
- **Utilizarea deșeurilor rezultate din industria de prelucrare a lemnului:** utilizarea deșeurilor provenite din exploatarea masei lemnoase, din defrisări și din industria de prelucrare a lemnului, pentru obținerea energiei termice.
- **Colectarea și valorificarea organizată a fructelor de pădure și a ciupercilor:** colectarea și valorificarea fructelor de pădure trebuie orientată către o direcție

controlata, organizata prin colaborarea composesoratelor, proprietarilor de paduri și ocolurilor silvice. Prin organizarea cooperarii la nivel regional ar fi recomandata infiintarea unitatilor frigorifice, unitatilor de depozitare și de procesare, organizarea unor activitati comune de valorificare și marketing.

Initiatori: Composesoratul local, firmele din industria de prelucrare a lemnului.

Parteneri: Consiliul local Turia, consiliile locale, composesoratele și companiile din comunele invecinate.

Efecte și rezultate asteptate: Asociatie activa, cresterea volumului de masa lemnoasa valorificata la nivel local, cursuri de pregatire profesionala, cresterea numarului firmelor din industria de prelucrare a lemnului, cresterea cifrei de afaceri și a numarului angajatilor. Infiintarea asociatiei producatorilor și prelucratorilor din industria lemnului, asigurarea aprovizionarii cu materie prima a firmelor din industria de prelucrare a materialului lemnos, dotarea ocolurilor silvice și al composesoratelor cu utilaje moderne. Aceasta interventie va contribui la intarirea relatiei de colaborare dintre actorii sectorului, iar ca urmare a aprovizionarii corespunzatoare a firmelor locale cu materie prima va creste competitivitatea acestora. Ca urmare a proceselor de integrare locale și regionale companiile locale pot face fata mai usor concurentei economiei globale, pot valorifica produsele lor, iar ca urmare a introducerii noilor tehnologii vor contribui la cresterea valorii adaugate realizate. Prin valorificarea deseurilor forestiere și prin colectarea și valorificarea altor produse forestiere (altele decat masa lemnoasa) vor fi utilizate noi resurse locale.

Surse de finantare: bugetul local, PNS, PNRR, UEFISCDI, POCU, POCA

8.3. Axa de Dezvoltare: Formarea unei comunitati sanatoase, educate, competente, sustenabile care isi mentine valorile locale patrimoniale, culturale si sociale

Masura 3.1. Comunitate Conștientă- Comuna convergentă: Comunitatea și dezvoltarea activității culturale, precum și investiții în infrastructura culturală

Dupa cum am prezentat pe larg și pe parcursul evaluării situației, dezvoltarea mediului fizic al comunei nu este suficient pentru îmbunătățirea traiului local, este necesar să fie încărcat cu conținut, care este determinat în principiu de relațiile interumane cât și de cantitatea și calitatea interacțiunilor.

Totodată am analizat, că pericolul cel mai apăsător pentru Turia este depopularea comunei, degradarea vieții culturale a comunității și decăderea relațiilor umane în formalitate.

Sursa cea mai importantă a identității comunitare este conștiința "Noi", caracteristic prin moștenirea evenimentelor trăite și prin experiențele istorice comune, bazate pe trăirea repetată a tradițiilor și obiceiurilor.

Aceste proprietăți fac deosebirea între așezări și stabilesc caracterul unei comunități.

Desigur, aceasta se poate forma și chiar este nevoie să se formeze, pentru că atitudinea și caracterul sunt factori importanți „codificați” în sensul viabilității comunității.

Necesitatea conștientizării încheierii comunității este o mare recunoaștere a zilelor noastre. Dezbinarea societății bazată pe activități agricole, tradiționale, a eliminat acele automatisme, care au asigurat menținerea relațiilor.

„Terenul” prioritar al dezvoltării comunității este sfera culturală, care este totodată și sursa cea mai importantă a educației comunitare. Performanțele și evenimentele culturale servesc acel material de experiență comună, care reprezintă punctele de legătură esențiale ale comunității.

Datorită acestuia, abundența și calitatea locațiilor vieții culturale este un indicator important în starea de fapt a comunității. Din prioritățile de dezvoltare a comunității din Turia, nu poate lipsi dezvoltarea în continuare a căminelor culturale, echiparea și dotarea cu funcții noi, precum și a le oferi viața prin organizarea sistematică de evenimente culturale și educative.

Deasemeni este foarte important problema educației tinerilor, care dincolo de identitatea comunității este singura posibilitate pentru susținerea acestuia.

Din păcate, sistemul educațional de stat subfinanțat nu este capabil pentru a pregăti tineri activi care să contribuie la dezvoltarea și creșterea comunității, pentru aceasta, pregătirea tinerilor

pentru provocările vieții comunitare și a pieței muncii, trebuie să fie o prioritate primordială. Tineretul întreprinzător, cu spirit critic, conștient și încrezător, poate să facă față multor provocări.

Desigur, axa prioritară nu poate fi concepută fără dezvoltarea serviciilor medicale și sociale, mai ales, dacă luăm în considerare evoluția demografică analizată, respectiv îmbătrânirea populației.

Conștiința (sensibilitatea) socială înseamnă totodată și asigurarea egalității de șanse a tinerilor.

Exigentele tinerilor, în cazul comunei Turia, trebuie tratată ca prioritate, evidențiată, este de asemenea important, întrucât, pe de o parte acest grup datorită ponderii lui și a lipsei de experiență nu este în stare să articuleze și să reprezinte interesele, pe de altă parte poate fi considerat cel mai sensibil grup social.

Deci, nu se poate lăsa tineretul în deriva, fără o concepție conștientă, întrucât ar însemna împingerea comunității pe pista de cadere.

Măsura 3.2 Dezvoltarea capacității pentru educația digitală

Transformarea digitală a schimbat societatea și economia, având un impact din ce în ce mai mare asupra vieții de zi cu zi. Cu toate acestea, înainte de pandemia de COVID-19, impactul său asupra educației și formării era mult mai limitat.

Pandemia a demonstrat că este esențial să existe un sistem de educație și formare pregătit pentru era digitală.

Pandemia de COVID-19 a demonstrat că este nevoie de capacități digitale mai dezvoltate în domeniul educației și formării. Mai mult, a dus la accentuarea unor provocări și a unor inegalități existente între cei care au acces la tehnologiile digitale și cei care nu au acces, printre care se numără persoanele din medii dezavantajate.

În plus, pandemia a scos la iveală anumite provocări pentru sistemele de educație și formare legate de capacitățile digitale ale instituțiilor de educație și formare, de formarea cadrelor didactice și de nivelurile generale de aptitudini și de competențe digitale.

Conform celor mai noi studii realizate de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) în 2018 se arată că, în medie, mai puțin de 40 % din cadrele didactice din întreaga UE se consideră pregătite să utilizeze tehnologiile digitale în procesul de predare, cu diferențe mari între statele membre ale UE

Mai mult de o treime din copiii de 13-14 ani care au participat la Studiul internațional privind competențele în domeniul informatic (ICILS) în 2018 nu aveau nici măcar nivelul minim de

competențe digitale

Un sfert dintre gospodăriile cu venituri mici nu au acces la calculatoare și la internet în bandă largă, cu diferențe mari între statele membre ale UE, în funcție de venitul gospodăriei (Eurostat, 2019)

Pandemia a accelerat o tendință deja existentă de trecere la învățarea online și hibridă.

Această tranziție a dezvăluit metode noi și inovatoare prin care elevii și cadrele didactice își organizează activitățile de învățare și respectiv de predare și prin care aceștia interacționează într-o manieră mai personală și mai flexibilă online.

Aceste schimbări necesită un efort intens și coordonat la nivelul UE pentru sprijinirea sistemelor de educație și formare în abordarea provocărilor identificate și accentuate de pandemia de COVID-19. În același timp, trebuie să propunem o viziune pe termen lung privind calea de urmat pentru educația digitală europeană.

Necesitatea unui nou plan de acțiune bazat pe primul Plan de acțiune pentru educația digitală (2018-2020) a fost exprimată în Orientările politice ale președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, în iulie 2019.

Planul de acțiune pentru educația digitală reînnoit contribuie la prioritatea Comisiei Europene „o Europă pregătită pentru era digitală” și la Next Generation EU. De asemenea, planul de acțiune sprijină Mecanismul de redresare și reziliență, care are ca obiectiv crearea unei Uniuni Europene mai ecologice, mai digitalizate și mai reziliente.

Planul de acțiune pentru educația digitală este un factor principal de stimulare pentru realizarea viziunii de a obține un spațiu european al educației până în 2025. Acesta contribuie la atingerea obiectivelor Agendei pentru competențe în Europa, ale Planului de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale și ale „Busolei pentru dimensiunea digitală 2030: modelul european pentru deceniul digital

Planul de acțiune pentru educația digitală (2021-2027) este o inițiativă politică reînnoită a Uniunii Europene (UE) de sprijinire a adaptării sustenabile și eficace a sistemelor de educație și formare ale statelor membre ale UE la era digitală.

Planul de acțiune pentru educația digitală:

- oferă o viziune strategică pe termen lung, pentru o educație digitală europeană de înaltă calitate, incluzivă și accesibilă
- abordează provocările și oportunitățile create de pandemia de COVID-19, care a dus la utilizarea fără precedent a tehnologiei în scopuri de educație și formare
- urmărește consolidarea cooperării la nivelul UE în domeniul educației digitale și subliniază

importanța colaborării între sectoare pentru a adapta educația la era digitală

- prezintă oportunități, inclusiv o mai bună calitate și cantitate a predării noțiunilor legate de tehnologiile digitale, sprijin pentru digitalizarea metodelor de predare și a tehnicilor pedagogice și furnizarea infrastructurii necesare pentru o învățare la distanță incluzivă și rezilientă

Pentru atingerea acestor obiective, planul de acțiune stabilește **două domenii prioritare**:

1. Încurajarea dezvoltării unui ecosistem de educație digitală de înaltă performanță

Acest lucru include:

- infrastructură, conectivitate și echipamente digitale
- o planificare și o dezvoltare eficientă a capacităților digitale, inclusiv capacități organizaționale actualizate
- profesori și formatori motivați și competenți în domeniul digital
- un conținut educațional de înaltă calitate, instrumente accesibile și platforme securizate care respectă standardele de confidențialitate electronică și de etică

2. Dezvoltarea aptitudinilor și competențelor digitale relevante pentru transformarea digitală

Acest lucru implică:

- aptitudini și competențe digitale de bază de la o vârstă fragedă
- alfabetizare digitală, inclusiv pentru combaterea dezinformării
- formare în informatică
- o bună cunoaștere și înțelegere a tehnologiilor care necesită o utilizare intensivă a datelor, cum ar fi inteligența artificială (IA)
- competențe digitale avansate care să sporească numărul de specialiști în domeniul digital
- garantarea unei reprezentări echilibrate a fetelor și a tinerelor în studiile și profesiile din sectorul digital

Initiatori: Sarcina primordială a Ministerului Educației, și primăriei din comuna Turia în domeniul activităților educaționale. Rolul este crearea condițiilor pentru realizarea investițiilor necesare, sprijinirea și ajutorul inițiativelor locale agreeate de comunitate. Includerea și implicarea instituțiilor educaționale pe plan local, dar în acest domeniu este tot atât de important ca și a altor segmente din domeniul dezvoltării comunității.

Parteneri: Inspectoratul Județean, Instituții educaționale locale, ONG-uri locale și zonale, Comuna Turia

Masura 3.3: Asigurarea sustenabilitatii și calitatii educatiei

Scopul masurii: Societatea bazata pe informatie și cunoastere, este o realitate a zilelor noastre, fata de care nici o asezare nu se poate izola fara a avea urmari foarte grave. Fara pregatirea pentru viata generatiei urmatoare și fara asigurarea posibilitatii de educatie a adultilor, sansele de competitivitate pe piata muncii și de generare de venituri al persoanelor care formeaza comunitatea, vor scadea excesiv.

Din pacate acest proces poate fi observat și în Turia: mediul intelectual este restrans, tinerii se confrunta cu o grava lipsa de cunostinte (necunoasterea limbi romane!) și adultii cu drept de munca sunt vulnerabili în fata schimbarilor de pe piata muncii, datorita faptului că poseda doar o pregatire unilateral utilizabila. Pe langa aceste neajunsuri, majoritatea populatiei nu detine cunostinte financiare și antreprenoriale corespunzatoare.

Experienta regretabila este ca, sistemul de educatie de stat din motive complexe, nu este potrivit pentru a realiza corespunzator pregatirea tinerilor și din pacate nici nu se poate astepta un progres, într-un termen mediu, în reforma care cuprinde sistemul.

Pentru aceasta, administratia locala trebuie sa foloseasca toate parghiile care fac posibile largirea cumularii de cunostinte, în vederea diminuarea lipsurilor. Deci, scopul axei prioritare este de a realiza și de a sprijinii astfel de masuri care, contribuie la largirea posibilitatii de dobandire de cunostinte a populatiei, mai ales în randul tinerilor.

Descrierea masurii: Monitorizarea amanuntita a eficacitatii sarcinilor formale de educatie în baza masurii, identificarea problemelor cu privire la calitatea resursei umane, dotarea cu instrumente, precum și procesul de functionare a organizatiei.

În baza evaluarii situatiei, proiectul de rationalizare a sistemului scolar poate fi conceput ca o tranzactie lunga și numai cu o proiectare și programare bine întemeiata.

Însa, în vederea folosirii eficiente a resurselor, toate investitiile trebuie planificate și realizate în acest context.

Dupa identificarea greselilor din sistemul de educatie și mai ales a lipsurilor de pregatire, este necesar sa fie planificate acele pregatiri, care sunt capabile sa elimine lipsurile.

A doua mare grupa de proiect a masurii este deci organizarea programelor de pregatire și ordonarea acestora în Turia, care reflecta continuu asupra exigentelor și înzestreaza cu cunostinte populatia.

Deja cunoaștem cateva din necesitati: curs de limba romana pentru tineri, cunoștințe de baza în domeniul anteprenoriatului si cunostinte profesionale în domeniul agricol.

În cadrul masurii sunt propuse realizarea urmatoarelor interventii:

- **Rationalizarea sistemului de invatamant:** Dupa cum am observat pe parcursul analizei de situatie, tendintele demografice, motivele de calitate a educatiei si eficacitatea costurilor motiveaza necesitatea restructurarii sistemului de invatamant din Turia. Din cauza complexitatii sarcinilor pot aparea o sumedenie de probleme juridice, administrative, si tehnice, pentru aceasta primul pas al interventiei este studiul si proiectarea. Trebuie realizat un studiu în cadrul populatiei (tineret si tinere familii) si în cadrul angajatilor din invatamant, descoperind dezvoltarea exigentelor, lipsurile, motivatiile si planurile. Bazandu-se pe aceasta, se realizeaza planul de rationalizare a institutiei de invatamant, care cuprinde urmatoarele module: managementul cladirii, transportul elevilor, imbunatatirea calitatii invatamantului- sistemului motivational, planul de dezvoltare a instrumentelor, transformarea structurii educationale, planul activitatilor de educatie informationala si de finant are. Perioada lunga a Planului de proiectare bazat pe captarea populatiei, trebuie urmata de o perioada de trecere tot atat de lunga, a carui rezultat va fi un invatamant local de calitate cu eficientizarea costurilor.
- **Modernizarea si dotarea institutiilor de invatamant:** Cladirile institutiilor de invatamant necesita o modernizare continua, extinderea Scolii Kicsi Antal într-un

centru de invatamant este o prioritate în cadrul sistemului rational de educatie, dar pe langa aceasta sunt necesare proiecte prin care sa se modernizeze si cladirile celor patru scoli (ordinea prioritatilor va fi stabilit de Planul de rationalizare). Modernizarea instrumentelor educationale este o sarcina care revine periodic si care trebuie sa fie o necesitate a proiectelor de modernizare.

- **Sistematizarea cursurilor de dezvoltare a competentelor si a educatiei non formale:** in multe domenii educatia formala nu mai face fata exigentelor, putem observa că fara eforturi maxime, bazandu-ne numai pe sistemul de educatie obligatorie, lipsurile și intarzierile sunt aproape "codificate". Insa, dobandirea de cunoștinte este costisitoare, fapt pentru care nu toate familiile i-si pot permite. Asigurarea disponibilitatii dezvoltarii competentelor pentru toti, este o sarcina comunitara pe langa crearea posibilitatii ocupatiei dupa orele de curs a copiilor formulate în cadrul masurilor sociale. Aici se include si realizarea proiectelor pentru formarea adultilor si tineretului (în colaborare cu ONG-uri), care deserves dobandirea cunoașterii limbii romane, transmiterea cunoștințelor de arta populara si meșteșugareasca, cunoștințele de baza anteprenoriale, financiare si gospodarești. Realizarea cursurilor merita tratat prin prisma viziunii zonei, pentru atingerea eficientizarii costurilor, prin planificarea extinderii grupurilor de tinta în localitatile din zona.

Initiator: incurajarea proiectelor din cadrul masurilor, sunt de competenta si datoria primariei (consiliului local). Rationalizarea sistemului educational, realizarea modernizarii cladirilor si imbunatatirii echipamentelor, care pot fi realizate printr-o consultare larga, este tot de competenta administratiei locale. Cursurile tematice si activitatile non formale pot fi incurajate prin sprijinirea de catre ONG-uri (de exemplu prin elaborarea unui program de sprijin propriu).

Parteneri: Institutii locale de invatamant, ONG-uri, primariile din comunele invecinate, ONG-uri din zona, compozitorat, localitatile invecinate.

Efecte si rezultate așteptate: Prin sistemul de rationalizare, eficientizarea costurilor si prin educatia de calitate, prin a caror efect nivelul de educatie si indicatorii posibilitatilor de studii se imbunatatesc, se maresc rata intelectualilor (absolventi de facultati) si se intensifica flexibilitatea si adaptabilitatea la piata muncii.

Surse de finantare: Sursele principale ale proiectelor apartinand masurii sunt bugetul propriu al primariei, Programul Operational de Dezvoltare Regionala, programul LEADER, Programul Operational Human Tokes, Fundatia Bethlen Gabor si diferite surse nonguvernamentale cu activitati de informare-orientare (Fondul Norvegian, Fondul de Protectia Mediului, etc).

Masura 3.4: Asigurarea conditiilor de accesibilitate pentru toti la servicii sociale, viata comunitara si la serviciile culturale diversificate

Scopul masurii: Activitatile culturale sunt instrumentele cele mai bine folosite în dezvoltarea coeziunii comunitatii, dat fiind faptul că prin formele sale diferite pote fi accesata intreaga comunitate, fiind pe langa recreere si o importanta posibilitate de intalnire, în cadrul caruia poate fi dezvoltata comunicarea si intelegerea reciproca. Evenimentele organizate în perioadele traditionale sunt perioade importante ale anului si în Turia. Cu aceste ocazii se intalnesc familii, rude si localnici. Nepasarea cotidiana, ce domina si poate fi observat în zilele noastre, se poate destinde prin organizare de programe comune, cu ajutorul caruia se poate atinge scopul coeziunii comunitare. Pentru aceasta, scopul masurii este asigurarea conditiilor activitatilor culturale si sprijinirea acelor initiative locale, care au ca obiectiv exigentele unui grup semnificativ din comunitate.

Descrierea masurii: Cercul proiectelor care vizeaza atingerea obiectivelor amintite, practic se pot imparti în doua: investitii, care necesita resurse financiare mai mari si deservesc crearea conditiilor pentru activitatile de infrastructura si initiativele civile (evenimente, programe), care în primul rand necesita actori locali devotati, pregatiti pentru realizari. Desigur, nici unul din parti nu poate functiona fara celalalt, astfel, este important discutarea și dezbaterrea continua a celor doua logici, precum și consolidarea reciproca.

Realizarea urmatorului grup de proiect este o sarcina strategica sub masura dezvoltarii culturale si comunitare:

- **Dezvoltarea, extinderea functiilor si dotarilor caminelor culturale:** Cele trei camine culturale din comuna Turia, au fost modernizate în trecutul apropiat, dar pentru a face fata posibilitatilor largi ale activitatilor (teatru, prezentari știintifice, baluri, evenimente familiare, activitati mestesugaresti, evenimente cu scop turistic, etc) trebuie dezvoltate dotarile si aptitudinile. Deci toate proiectele care contribuie la modernizarea caminelor culturale, la dezvoltarea functiilor si imbunatatirea dotarilor cu instrumente, este o prioritate.
- **Finantarea si dezvoltarea evenimentelor culturale:** Valoarea care poate fi utilizat si în domeniul turismului din Turia, este sirul diferitelor evenimente tematice (de exemplu: Festivalul Pomana porcului sau Recrutarea Huszarilor), care acopera cu activitati intregul an. Sustinerea acestor evenimente si raportarea lor la exigente, precum si a proiectelor care vizeaza dezvoltarea în continuare a evenimentelor

asemanatoare nu este important doar pentru comunitatea locala, ci pentru Turia, ca un pilon important al unui concept turistic central. In dezvoltarea activitatilor și evenimentelor culturale joaca un rol important acele proiecte internationale, care se bazeaza pe relatiile intre localitati infratite si pot fi finantate din multiple surse.

Activitatile legate de agricultura traditionala pe cale de disparitie, "claca" si sprijinirea initiativelor de infiintare a punctelor de intalnire pentru activitati de arta populara, cum ar fi infiintarea activitatilor sistematice de artizanat si pastrarea traditiilor care ar fi de mare interes în randul femeilor, programe de dupa-amiaza, incurajarea ocupatiilor.

- **Renovarea monumentelor:** Turia detine cateva cladiri-monument, care nu sunt listate (ocrotite), dar sunt monumente istorice de pastrat, a caror valorificare depășeste posibilitatile financiare ale proprietarilor si din resurse comunitare sunt potrivite pentru a servii functii comune. Folosind ca sursa proiecte externe, salvarea moștenirii culturale si valorificarea turistica -comunitara, se enumera printre prioritatile strategiei comunitare.

Initiatori: Sarcina primordiala a primariei din comuna Turia în domeniul activitatilor culturale-comunitare, este crearea conditiilor pentru realizarea investitiilor necesare, sprijinirea si ajutorul initiativelor locale agreeate de comunitate. Includerea si implicarea organizatiilor nonguvernamentale în acest domeniu este tot atat de important ca si a altor segmenti din domeniul dezvoltarii comunitatii.

Parteneri: ONG-uri locale si zonale, proprietari privati ai cladirilor- monument, localitati infratite.

Efecte si rezultate asteptate: Sustinerea evenimentelor traditionale - culturale si în intervalul de timp pana în anul 2027, creșterea numarului programelor comunitare si generarea a noi spatii culturale-comunitare, dezvoltarea functiilor, a carui efect va fi creșterea coeziunii comunitare si dezvoltarea culturii conlucrării si solidarității.

Surse de finantare: Principalele surse de finantare a proiectelor din cadrul masurilor sunt bugetul propriu al primariei, Programul Operational de Dezvoltare Regionala, programul LEADER, Programul Operational Human Toke, Fundafia Bethlen Gabor si diferite surse nonguvernamentale de activitati culturale (Fondul National Civil, Fondul National Cultural, Fundatia Communitas, etc), precum si programe de dezvoltare turistice.

Masura 3.5: Imbunatatirea nivelului serviciilor medicale și a conditiei generale de sanatate a comunitatii

Scopul masurii: Dezvoltarea conditiei generale medicale a comunitatii și a sistemului institutiei medicale locale. Pe langa dezvoltarea mediului fizic și a vietii intelectuale, este esential și imbunatatirea conditiei de sanatate, care se poate realiza prin informare și disponibilitatea serviciilor medicale locale.

Descrierea masurii: in urma sondajului s-a constatat că starea generala de sanatate a populatiei din Turia, nu este deloc satisfacatoare, nici starea fizica generala și ca exemplu nici starea dentara. Motivul acestei stari de fapt este doar partial rezultatul supraaglomerarii sistemului medical, pentru a carui dezvoltare, primaria locala a facut deja eforturi. Din lipsa informatiilor si a preventiei, constientizarea populatiei în privinta sanatatii este minima, astfel pe langa dezvoltarea bazei de instrumente (echipamente) necesare cabinetelor medicale, este o sarcina strategica introducerea activitatilor de informare și a testelor de screening finantate din bugetul local, intru-cat asteptand reformele sistemului de stat, poate sa devina mai tragic starea generala de sanatate a comunitatii, care se va reflecta negativ asupra activitatilor economice și de comunitate.

Masura cuprinde realizarea a doua grupuri de proiect:

- **Proiectele care servesc extinderea serviciilor medicale și imbunatatirea echipamentelor:** Pot fi enumerate aici toate acele activitati și proiecte, care servesc ca medicii de familie și cabinetele de stomatologie sa-si poata profesa meseria în apropierea domiciliilor, sa poata efectua consultatii într-o gama larga și sa intervina în caz de nevoie cu instrumente (echipamente) adecvate, moderne. Disponibilitatea serviciilor medicale este aspectul-cheie în primul rand în ingrijirea populatiei mai putin mobile cu varsta inaintata. In cadrul proiectului este nevoie de modernizarea sistemului de apa si canalizare, realizarea sistemului de incalzire, modernizarea echipamentelor și instrumentelor de analiza precum și de achizitionarea unui mic laborator pentru realizarea testelor de analiza a sangelui.
- **Activitate de prevenire medicala:** intrucat sistemul de prevenire a statului este minima, în afara vaccinurilor și consultarilor obligatorii, nu exista screening, iar angajatii subfinantati din sanatate nu sunt motivati pentru a organiza voluntar campanii de informare. Asadar este important atragerea altor resurse în activitatea de informare sistematica și pentru realizarea screening-ului. Deci, acele proiecte fac parte masurii,

care ajuta activitatile de prevenire. In aceste activitati pot fi implicate relatiile internationale, localitati infratite și organizatii creative.

Activitatile care servesc prevenirea formarii bolilor, se compun din mai multe elemente, precum campaniile de promovare a stilului de viata sanatos (alimentatie, miscare, activitate zilnica corecta, etc), descurajarea (obiceiuri nocive, constientizarea efectelor dependentei) și evenimentele cu scop educational a copiilor (sport, etc). Masura sprijina orice proiect care se incadreaza în aceste prevederi. In realizare pot participa scoli, ONG-uri și medici. Este important transmiterea sistematica a mesajelor create in acest sens, catre toata societatea.

Initiator: Consiliul Local Turia, Ministerul Sanatatii

Parteneri: Medici de familie, cabinete de stomatologie, consiliile locale invecinate, organizatii sociale creative, localitati infratite.

Efecte si rezultate asteptate: Serviciu medical larg, disponibil și de calitate, precum și informarea medicala sistematica și activitate de screening. Prin urmare, se imbunatateste starea de sanatate generala a comunitatii, scade numarul zilelor de boala și concomitent se imbunatateste calitatea vietii.

Sursa de finantare: proiecte de sanatate pot fi finantate în cadrul Directiei Generale a Comisiei Europene pentru Sanatate și Siguranta Alimentara, în cadrul programelor de finantare WHO, sursele din bugetul Consiliului Judetean Covasna, precum și din surse proprii.

Masura 3.6: Dezvoltarea competentelor și devotamentului comunitar al tinerilor

Din perspectiva sociologiei clasice, o comunitate se bazează pe cultură, traditie si o morală provenită din obiceiuri si credinte. Între membrii acesteia există raporturi naturale, relatii vii si apropiate. Forma ideală de organizare este satul. O comună mai mare, de cele mai multe ori, nu poate cunoaște comunități adevărate, deoarece aici se produce fenomenul de dispersie socială, indivizii eterogeni fiind reuniti în mod arbitrar. Între ei nu există un lant afectiv, determinat de legături firesti întemeiate pe valori comune. De aceea comunitatile trebuie dezvoltate pe plan local, in fiecare sat apartinator de Comuna Turia.

Scopul masurii: Oferirea de programe și posibilitati tinerilor, care sunt potrivite aprofundarii devotamentului comunitar, pentru crearea dezvoltarii personale și a relatiilor sociale. Scopul principal al masurii este organizarea vietii tineretului, concentrarea energiilor

tinerilor în viața comunității și totodată întărirea pregătirii și a atașamentului. Anume, toate acestea servesc la îmbunătățirea calității vieții comunității.

Descrierea măsurii: Proiectele din cadrul măsurii, pornesc de la organizarea vieții tineretului dreptându-se către sprijinirea inițiativelor independente. La început, primăria locală trebuie să-și asume rolul de initiator în vederea stimulării tineretului, dar mai târziu, va fi suficient să asigure resurse și mijloace, pentru că viața tineretului va putea deveni autopropulsivă.

Măsura prevede realizarea următoarelor activități:

- **Organizarea tineretului:** în Turia lipsește structura organizatorică a vieții tineretului, prin urmare, este indicat de a uni diferitele activități izolate în cadrul unei asociații. Pentru organizarea asociației este nevoie de motivarea grupului de acțiune, de un sediu pentru asociație și asigurarea resurselor din partea primăriei. Tinerii din cadrul asociației, pot fi mobilizați și implicați voluntar și în organizarea evenimentelor importante ale comunității.
- **Sprijinirea programelor de tineret:** Deși Turia are o bogată ofertă de evenimente, relativ este sărac în facilitățile serviciilor de recreere a tineretului. Sprijinirea tuturor inițiativelor de programe individuale sau de asociație, care vizează grupuri însemnate de tineri și care pot fi dezvoltate în programe de tineret, sunt prioritare. Sunt importante în deosebi acele programe care înseamnă randament și pentru comunitate (ex. programe de mediu) sau vizează dezvoltarea cunoștințelor (învățare informală). În dezvoltarea acestor programe de asemenea pot fi folosite bine colaborările și relațiile cu localitățile înfrățite.
- **Organizarea de activități sportive permanente:** Crearea de posibilități pentru activități sportive, este o solicitare venită din partea generației tinere, având la bază existența infrastructurii pentru sport. Condiția acestuia este în primul rând atragerea în comună a unor experți în domeniu și lansarea de diferite activități sportive. Echipamentele de bază și locația pot fi asigurate din surse proprii ale primăriei.
- **Dezvoltarea comunitară și parteneriat în activități publice:** Această parte a măsurii se orientează către o deschidere a primăriilor în a lua în considerare interesele tinerilor în privința activităților publice și de a atrage în conducerea administrativă potențiali funcționari din noua generație. Participarea cetățenească și stimularea activităților civile este parte a conștientizării educației populației, care cumulat cu o abordare critică și cu cunoștințe corespunzătoare, va fi capabil să formeze activ și autonom împrejurimile directe. Proiectele de sprijin sunt orientate către folosirea posibilităților oferite de

sistemul democrat, catre intarirea participarii și folosesc instrumentele moderne de informare-comunicare.

Initiatori: Principalii initiatori în organizarea tineretului sunt organizatiile civile și primaria locala. Dezvoltarea proiectelor și a programelor pentru tineret sunt necesare a fi lansate în cadrul organizatiilor care se vor infiinta.

Parteneri: biserici, composesorat, ONG-urile din zona, organizatiile de tineret al localitatilor infratite, organizatiile judetene de tineret.

Efecte și rezultate asteptate: Se va crea viata de tineret în comuna Turia, se vor lansa programe de recreere, proiecte comunitare și activitati de informare-sensibilizare. Prin urmare va creste capacitatea de sustinere a intereselor tineretului, devotamentul comunitar și atasarea de asezare.

Surse de finantare: Surse proprii ale Primariei, Fondul Bethlen Gabor, Fundatia Communitas, initiativele programului Youth+Erasmus, programul Europe for Citizens, Consiliul Judetean Covasna.

Masura 3.7: Asigurarea unei batraneti confortabile-crearea serviciilor sociale

Scopul masurii: Crearea serviciilor sociale pentru generatia varstnica pentru asigurarea unei batraneti demne și pentru prevenirea singuratatii. In Turia, conform tendintelor demografice devine un scop din ce în ce mai important, asigurarea serviciilor care sa deserveasca generatia varstnica, prin care se poate reduce sarcina populatiei active .

Descrierea masurii: într-o populatie imbatranita va fi din ce în ce mai ridicat numarul acelor care sunt nevoiti sa traiasca vulnerabili în conditii necorespunzatoare, și pentru aceasta nu poate sa traiasca o viata activa de comunitate.

- **Mentinerea si sprijinirea sistemului de ingrijire satesca:** Este un sistem care servește functiile sociale si care completeaza activitatile Caritas-ului local, de ingrijire a bolnavilor la domiciliu si a grupurilor defavorizate (bolnavi, varstnici, persoane cu dizabilitati, persoane care locuiesc la periferia comunei, etc) si ajuta la satisfacerea exigentelor zilnice si sociale (aprovizionare, cumparaturi, informatii, plata facturilor, etc.). Peste indatoririle sociale , sistemul poate fi un instrument important în relatia populatie- primarie.
- **Crearea Centrului de zi:** Crearea unui asemenea centru de zi multifunctional, care coroborat cu programul de dupa cursuri a copiilor defavorizati, acorda conditiile necesare (supraveghere, alimentatie, etc.) unor activitati si programe pentru varstnici (clubul

pensionarilor). Interconectarea serviciilor destinate tinerilor si varstnicilor, pe langa eficienta de cost se justifica si prin eliminarea disorcondantei dintre generatii. Obiectivul principal este impiedicarea excluderii din societate a acelor varstnici a caror rude au plecat din localitate devenind singuratici. Odata cu cresterea exigentelor se poate lua în considerare infiintarea unui azil de batrani în comuna, pana la sfârșitul perioadei de implementare a strategiei.

Initiator: Consiliul Local al comunei Turia prin finantari de proiecte. Operationalizarea se poate realiza partial și din atragerea de fonduri publice.

Parteneri: Caritas, Directia Generala de Asistenta Sociala si Protectia Copilului Judetul Covasna, Organizatii sociale zonale, Organizatia zonala de dezvoltare a primariilor locale.

Efecte si rezultate așteptate: Creare de servicii sociale pentru varstnici în comuna, lansarea sistemului de ingrijire sateasca, prin care se va imbunatati activitatea comunitara, starea de sanatate si viata activa a varstnicilor.

Surse de finantare: Programul Operational de Dezvoltare Rurala, Programul LEADER, bugetul propriu al Consiliului Judetean Covasna.

8.4. Axa de Dezvoltare 4 : Dezvoltarea Comunei Turia ca un centru turistic al judetului Covasna

Masura 4.1. Dezvoltarea profitabilitatii turismului

Datorita resurselor naturale și condițiilor existente pentru practicarea turismului, precum și pe baza statisticilor favorabile înregistrate în acest domeniu, turismului trebuie acordată o atenție aparte în cadrul strategiei de dezvoltare integrată a comunei Turia. Problematika dezvoltării turismului ar trebui tratată ca o prioritate independentă datorită rolului său pe care îl îndeplinește în dezvoltarea economiei locale și în protejarea patrimoniului. Această activitate economică care asigură o sursă alternativă de venit în alte locuri, în localitatea Turia reprezintă principala sursă de venit pentru mai multe familii.

În cadrul analizei situației existente am inventariat principalele elemente ale resurselor turistice din localitate, totodată am prezentat și acele probleme care afectează profitabilitatea acestui sector. Pe lângă măsurile luate în vederea creșterii atractivității comunei și stațiunii balneoclimaterice (conservarea și reabilitarea valorilor și atracțiilor turistice, îmbunătățirea accesibilității, etc.), trebuie luate măsuri la nivelul sistemului astfel încât întreaga comună să poată fi conectată la activitatea turistică dezvoltată în jurul stațiunii Balványosfurdo, iar veniturile realizate de acest sector să fie distribuite în mod echitabil între actorii sectorului turistic. Cu alte cuvinte condițiile existente în domeniul turismului balnear, natural și de altă natură (cultural, rural și agroturism) trebuie îmbogățite cu produse și atracții astfel încât turiștii care sosesc în localitate să aibă parte de experiențe complexe pe parcursul sejurului, iar durata sederii și volumul banilor cheltuiți să crească. De această idee se leagă mai multe intervenții din cadrul acestei priorități, mai multe elemente ale dezvoltării infrastructurii turistice, precum și propunerile care îndeamnă transformarea ofertelor în produse turistice. În ceea ce privește cealaltă provocare (distribuirea veniturilor realizate în turism în mod cât mai echitabil), propunem atragerea unor noi actori în sectorul turistic și creșterea eficienței cooperării dintre actorii din domeniu.

În vederea creșterii profitabilității sectorului această prioritate propune rezolvarea a două provocări, astfel formulează intervenții pe mai multe nivele, totodată ne îndeamnă la continuarea bunelor inițiative. Această prioritate reprezintă un proces care începând de la stabilirea condițiilor materiale ale sectorului turistic și până la stimularea parteneriatului care reprezintă baza dezvoltării produselor turistice, contribuie la realizarea comunicării sincronizate, bazate pe reciprocitate în interesul localității.

Masura 4.2: Dezvoltarea infrastructurii ce deservește obiectivele turistice și unitățile de cazare

Scopul intervenției: reabilitarea și extinderea infrastructurii de baza pentru atracțiile turistice și a elementelor de patrimoniu care pot fi valorificate în sectorul turistic.

Descrierea intervenției: Localitatea Turia dispune de multe valori naturale și antropice care pot trezi interesul turistilor. Izvoarele de apă minerală, piscinele cu apă termală, mofetele, ruinele cetății Balványos, ruinele turnului și numeroasele monumente care fac parte din patrimoniul local pot fi valorificate prin sistemul turismului numai dacă starea lor este corespunzătoare. Această intervenție formulează propuneri la nivelul resurselor și atracțiilor turistice în vederea conservării valorilor existente. În ultimii ani au avut loc îmbunătățiri semnificative atât în privința conservării patrimoniului construit cât și în privința creșterii accesibilității resurselor naturale. Această intervenție propune sprijinirea continuării inițiativelor în acest sens:

- **Planificare turistică și amenajare teritorială:** ca un prim pas trebuie inventariate care sunt acele locuri din comuna unde ar fi nevoie/ar fi indicată realizarea unor investiții turistice, iar pentru aceste locații trebuie realizate (unde există trebuie actualizate) planurile urbanistice și studiile, acordând o atenție sporită conservării valorilor peisagistice și evitând introducerea elementelor și formelor care nu se integrează în peisajul existent (de ex: Torjähago).
- **Creșterea gradului de accesibilitate a valorilor turistice:** aici intră reabilitarea traseelor turistice care leagă atracțiile turistice, valorile naturale și monumentele existente, în special reabilitarea rutelor care leagă localitatea Turia de stațiunea Balványosfürdő și Bixad. Totodată trebuie să amintim și creșterea gradului de accesibilitate a valorilor naturale și culturale prin reabilitarea traseelor pentru pietoni și cicliști, amenajarea parcarilor și popasurilor de-a lungul principalelor trasee turistice.
- **Amenajarea împrejurimii ruinelor cetății și al turnului:** ca urmare a obținerii documentelor de cadastru și realizării planurilor de amenajare, trebuie începută amenajarea împrejurimii acestor atracții, amenajarea traseelor și locurilor de parcare, realizarea mobilierului și al panourilor informative inscripționate în mai multe limbi.
- **Reabilitarea băilor termale și a izvoarelor de apă minerală:** continuarea activităților de clacă în vederea reabilitării băilor comunale, punând accent pe menținerea formelor și stilurilor utilizate în arhitectura populară locală. Trebuie amenajate popasuri și vestiare în preajma băilor, iar traseele de acces trebuie marcate cu simboluri unitare, astfel trebuie realizate și panourile informative, care vor arăta conținutul de minerale al

apelor curative, sugestiile pentru utilizarea lor precum și efectele benefice ale acestora.

- **Reabilitarea traseelor balneare și amenajarea unor noi trasee:** reabilitare, asigurarea accesibilitatii și curatarea traseelor practicate de multi vizitatori dornici sa se insanatoseasca pe parcursul timpului. Amenajarea popasurilor de alungul acestor trasee, amenajarea unor noi trasee, care asigura legatura dintre izvoarele de apa minerala, atractiile turistice din zona și unitatile de primire turistica.
- **Construirea unui centru balnear care va cuprinde mai multe baze de tratament din Balvanyosfurdo:** Baza de tratament existenta în incinta hotelului poate fi extinsa, construirea unor noi baze de tratament balneo-climaterice bazandu-se pe baile existente (baile Transilvania și Csiszar). Punand accent pe efectele terapeutice ale apelor curative trebuie oferite servicii complementare și complexe de tratament.
- **Conservarea monumentelor și atractiilor arhitecturale:** strategia stimuleaza conservarea și reabilitarea monumentelor locale și ale elementelor de patrimoniu prezentate în analiza realizata, indiferent de forma de proprietate al acestora.
- **Sprijinirea investitiilor realizate de furnizorii serviciilor turistice:** aceasta interventie stimuleaza realizarea investitiilor la nivelul furnizorilor de servicii turistice, în special pe acele investitii care ofera mai mult decat servicii de baza (cazare și masa) și care asigura divertisment, recreere și tratament.

Initiatori: Autoritatea publica locala a comunei Turia, actorii din domeniul turismului, asociatia turistica care urmeaza sa fie intiintata.

Parteneri: proprietarii monumentelor, organizatiile neguvernamentale, antreprenorii locali, institutiile locale.

Efecte și rezultate asteptate: Investitiile enumerate mai sus sunt indispensabile pentru că localitatea Turia și statiunea Balvanyosfurdo sa ocupe iarasi o pozitie fruntasa în randul statiunilor balneoclimaterice renumite și atractiilor turistice de seama din Tinutul Secuiesc și Transilvania. Protejarea valorilor naturale și istorice și mentinerea acestora este sarcina generatiei actuale, iar valorificarea acestora reprezinta o buna oportunitate în acest sens. Ca urmare a acestei interventii, în mod planificat și în concordanta cu capacitatea financiara a actorilor din domeniul turismului vor fi realizate investitii care pot contribui la protectia valorilor naturale și culturale, precum și la valorificarea eficienta a acestora. Multumita acestor investitii se va imbunatati gradul de accesibilitate al atractiilor turistice, va creste gradul de utilizare a resurselor existente, totodata va creste gradul de atractivitate turistica a comunei.

Rentabilitatea investițiilor va putea fi măsurată prin creșterea numărului sosirilor turistice și prin extinderea duratei sederii.

Surse de finanțare: surse locale, PNS, PNRR, Programul Național de Investiție Anghel Saligny, POR, alte programe UE

Măsura 4.3: Înființarea structurii sistemului de dezvoltare turistică

Scopul intervenției: dezvoltarea turismului și creșterea profitabilității acestui sector poate fi concepută numai prin parteneriat și prin stabilirea și stimularea relațiilor de colaborare reale.

Descrierea intervenției: Cooperarea locală reprezintă condiția pentru dezvoltarea produselor și marketingului comun, pentru utilizarea avantajelor provenite din schimbul permanent de informații și resurse. Această intervenție propune pe de o parte menținerea dialogului permanent dintre actorii sectorului turistic, în cadrul unui sistem de parteneriat în care fiecare partener are aceleași drepturi și este reprezentat în mod egal. Trebuie stabilit cadrul și condițiile de cooperare dintre actorii actuali și potențiali din domeniul turismului, astfel încât să nu ajungem la un grad de formalizare prea accentuată sau la cheltuieli mult prea ridicate.

O altă inițiativă a acestei intervenții reprezintă organizarea coordonării activității de cooperare, dezvoltare și comunicare, înființarea unei organizații locale, care ar putea fi conectată cu alte organizații similare din regiune astfel va coordona activitatea turistică. Principalele elemente ale acestei intervenții sunt următoarele:

- **Organizarea meselor rotunde:** trebuie organizată un forum destinat furnizorilor de servicii turistice, care va putea asigura rezolvarea problemelor comune și stabilirea direcțiilor de dezvoltare comune. Aceste mese rotunde trebuie organizate la inițiativa autorității publice locale cel puțin odată la fiecare lună, și în cadrul acestora vor fi invitați toți actorii din domeniul turismului, vor avea loc dialoguri prin care se vor obține soluțiile comune pentru problemele strategice.
- **Participarea autorității locale în stimularea activității turistice:** autoritatea publică locală este principalul actor al organizării și coordonării activității turistice, iar participarea activă a acesteia este recomandată din mai multe puncte de vedere. Prin intermediul investițiilor realizate poate sprijini dezvoltările infrastructurale indispensabile activității turistice, totodată datorită resurselor existente în proprietatea sa poate acționa ca parte direct interesată. Totodată datorită rolului public poate asuma

organizarea acelor activitati care sunt indispensabile dezvoltarii turismului și care ar reprezenta cheltuieli mult prea mari pentru actorii individuali (de ex.: activitati de marketing și promovare).

- **Infiintarea asociatiei turistice locale:** Un pas important în cadrul dialogului local initiat în domeniul turismului ar constitui infiintarea asociatiei turistice locale, în care membrii fondatori vor fi actorii implicati în activitatile turistice. Pe langa reprezentarea intereselor actorilor din domeniul turismului, aceasta asociatie poate desfasura activitatile de dezvoltare și de promovare turistica. Finantarea asociatiei poate fi asigurata din fonduri publice și private (cotizatia membrilor), totodata prin participarea la diverse proiecte europene ar putea fi asigurata atragerea surselor de finantare.
- **Aparitia unor noi actori în domeniul turismului:** pe baza nevoilor turistilor, care devin tot mai diversificate și extinse, conceptul produsului turistic devine de asemenea foarte deschisa. In zilele noastre în conceptul produsului turistic intra noi elemente care nu ar intra în conceptul traditional (de ex.: modul de viata, istoria unor familii, cultura locala, etc.). In cazul comunei Turia pot fi identificate o serie de actori (cultele religioase, artizanii, fermierii, baronii, etc.) care pot actiona ca actori din domeniul turismului oferind istoria lor/ocupatia lor/stilul de viata propriu, ca și produse turistice și în acest sens este nevoie numai de schimbarea mentalitatii.
- **Integrarea teritoriala și cooperare:** recunoscand logica organizarii destinatiilor turistice și nivelurile teritoriale ale acestora, aderand la asociatiile turistice mai mari, din zona (de ex.: Asociatia Turistica Judeteana) trebuie sa se participe la promovarea și dezvoltarea activitatii turistice a zonei intregi. Cooperarea cu astfel de asociatii ar putea asigura mai multe beneficii, astfel: elaborarea proiectelor comune, organizarea activitatii turistice, marketing comun, etc.
- **Organizarea vizitelor de studiu, cunoasterea bunelor practici:** în cadrul acestor evenimente actorii din domeniul turismului pot cunoaste de la sursa bunele practici privind organizarea și practicarea activitatii turistice, iar experientele dobandite pot contribui la realizarea unor oferte turistice de calitate superioara.

Initiatori: autoritatea publica locala, actorii din domeniul turismului

Parteneri: institutiile locale, antreprenorii locali, organizatiile neguvernamentale

Efecte și rezultate asteptate: Activitatile din cadrul acestei interventii vor contribui la cresterea gradului de organizare a turismului local. Gradul mai ridicat de organizare a activitatii turistice va asigura o eficienta mai sporita, utilizarea mai eficienta a capacitatii turistice și

cresterea gradului de profitabilitate a sectorului turistic la nivelul comunei. Aceasta interventie va asigura o directie comuna activitatilor de dezvoltare turistica individuale neconcordanate, totodata va asigura o directie corecta proiectelor implementate de autoritatea locala, bazata pe nevoile formulate. In paralel cu cresterea calitativa și cantitativa a interactiilor dintre actorii domeniului turistic va crește și nivelul cunostintelor, ceea ce va contribui la stimularea realizarii inovatiilor și cresterea eficientei activitatii desfasurate.

Surse de finantare: surse locale, cotizatia membrilor, fonduri UE

Masura 4.4: Dezvoltarea produselor turistice

Scopul interventiei: dezvoltarea ofertei turistice locale, conectarea elementelor acesteia și gruparea lor sub forma de produse turistice

Descrierea interventiei: in conceptul dezvoltarii produselor turistice intra și trebuie sprijinite toate acele activitati care depasesc functiile de baza ale activitatii turistice și care pot contribui la asigurarea recreerii acelor vizitatori care sosesc în comuna. Scopul dezvoltarii produselor turistice este evidentierea valorilor comunei și pozitionarea acesteia pe piata turistica prin asigurarea unei oferte bogate, cu elemente inedite. Comuna Turia dispune și în momentul de fata de atractii naturale specifice și monumente istorice care asigura atragerea turistilor. Prin intermediul acestei interventii se doreste evidentierea valorii acestor atractii prin conectarea elementelor ofertelor existente, totodata stimularea dezvoltarii unor noi produse turistice.

Aceasta interventie sprijina urmatoarele activitati:

- **Dezvoltarea unor pachete turistice balneare:** analizarea proprietatilor curative ale izvoarelor de apa minerala și a mofetelor, clasificarea izvoarelor noi și folosirea acestora în scop curativ. Realizarea unor programe de tratament balnear de mai multe zile prin intermediul specialistilor din domeniu. Realizarea unor pachete turistice în bazele de tratament sus mentionate și asigurarea tratamentului de specialitate (fizioterapie, aerosol, kineoterapie, tratamentul articulatiilor și al aparatului circulator, etc.). In elaborarea acestor pachete de tratament este important ca acestea sa fie specifice (bolilor) și denumirea lor sa arate forma de tratament pe care o asigura (de ex.: consolidarea articulatiilor, protejarea starii generale de sanatate, etc.), totodata sa participe mai multi actori în asigurarea acestora cu serviciile lor (cazare, transport, tratament, servicii conexe, activitati de recreere).

- **Dezvoltarea unor pachete turistice culturale:** cu ocazia elaborarii acestor produse trebuie atrase mestesugarii și artizanii în activitățile turistice (de ex.: organizarea programelor creative, prezentarea unor mestesuguri pe cale de dispariție). Pentru ca un produs turistic aparte să poată fi valorificat - materialul etnografic existent și legendele zonei - să fie prezentate de localnici turistilor interesați, pot fi efectuate vizite la principalele locații (conac, ruinele cetății, biserici, pesteri). În rândul produselor culturale intra și evenimentele și programele culturale existente, precum și concepțiile noi, care urmează să fie realizate și care contribuie la creșterea gradului de cunoaștere a localității.
- **Dezvoltarea pachetelor turistice de agrement:** amatorilor de senzații tari trebuie asigurate programe de agrement specifice folosindu-se de potențialul natural existent (paduri, pesteri, peisaj mirific, etc.). Tiroliana, canoing, organizarea competițiilor de orientare, programelor survivor, team buildinguri, etc., pot fi activități complementare, care acoperă nevoile turistilor sosiți la hotel în scop business, totodată pot fi legate și de alte produse turistice.
- **Dezvoltarea pachetelor agroturistice și pachetelor turismului rural:** activitatea agricolă și cunoașterea modului de viață de la țară reprezintă un mod ideal pentru petrecerea timpului liber populației din zonele urbane. Este important ca primirea turistilor să se desfășoare în mod organizat, în special în locații unde există toate condițiile pentru practicarea agroturismului. Trebuie acordată o atenție specială implicării turistilor în procesele de muncă și programelor destinate celor mici, prin intermediul cărora pot dobândi informații utile.
- **Dezvoltarea pachetelor turistice de tip afacerial:** posibilitățile practicării turismului de afaceri și de organizare a conferințelor se concentrează în stațiunea Balványosfurdo. În vederea dezvoltării acestei activități trebuie să ne concentrăm pe amenajarea unor spații adecvate organizării unor astfel de evenimente (seminarii, conferințe de amploare) și în alte zone ale comunei. Propunem dezvoltarea și promovarea unor programe de team building, care pot fi valorificate și individual, iar în cadrul acestora pot fi valorificate și unele elemente ale altor produse turistice (adventure, cultural, etc.).

Initiatori: actorii din domeniul turismului, asociatia turistica.

Parteneri: autoritatea publica locala, institutiile locale, mestesugarii, firmele locale

Efecte și rezultate asteptate: Aceasta interventie va contribui la valorificarea potentialului turistic local, la extinderea și diversificarea ofertei turistice existente. Toate acestea reprezinta bazele ca localitatea sa devina o atractie agreata de turistii, care urmeaza sa petreaca aici un timp cat mai indelungat, participand la mai multe programe turistice. Dezvoltarea ofertelor bazate pe produse turistice va influenta gradul de profitabilitate atat în mod direct (prin valorificarea unor produse), cat și în mod indirect (prin extinderea duratei sederii și prin cresterea numarului sosirilor turistice).

Surse de finantare: surse proprii, PNS, POR, alte surse UE

Masura 4.5: Promovare turistica eficienta și sincronizata

Scopul interventiei: Colaborare în scopul sustinerii marketingului și promovarii turistice, sprijinirea pozitionarii comunei pe piata turistica, comunicare eficienta cu grupurile tinta și identificarea de noi nise pentru turismul local.

Descrierea interventiei: Schimbarile intervenite în ultimii decenii în cadrul pietei turistice reprezinta noi provocari pentru actorii din domeniul turismului. În zilele noastre competitia de pe piata are loc între actori (mai degraba locatii și destinatii) care în trecut nu reprezentau concurenta între ele, dar în situatia actuala cu un marketing accentuat și reclame numeroase valorificarea atractiilor locale și prezentarea distinctiva a ofertei devine din ce în ce mai dificila. Pe langa continutul ofertei, valorificarii acesteia se atribuie un rol mult mai accentuat, astfel se evidentiaza din ce în ce mai mult „ambalajul”. Un brand adecvat, asociatiile benefice și valorificarea pe canalele de comunicare actuale, asigura ofertei posibilitatea de evidentiare. Conform cerintelor zilelor noastre aceasta interventie listeaza acele activitati care se formuleaza în legatura cu promovarea activitatii turistice locale. Acestea sunt urmatoarele:

- **Infiintarea unui sistem de informare turistica (și infiintarea unei baze de date):** deocamdata nu exista inregistrari de date cu privire la turistii sositi în localitate. Este de stiut că turistii sosesc în special din Ungaria și din Romania, dar nu avem date legate de motivatia lor, de asteptarile lor, de gradul de satisfactie, etc. Aceste informatii ar contribui în mare masura de cresterea atractivitatii locale, la dezvoltarea unor noi servicii bazate pe nevoile reale, astfel ar fi indicata colectarea sistematica a informatiilor legate de turisti

prin intermediul unei firme de specialitate. Ar fi de asemenea tot atât de importanta elaborarea unei baze de date care sa contina atractiile locale, serviciile oferite, unitatile de cazare, etc., care pot deveni astfel usor accesibile turistilor interesati.

- **Prezentarea ofertelor turistice în mod unitar:** comuna Turia desi face parte din macro-destinatia turistica Tinutul Secuiesc, dispune de oferte unice suficiente incat sa se prezinte și în mod individual pe piata ofertelor turistice. In acest sens ar fi nevoie de elaborarea unui brand armonizat cu destinatia mai mare (Tinutul Secuiesc, judetul Covasna), insa sa fie evidentiata de asemenea elementele care asigura individualitatea acestei zonei. Propunem dezvoltarea unui brand local (cu elemente vizuale proprii, logo, criterii de prezentare, etc.), care ar putea fi rezultatul unei planificari comune. Asta ar asigura o directie furnizorilor de servicii turistice, totodata ar asigura sincronizarea activitatii de comunicare și al practicii de promovare. Materialele de comunicare off-line care urmeaza sa fie realizate (cataloage, harti, pliante, brosure) vor contine noile elementele vizuale dezvoltate.
- **Elaborarea unei pagini web turistice multifunctionale,** desi exista cateva pagini de Internet pe care putem gasi informatii turistice legate de comuna, iar o parte a furnizorilor serviciilor de cazare este prezenta deja pe suprafetele de rezervare on-line, ar fi indicata elaborarea unei pagini web turistice de mai multe limbi, unde vor putea fi accesate toate informatiile de relevanta turistica legate de localitatea Turia și imprejurimile acesteia. Pe langa aceste informatii vizitatorii vor putea accesa galeriile foto și materialele virtuale, totodata va fi posibila și rezervarea on-line a cazarii prin intermediul acestei pagini, care va putea inregistra și numarul vizitatorilor.
- **Participarea la expozitii și targuri de profil:** participarea la targurile turistice este practicata și în prezent. Mentinerea acestei activitati este sprijinita de initiativa de fata, care propune extinderea activitatii și participarea la targurile de profil din strainatate.
- **Birou de informare turistica/cooperare cu birourile turistice:** consideram important ca materialele promotionale legate de comuna Turia, brosurile și cataloagele sa fie distribuite prin intermediul birourilor turistice aflate în Targu Secuiesc si Tinutul Secuiesc, totodata sa existe o colaborare continua cu aceste birouri.

Initiatori: actorii din domeniul turismului, asociatia turistica.

Parteneri: autoritatea publica locala

Efecte și rezultate asteptate: ca urmare a acestei interventii vor fi elaborate și implementate noi instrumente de marketing, care vor contribui la cresterea eficientei activitatii de promovare turistica. Identitatea vizuala unitara va asigura armonizarea activitatii actorilor din domeniul turismului, astfel ajuta turistii în identificarea și alegerea ofertelor turistice locale. Efectele benefice ale activitatii de marketing vor putea fi masurate prin cresterea numarului sosirilor turistice și prin gradul ridicat al serviciilor turistice adaptate la nevoile turistilor.

Surse de finantare: PNS, POR, surse proprii, alte fonduri UE

9. MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Implementarea strategiei de dezvoltare locală și implicit a planului de acțiune se face cu participarea tuturor actorilor de pe plan local: administrația publică locală, comunitatea locală, firme private, reprezentanții societății civile.

O bună implementare a strategiei de dezvoltare asigură în primul rând o creștere autentică a comunității la nivelul tuturor domeniilor de intervenție și priorităților strategice. Din acest punct de vedere implementarea unui sistem potrivit de indicatori de monitorizare și elaborarea periodică și cu pragmatism a rapoartelor strategice de monitorizare joacă un rol esențial în procesul de management.

Monitorizarea, evaluarea și pilotarea sunt procese corelate și interdependente. În contextul ciclului politicilor publice, monitorizarea și evaluarea depind de etapele de identificare, formulare a problemei și de cea a alegerii celei mai bune alternative. Pilotarea are rolul aplicării celei mai bune tractici de implementare a proiectelor din cadrul strategiei.

Monitorizarea este procesul de colectare periodică și analiză a informației cu scopul de a fundamenta procesul de luare a deciziei de către cei abilitați, asigurând transparența în luarea deciziei și furnizând o bază pentru viitoarele acțiuni de evaluare.

Monitorizarea evoluției implementării strategiei și a planurilor de acțiuni este în principiu o practică formală puțin cunoscută și asumată în mediul instituțional public. Pe de altă parte această sarcină presupune resurse considerabile alocate (sisteme de colectare, prelucrare și raportare) și o pregătire specifică (definirea indicatorilor cantitativi și calitativi, corelat cu potențialele surse de colectare/ producere a acestora).

Monitorizarea furnizează informația necesară evaluării. Pentru a putea monitoriza implementarea strategiei și pentru a aprecia performanțele ei în raport cu obiectivele stabilite, este necesară stabilirea unui set de indicatori. Pentru acuratețe este necesară o colectare periodică, sistematică și atentă a datelor din teren. Modalitatea de colectare și corectitudinea datelor sunt importante în condițiile în care monitorizarea activează ca un sistem de avertizare timpurie și adesea punctează probleme sau arii care au nevoie de evaluare.

Construirea unui sistem de monitorizare al strategiei de dezvoltare este necesară, pentru a urmări în mod continuu implementarea și pentru a putea acționa rapid și eficient în cazul apariției unor eventuale probleme.

Monitorizarea și evaluarea implementării strategiei se va efectua folosind un sistem unic, bazat pe indicatori calitativi și cantitativi.

Mecanismul de monitorizare include monitorizarea de birou, monitorizarea pe teren, precum și întocmirea rapoartelor de monitorizare:

- **Monitorizarea de birou** - constă în acumularea și examinarea diferitelor informații în cadrul ședințelor grupului de monitorizare, audieri ale celor implicați în implementarea strategiei, a diferitor experți în domeniu;
- **Monitorizarea pe teren** - constă în acumularea și verificarea informațiilor prin deplasarea la instituțiile responsabile de implementarea strategiei;
- **Rapoartele de monitorizare** - prezintă produsul activității grupului de monitorizare și va fi de două tipuri: raportul de monitorizare trimestrial și anual, întocmite în baza informațiilor acumulate din diferite surse, sondaje, cercetări și rapoarte de progres, elaborate de experți.

În procesul de monitorizare vor fi implicați partenerii reprezentați în cadrul Grupului de lucru prin serviciile și birourile de specialitate relevante furnizoare de date.

Sursele de colectare a informațiilor se găsesc la nivelul următoarelor categorii de documente:

- Rapoarte trimestriale, prezentate de către instituțiile responsabile;
- Rapoarte trimestriale/anuale ale serviciilor implicate în implementarea strategiei;
- Discuții în cadrul ședințelor grupului de monitorizare;
- Rapoarte de monitorizare elaborate de reprezentanți ai societății civile;
- Surse mass-media;
- Sondaje, cercetări și rapoarte de progres, elaborate de către experți.

Evaluarea Strategiei de dezvoltare locală răspunde la întrebările: care este efectul, impactul activităților realizate și în ce măsură rezultatul răspunde așteptărilor.

Evaluarea intermediară este activitatea de cuantificare a impactului pe care proiectele aflate în implementare îl generează pe parcurs, măsura în care planul evoluează conform planificărilor etc.

Obiectivele evaluării intermediare sunt:

- Oferirea suportului în luarea deciziilor cu privire la activitățile realizate de implementare a strategiei;
- Obținerea informațiilor din toate sursele existente despre ce merge bine, ce nu merge și de ce;
- Îmbunătățirea calității activităților realizate;
- Identificarea practicilor de succes, care ar putea fi extinse;
- Elaborarea recomandărilor pentru îmbunătățirea strategiei.

Evaluarea finală este activitatea de estimare a impactului generat de implementarea strategiei, prin măsuri și proiecte specifice (potrivit planurilor de acțiune), la finalul perioadei pentru care a fost elaborată strategia.

Obiectivele evaluării finale sunt:

- Concluziile privind rezultatele și impactul implementării strategiei;
- Concluziile privind raportul dintre resursele investite și rezultatele și impactul obținute;
- Asigurarea bazei pentru adaptarea/ corectarea/ schimbarea unor aspecte ale strategiei viitoare dacă este cazul, reactualizarea acesteia potrivit noilor perspective;
- Asumarea și integrarea succeselor și a lecțiilor în strategia reactualizată;
- Identificarea practicilor de succes, care ar putea fi extinse;
- Elaborarea recomandărilor pentru îmbunătățirea strategiei viitoare.

Managementul operativ al comunei va prezenta Consiliului local:

1. **rapoarte anuale de progres**, care se vor elabora începând cu al doilea an de implementare și vor avea ca scop monitorizarea eficientă a aplicării strategiei de dezvoltare. Rapoartele vor reflecta stadiul implementării strategiei, pe fiecare domeniu strategic și vor evidenția evoluția principalilor indicatori de output și de rezultat;

2. **rapoarte strategice**. Având în vedere faptul că implementarea strategiei de dezvoltare locală se va întinde pe o perioadă de 7 ani, este necesară o evaluare intermediară a strategiei, pe baza unor rapoarte strategice. Pentru evaluarea impactului aplicării strategiei de dezvoltare se va urmări evoluția principalilor indicatori socioeconomiци la nivel local.

În linii mari, raportul strategic va cuprinde:

- situația și evoluția socioeconomică a comunei Turia;
- realizările obținute, cuantificate pe baza indicatorilor și gradul de atingere a obiectivelor stabilite;
- problemele întâmpinate în procesul de implementare a strategiei de dezvoltare;
- exemplele de bună practică identificate;
- propuneri privind revizuirea și ajustarea periodică a strategiei de dezvoltare în raport cu evoluțiile economico-sociale semnificative înregistrate la nivel local în perioada 2021-2027.

Rapoartele strategice vor fi realizate din 3 în 3 ani, în anii 2022, 2025 și 2028, fiind prezentate în cadrul ședințelor Consiliului local al comunei Turia.

În funcție de rezultatele evaluării și monitorizării și în acord cu modificările legislative, strategia de dezvoltare a comunei Turia va putea fi revizuită ori de câte ori va deveni necesar.

10. PLAN DE ACTIUNE

Planul local de acțiune constituie o planificare reală pe termen mediu și lung pentru realizarea obiectivelor stabilite în strategia de dezvoltare locală. Toate măsurile se concretizează în planul local de acțiune prin programe și proiecte.

Termenul de realizare a Planului local de acțiune trebuie să corespundă termenului de 7 ani, fixat pentru realizarea Strategiei de dezvoltare locală a comunei.

Periodic, Planul local de acțiune trebuie revizuit astfel încât obiectivele fixate să țină cont de evoluția macroeconomică la nivel național, starea economiei la nivel regional și local, precum și de opiniile comunității locale cu privire la implementarea lui.

Prioritate	Măsurile asociate	Proiecte de investiții	Indicatori de evaluare	Surse posibile de finanțare	Perioadă de implementare	Responsabil	Observații
1. Infrastructura durabilă, modernizată și care să asigure o calitate de viață sporită pentru cetățenii din Comuna Turia	1.1. Dezvoltarea Infrastructurii moderne în vederea îmbunătățirii conexiunii rutiere în cadrul comunei și între localitățile din județ.	1. Reabilitare și asfaltarea strazilor și drumurilor comunale în comuna Turia	Lungimea drumurilor comunale reabilitate (cel puțin 18 km)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primăria Comunei Turia	
		2. Întabulare domeniu public și amenajare parcuri în zonele centrale	Suprafață parcare amenajată (mp) Număr locuri de parcare date în folosință	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Primăria Comunei Turia	
		3. Construire pod peste paraul Turia	Coordonate pod construit (lungime, lățime - m)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul local Primăria Comunei Turia	
		4. Reabilitare Străzi în Baile Balványos	Conform SF și PT (lungime, lățime - m)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primăria Comunei Turia	
		5. Reabilitarea și asfaltarea de strazi în localitatea Alungeni	Conform SF și PT (lungime, lățime - m)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primăria Comunei Turia	

		6. Reabilitarea si modernizarea drumurilor forestiere in Comuna Turia	Conform SF si PT (lungime, lăţime m)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		7. Reabilitarea si modernizarea drumurilor agricole in Comuna Turia	Conform SF si PT (lungime, lăţime m)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		8. Dezvoltarea trotuarelor si a infrastructurii pietonale in Comuna Turia	Conform SF si PT (lungime, lăţime m)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		9. Infiintarea si intretinerea pistelor de biciclete in Comuna Turia, si pe traseele turistice intre UAT-uri invecinate, si interjudetene	Conform SF si PT (lungime, lăţime m)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		10. Infiintarea si amenajarea zona Torjahagó ca trup nou al Comunei Turia cu denumire "Baile Turia"	Conform SF si PT (lungime, lăţime m)	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		10. Achizitionarea de utilaje pentru intretinerea domeniului public si a spatiilor publice al comunei Turia	Conform parametrii legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	1.2 Îmbunătățirea aspectului comunei	1. Finalizarea PUG-ului pentru Comuna Turia, respectiv reglementari în domeniul constructiilor impuse de noul Plan Urbanistic General	Conform parametrii legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		2. Sistemizarea centrului comunei Turia	Conform parametrii legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		3. Informarea populatiei cu privire la importanta ocrotirii imaginii traditionale a comunei	Conform parametrii legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		4. Intretinerea spatiilor publice locale, traseelor turistice, zonelor de agrement si izvoarelor minerale in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		5. Renovarea si intretinerea monumentelor istorice si culturale in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		6. Reabilitarea bailor si izvoarelor de apa minerala si a mofetelor, inclusiv pesterei sulfatare din Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		7. Construirea si amenajarea unor trasee turistice noi in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	1.3: Intretinerea și dezvoltarea serviciilor comunitare de utilitati publice	1. Extinderea, dezvoltarea si intretinerea sistemului de alimentare cu apa in loc. Alungeni	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		2. Infiintareaa, dezvoltarea si intretinerea sistemului de canalizare in loc. Alungeni	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		3. Extinderea, dezvoltarea si intretinerea sistemului de alimentare cu apa	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		4. Extinderea, dezvoltarea si intretinerea sistemului de canalizare, inclusiv statia de epurare	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		5. Construirea și punerea în funcțiune a stației de epurare în Baile Balványos	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		6. Asigurarea accesului la rețeaua de energie electrică în zona Torjahago/ Baile Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		7. Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale în Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		8. Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale în Baile Balványos	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		9. Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale în localitatea Alungeni	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		10. Extinderea rețelei de iluminat public în Comuna Turia cu gaze naturale în localitatea Alungeni	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		11. Electrificarea zonei Baile Turia/Torjahago	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	1.4: Dezvoltarea rețelei Tehnologiei Informatiei și Comunicatiilor	1. Dezvoltare rețea de internet cu investitie privata	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		2. Dezvoltarea capacitatii institucionale digitale a autoritatii publice locale	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		3. Infiintarea si dezvoltarea sistemelor de supraveghere a spatiilor publice pentru sporirea sigurantei publice in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	1.5: Dezvoltarea capacității administrative	1. Dezvoltarea capacității administrative, transformare în e-guvernare	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

Prioritate	Măsuri asociate	Proiecte de investiții	Indicatori de evaluare	Surse posibile de finanțare	Perioadă de implementare	Responsabili	Observații
2. Mediu de sustinere pentru IMM-uri pentru o dezvoltare economica locala sustenabila	2.1. Dezvoltarea culturii antreprenoriale	1. Organizarea de cursuri antreprenoriale, dezvoltarea culturii antreprenoriale în Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		2. Cresterea eficientei activitatilor economice, cursuri in diferite teme: infiintarea unei firme de contabilitate, management, proiect si management, cursuri de limbi straine, etc.	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori din comuna Turia si din zona	
		3. Introducerea mind-setului antreprenorial in educatia locala in colaborare cu institutii educationale locale	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	2.2. Stabilirea cooperarii în domeniul agricol	1. Sprijinirea activitatilor agricole prin infiintarea si intarirea colaborarii in cooperative agricole	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Fermieri activi	
		2. Sprijinirea activitatilor agricole prin organizarea de cursuri si vizite de teren in domeniul legumiculturii si zootehniei	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenorii fermieri	

		3. Sprijinirea producerii produselor agro-alimentare finite	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenorii fermieri si din industria de procesare	
		4. Dezvoltarea produselor si de branduri locale	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenorii fermieri, din industria de procesare a produselor agricole si non/agricole	
		5. Sustinerea activitatilor si dezvoltarea infrastructurii pietei agro-alimentare in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	2.3: Infiintarea de societati de economie sociala	1. Infiintarea de societati de economie sociala pe plan local in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori locali si din zona	

		2. Dezvoltarea capacitatii societatii de economie sociala pe plan local in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori din sfera antreprenoriatului social	
	2.4: Dezvoltarea societatilor economice	1. Sprijinirea infiintarii noii societati economice, start-upuri, in special pentru tineret in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori start-up	
		2. Sprijinirea infiintarii si dezvoltarii societatiilor economice in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenorii locali	
		3. Sprijinirea infiintarii unitatii economice private si publice pentru valorizarea energiilor regenerabile din Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori locali sau din zona	
		4. Cresterea competitivitatii, capacitatii digitale si productivitatii firmelor din Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenorii locali	

		5. Sprijinirea asocierii intre entitati economice in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Entitati economice locale	
	2.5: Dezvoltarea competentelor afaceriale	1. Cresterea sanselor firmelor la participarea in proiecte co-finantate, in atragerea de fonduri publice pentru dezvoltarea activitatilor economice in Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Firmele locale	
		2. Infiintarea asociatiei artizanilor în vederea organizarii activitatii de productie și valorificare	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Membrii comunitatii artizanale locale	
		3. Asigurarea consultantei pentru afaceri, servicii de organizare și de atragere a surselor de finantare	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		4. Asigurarea utilitatilor publice și construirea sediului (biroului) pentru atragerea potentialilor investitori și sprijinirea afacerilor initiate de tinerii din Comuna Turia	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		5. Infiintarea structurii stimulentei economice locale (deduceri fiscale etc.)	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	2.6: Modernizarea activitatii de exploatare a fondului forestier și al activitatii de prelucrare a lemnului	1. Valorificarea mai eficienta a resurselor asigurate de paduri	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Composesorate Locale Antreprenori in domeniul silviculturii	
		2. Stimularea producerii produselor cu valori adaugate	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori locali si din zona	
		3. Sustinerea reformei managementului forestier	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		4. Dezvoltarea oportunitatilor de piata in domeniul industriei de prelucrare a lemnului	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		5. Dezvoltarea activitatii composesoratorilor	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Composesoratele locale	
		6. Utilizarea deeurilor rezultate din industria de prelucrare a lemnului pe principii de economie circulara, inclusiv pentru producere energie	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Composesorate locale Antreprenori locali	
		7. Colectarea și valorificarea organizata a fructelor de padure și a ciupercilor	Conform exigentelor legale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Composesoratele locale Antreprenori locali	

Prioritate	Măsuri asociate	Proiecte de investiții	Indicatori de evaluare	Surse posibile de finanțare	Perioadă de implementare	Responsabil i	Observații
3. Formarea unei comunități sanatoase, educate, competente, sustenabile care își mentine valorile locale patrimoniale, culturale și sociale	3.1. Comunitate Conștientă-Comuna convergentă: Comunitatea și dezvoltarea activității culturale, precum și investiții în infrastructura culturală	1. Ameliorarea și stoparea depopulării comunei Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legale constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primăria Comunei Turia ONG-uri, reprezentanți ai societății civile	
		2. Dezvoltarea spiritului civic și întreprinzător	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate în proiecte și evenimente	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legale constituite	2021-2027	Consiliul local Primăria Locală ONG-uri, reprezentanți ai societății civile	
		3. Asigurarea egalității de șanse, incluziune	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate în proiecte și evenimente	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse	2021-2027	Consiliul local Primăria Locală ONG-uri, reprezentanți ai societății civile	

	3.2. Dezvoltarea capacitatii pentru educatia digitala	1. Transformarea digitală in institutiile educationale locale	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. elevilor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Institutiile educationale locale	
		2. Încurajarea dezvoltării unui ecosistem de educație digitală de înaltă performanță	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. elevilor implicate in proiecte si evenimente	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul local Primaria Comunei Turia Institutiile educationale locale	
		2. Dezvoltarea aptitudinilor și competențelor digitale relevante pentru transformare in era digitala	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte si evenimente	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul local Primaria Comunei Turia Institutiile educationale locale	
	3.3: Asigurarea sustenabilitatii și calitatii educatiei	1. Pregatirea elevilor pentru viata activa	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Institutiile educationale locale	

		2. Rationalizarea sistemului de invatamant in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. elevilor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Institutiile educationale locale	
		3. Modernizarea si dotarea institutiilor de invatamant	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. beneficiarilor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Institutiile educationale locale	
		4. Sistematizarea cursurilor de dezvoltare a competentelor si a educatiei nonformale	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. beneficiarilor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Institutiile educationale locale	

	3.4. Asigurarea conditiilor de accesabilitate pentru localnici la servicii sociale, viata comunitara si la serviciile culturale diversificate	1. Construirea si dezvoltarea unui centru cultural in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		2. Modernizarea si dezvoltarea caminelor culturale in localitatile Alungeni, Baile Balvanyos si Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte si evenimente	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		3. Finantarea si dezvoltarea evenimentelor culturale din Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		4. Sprijinirea activitatilor organizatiilor civice, sportive, de tineret si culturale din Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte si evenimente	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		5. Eficientizarea energetica a cladirilor publice (primaria, scoli, gradinite, camine culturale, etc) din Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, volumul energiei economisit in MWh/an	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		6. Dezvoltarea infrastructurii sportive construite si modernizarea celor existente in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		7. Restaurarea si intretinerea monumentelor istorice si a zonei Cetatii Balvanyos din Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. vizitatorilor dupa restaurare	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		8. Renovarea si intretinerea monumentelor si cladirilor istorice culturale din Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. vizitatorilor dupa restaurare	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	3.5. Imbunatatirea nivelului serviciilor medicale și a conditiei generale de sanatate a comunitatii	1. Dezvoltarea, dotarea modernizarea unitatilor medicale din Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		2. Construirea si dezvoltarea complexului sportiv si de agrement in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte, evenimente, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		3. Organizarea programelor sportive pentru adulti in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte, evenimente, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Institutii educationale, ONG	
		4. Sustinerea, dotarea infrastructurii pentru ingrijire la domiciliu	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		5. Proiectele care servesc extinderea serviciilor medicale și îmbunătățirea echipamentelor	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Cabinetele medicale familiale	
		6. Activitate de prevenire medicala	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte, evenimente, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Cabinetele medicale familiale Reprezentanti ai sistemului de sanatate publica	
		7. Sprijinirea pensionarilor de voiaj si a persoanelor defavorizate	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia ONG-uri locale	
		8. Construirea baza de agrement si de sport la Baile Balvanyos si Baile Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte, evenimente, nr	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene,	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

			pers. deservite	Alte surse legal constituite			
	3.6: Dezvoltarea competentelor și devotamentului comunitar al tinerilor	1. Organizarea vietii tineretului si sprijinirea initiativelor independente	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte, evenimente, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		2. Infiintarea asociatiei de tineret in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate , nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		3. Construirea apartamente pentru tineri casatoriti sau tineri profesionisti in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor beneficiari	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		4. Sprijinirea programelor de tineret	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte, evenimente, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
--	--	---------------------------------------	---	---	-----------	--	--

Prioritate	Măsuri asociate	Proiecte de investiții	Indicatori de evaluare	Surse posibile de finanțare	Perioadă de implementare	Responsabili	Observații
4. Dezvoltarea Comunei Turia ca un centru turistic al județului Covasna	4.1. Dezvoltarea profitabilitatii turismului	1. Conservarea, intretinerea si ocrotirea conditiilor existente pe teritoriului comunei Turia	Spatiu implicat in proiect de intretinere in ha, m ²	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Leader, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului	
		2. Dezvoltarea principalelor elemente ale resurselor turistice din Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Leader, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului	
		3. Asigurarea si imbunatatirea accesabilitatii la atractiunile turistice din Comuna Turia	Coordonate: pod construit (lungimea drumurilor modernizate, etc.)	Buget local Fonduri guvernamentale Fonduri europene	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
	4.2: Dezvoltarea infrastructurii ce deservește obiectivele turistice și unitățile de cazare	1. Planificare turistica și amenajare teritoriala	Spatiu implicat in proiect de intretinere in ha, m ²	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Leader, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	

		2. Cresterea gradului de accesabilitate si vizibilitate a valorilor turistice	Vizibilitate, nr. vizitatori online si offline	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Leader, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	
		3. Amenajarea imprejurimii ruinelor cetatii și al turnului Balvanyos	Spatiu implicat in proiect de intretinere in ha, m ²	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	
		4. Reabilitarea bailor termale și a izvoarelor de apa minerala	Nr. proiecte, nr. bailor intretinute	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	
	3.3: Asigurarea sustenabilitatii și calitatii turismului	1. Pregatirea elevilor pentru dezvoltarea sectorului de turism	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. Persoanelor, elevilor implicati in proiecte, evenimente	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	

		2. Rationalizarea sistemului de turism in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte evenimente, nr. pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	
		3. Modernizarea si dotarea structurilor de primire turistice	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. persoanelor implicate in proiecte evenimente, nr. pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	
		4. Reabilitarea traseelor balneare și amenajarea unor noi trasee	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atins, nr. trasee nou amenajate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	
		5. Construirea unui centru balnear care va cuprinde mai multe baze de tratament din Baile Balvanyos/Baile Turia	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. vizitatorilor, nr. pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	

		6. Conservarea monumentelor și atracțiilor arhitecturale	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. monumente, atractii conservate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului ONG	
		7. Sprijinirea investitiilor realizate de furnizorii serviciilor turistice, cresterea capacitatii de cazare si numarul centrelor turistice in Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, nr. locuri de cazare create, nr. vizitatorilor, nr. centre turistice infiintate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului	
		8. Sistematizarea cursurilor de dezvoltare a competentelor si a educatiei non formale	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. cursuri organizate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Firme specializate in formarea adultilor	
	4.4. Infiintarea structurii sistemului de dezvoltare turistica	1. Organizarea meselor rotunde, profesionale, si cu stakeholderi locali implicati in sectorul turismului local	Nr. proiectelor derulate, nr. evenimente organizate, nr. persoane implicate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Antreprenori in domeniul turismului	

		2. Participarea autoritatii locale în stimularea activitatii turistice	Nr. proiectelor derulate, nr. evenimente organizate, nr. de intalniri	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		3. Sustinerea asociatiei turistice locale	Nr. proiectelor, marime fond alocat sustinerii,	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia	
		4. Sprijinirea aparitiei unor noi actori si servicii în domeniul turismului din Comuna Turia	Nr. actori noi in turismul local Nr. servicii turistice noi	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia ONG-URI	
		5. Integrarea teritoriala și cooperare cu stakeholderi interjudetene, regionale din domeniul turismului	Nr. proiectelor derulate, nr. de cooperari locale, interjudetene, regionale	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului	

		6. Organizarea vizitelor de studiu, cunoasterea bunelor practici	Nr. proiectelor derulate, nr. vizite si intalniri organizate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului	
		7. Restaurarea si intretinerea atractiilor turistice din Comuna Turia	Nr. proiecte de intretinere derulate, nr. restaurar	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului ONG	
		8. Renovarea si intretinerea cladirilor istorice si culturale din Comuna Turia	Nr. proiecte de restaurare si intretinere derulate, nr. cladiri restaurate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului ONG	
	4.5. Dezvoltarea produselor turistice	1. Dezvoltarea unor pachete turistice balneare in Comuna Turia	Nr. pachete turistice create	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	

		2. Dezvoltarea unor pachete turistice culturale in Comuna Turia	Nr. pachete turistice create	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	
		3. Dezvoltarea pachetelor turistice de agrement in Comuna Turia	Nr. pachete turistice create	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	
		4. Dezvoltarea pachetelor agroturistice și pachetelor turismului rural in Comuna Turia	Nr. pachete turistice create	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	
		5. Dezvoltarea pachetelor turistice de tip afacerial	Nr. pachete turistice create	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	

	3.6: Promovare turistica eficienta și sincronizata	1. Iniintarea unui sistem de informare turistica, baze de date despre oferte turistice locale din Comuna Turia	Nr. proiectelor derulate, sistem de baza creat, nr. baze de date create	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	
		2. Prezentarea ofertelor turistice în mod unitar din Comuna Turia	Nr. oferte elaborate	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	
		3. Elaborarea unei pagini web turistice multifunctional,	Nr. proiectelor derulate, pagina de web creat, grupuri tinta atinse, nr. vizitatorilor online si offline, nr pers. Deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	
		4. Participarea la expozitii și targuri de profil	Nr. proiectelor derulate, grupuri tinta atinse, nr. participari la targuri, expozitii	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	

		5. Birou de informare turistica/cooperare cu birourile turistice	Nr. proiectelor derulate, birou de informare infiintat, grupuri tinta atinse, nr. vizitatorilor, nr pers. deservite	Buget local, Fonduri guvernamentale, Fonduri europene, Fonduri Norvegiene, Alte surse legal constituite	2021-2027	Consiliul Local Comuna Turia Primaria Comunei Turia Actori din domeniul turismului, ONG	
--	--	--	---	---	-----------	---	--

11. PORTOFOLIU DE PROIECTE

Fișele de proiect detaliază proiectele prioritare ce stau la baza măsurilor de dezvoltare a Comunei Turia pentru perioada 2021-2027, oferind astfel un sprijin suplimentar autorității publice locale în planificarea activităților necesare implementării strategiei.

Fișele au un caracter strict orientativ cu privire la obiectivele, activitățile propuse, rezultatele așteptate, bugetele estimative, aspectele concrete și detaliile urmând a fi stabilite de către autoritatea publică în urma unor analize aprofundate, a studiilor de fezabilitate, precum și a consultării părților vizate de inițiativele respective.

I.   Infrastructura durabila, modernizata și care sa asigure o calitate de viata sporita pentru locuitorii din Comuna Turia

1. Reabilitarea si asfaltarea strazilor si drumurilor comunale în comuna Turia
2. Întabulare domeniu public și amenajare parcare in zonele centrale
3. Construire pod peste paraul Turia
4. Reabilitarea străzilor in Baile Balvanyos
5. Reabilitarea si asfaltarea strazilor in localitatea Alungeni
6. Reabilitarea si modernizarea drumurilor forestiere in Comuna Turia
7. Reabilitarea si modernizarea drumurilor agricole in Comuna Turia
8. Dezvoltarea trotuarelor si a infrastructurii pietonale in Comuna Turia
9. Infiintarea si intretinerea de piste de biciclete in Comuna Turia, de trasee turistice intre UAT-uri invecinatate si interjudetene
10. Infiintarea si amenajarea zona Torjahagó ca trup nou al Comunei Turia cu denumirea „Baile Turia”
11. Achizitionarea de utilaje pentru intretinerea domeniului public si a spatiilor publice al comunei Turia
12. Finalizarea PUG-ului pentru Comuna Turia, respectiv reglementari în domeniul constructiilor impuse de noul Plan Urbanistic General

13. Sistematizarea centrului comunei Turia
14. Informarea populatiei cu privire la importanta ocrotirii imaginii traditionale a comunei
15. Intretinerea spatiilor publice locale, traseelor turistice, zonelor de agrement si a izvoarelor minerale in Comuna Turia
16. Renovarea si intretinerea monumentelor istorice si culturale in Comuna Turia
17. Reabilitarea bailor si izvoarelor de ape minerale si a mofetelor, inclusiv a pesterii sulfatare din Comuna Turia
18. Construirea si amenajarea unor trasee turistice noi in Comuna Turia
19. Extinderea, dezvoltarea si intretinerea sistemului de alimentare cu apa in loc. Alungeni
20. Infiintarea, dezvoltarea si intretinerea sistemului de canalizare in loc. Alungeni
21. Extinderea, dezvoltarea si intretinerea sistemului de alimentare cu apa
22. Extinderea, dezvoltarea si intretinerea sistemului de canalizare, inclusiv statia de epurare
23. Construirea și punerea în funcțiune a statiei de epurare în Baile Balvanyos
24. Asigurarea accesului la utilitati (curent, apa, canalizare si gaz) în zona Torjahago/ Baile Turia
25. Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale in Comuna Turia
26. Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale in Baile Balvanyos
27. Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale in localitate Alungeni
28. Extinderea rețelei de iluminat public in Comuna Turia
29. Infiintarea sistemului cu gaze naturale in localitatea Alungeni
30. Extinderea infrastructurii rutiera la zona Torjahago/ Baile Turia
31. Dezvoltarea rețelei de internet cu investitie privata
32. Dezvoltarea capacitatii institutionale digitale a autoritatii publice locale
33. Infiintarea si dezvoltarea sistemelor de supraveghere a spatiilor publice pentru sporirea sigurantei publice in Comuna Turia

34. Dezvoltarea capacității administrative, transformare în e-guvernare

II. Mediu de sustinere pentru IMM-uri pentru o dezvoltare economica locala sustenabila

- 35. Organizarea de cursuri antreprenoriale, dezvoltarea culturii antreprenoriale în Comuna Turia
- 36. Cresterea eficientei activitatilor economice, cursuri in diferite teme: infiintarea unei firme, contabilitate, management, management de proiect, limbi straine, etc.
- 37. Introducerea mind-setul antreprenorial in educatia locala in colaborare cu institutii educationale locale
- 38. Sprijinirea activitatilor agricole prin infiintarea si intarirea colaborarii in cooperative agricole
- 39. Sprijinirea activitatilor agricole prin organizarea de cursuri si vizite de teren in domeniul legumiculturii si a zootehniei
- 40. Sprijinirea producerii produselor agro-alimentare finite
- 41. Dezvoltarea de produse si de branduri locale
- 42. Sustinerea activitatilor si dezvoltarea infrastructurii de piata agro-alimentara in Comuna Turia
- 43. Infiintarea de societati de economie sociala pe plan local in Comuna Turia
- 44. Dezvoltarea capacitatii societatii de economie sociala pe plan local in Comuna Turia
- 45. Sprijinirea infiintarii de noi societati economice, start-upuri, in special pentru tineret in Comuna Turia
- 46. Sprijinirea infiintarii si dezvoltarii de societati economice in Comuna Turia
- 47. Sprijinirea infiintarii de unitati economice private si publice pentru valorizarea energiilor regenerabile din Comuna Turia
- 48. Cresterea competitivitatii, a capacitatiia digitale si a productivitatii firmelor din Comuna Turia
- 49. Sprijinirea asocierii intre entitati economice in Comuna Turia
- 50. Cresterea sanselor firmelor la participarea in proiecte co-finantate, in atragerea de fonduri publice pentru dezvoltarea activitatilor economice in Comuna Turia
- 51. Infiintarea asociatiei artizanilor în vederea organizarii activitatii de productie și valorificare
- 52. Asigurarea consultantei pentru afaceri, servicii de organizare și de atragere a surselor de finantare
- 53. Asigurarea utilitatilor publice și construirea sediului (biroului) pentru atragerea potentialilor investitori și sprijinirea afacerilor initiate de tinerii din Comuna Turia
- 54. Infiintarea structurii stimulentele economice locale (deduceri fiscale etc.)
- 55. Valorificarea mai eficienta a resurselor asigurate de paduri
- 56. Stimularea producerii produselor cu valori adaugate

57. Sustinerea reformei managementului forestier
58. Dezvoltarea oportunitatilor de piata din domeniul industriei de prelucrare a lemnului
59. Dezvoltarea activitatii composesoratelor
60. Utilizarea deseurilor rezultate din industria de prelucrare a lemnului pe principiile economiei circulare, inclusiv pentru producere energie
61. Colectarea și valorificarea organizata a fructelor de padure și a ciupercilor

III. Formarea unei comunitati sanatoase, educate, competente, sustenabile care isi mentine valorile locale patrimoniale, culturale si sociale

62. Ameliorarea si stoparea depopularii comunei Turia
63. Dezvoltarea spiritual civic, intreprinzator si constient
64. Asigurarea egalitatii de sanse, incluziune
65. Transformarea digitală la institutiile educationale locale
66. Încurajarea dezvoltării unui ecosistem de educație digitală de înaltă performanță
67. Dezvoltarea aptitudinilor și competențelor digitale relevante pentru transformarea digitala
68. Pregatirea elevilor pentru viata activa
69. Rationalizarea sistemului de invatamant in Comuna Turia
70. Modernizarea si dotarea institutiilor de invatamant
71. Sistematizarea cursurilor de dezvoltare a competentelor si a educatiei nonformale
72. Construirea si dezvoltarea unui centru cultural in Comuna Turia
73. Modernizarea si dezvoltarea caminelor culturale in localitatile Alungeni, Baile Balvanyos si Turia
74. Finantarea si dezvoltarea evenimentelor culturale din Comuna Turia
75. Sprijinirea activitatilor organizatiilor civile, sportive, de tineret si culturale din Comuna Turia
76. Eficientizarea energetica a cladirilor publice (primaria, scoli, gradinite, camine culturale, etc) din Comuna Turia
77. Dezvoltarea infrastructurii sportive construite si modernizarea celor existente in Comuna Turia
78. Restaurarea si intretinerea monumentelor istorice si a zonei Cetatii Balvanyos

79. Renovarea si intretinerea monumentelor si cladirilor istorice culturale din Comuna Turia
80. Dezvoltarea, dotarea si modernizarea unitatilor medicale din Comuna Turia
81. Construirea si dezvoltarea complexului sportiv si de agrement in Comuna Turia
82. Organizarea programelor sportive pentru adulti din Comuna Turia
83. Sustinerea, dotarea infrastructurii pentru ingrijire la domiciliu
84. Proiecte care servesc extinderea serviciilor medicale și imbunatatirea echipamentelor
85. Activitate de prevenire medicala
86. Sprijinirea pensionarilor de voiaj si a personelor defavorizate
87. Construire baza de agrement si sportiv in Baile Balvanyso si Baile Turia
88. Organizarea vietii tineretului si sprijinirea initiativelor independente
89. Infiintarea asociatiei de tineret in Comuna Turia
90. Construirea de apartamente pentru tineri casatoriti sau tineri profesionisti in Comuna Turia
91. Sprijinirea programelor de tineret
92. Pregatirea elevilor pentru viata activa
93. Rationalizarea sistemului de invatamant in Comuna Turia
94. Modernizarea si dotarea institutiilor de invatamant

IV. Dezvoltarea Comunei Turia ca un centru turistic al judetului Covasna

95. Conservarea, intretinerea si ocrotirea conditiilor existente pe teritoriului comunei Turia
96. Dezvoltarea principalelor elemente ale resurselor turistice din Comuna Turia
97. Asigurarea si imbunatatirea accesabilitatii la atractiunile turistice din Comuna Turia
98. Planificare turistica și amenajare teritoriala
99. Cresterea gradului de accesabilitate si a vizibilitatii valorilor turistice
100. Amenajarea imprejurimii ruinelor cetatii și a turnului Balvanyos
101. Reabilitarea bailor termale și a izvoarelor de apa minerala
102. Reabilitarea traseelor balneare și amenajarea unor noi trasee

103. Construirea unui centru balnear care va cuprinde mai multe baze de tratament din Baile Balvanyos/Baile Turia
104. Conservarea monumentelor și atracțiilor arhitecturale
105. Sprijinirea investițiilor realizate de furnizorii serviciilor turistice, creșterea capacității de cazare și a numărului centrelor turistice în Comuna Turia
106. Sistematizarea cursurilor de dezvoltare a competențelor și a educației nonformale
107. Organizarea meselor rotunde, profesionale cu stakeholderi locali implicați în sectorul turismului local
108. Participarea autorității locale în stimularea activității turistice
109. Susținerea asociației turistice locale
110. Sprijinirea apariției unor noi actori și servicii în domeniul turismului din Comuna Turia
111. Integrarea teritorială și cooperare cu stakeholderi interjudețene, regionale din domeniul turismului
112. Organizarea vizitelor de studiu la proiecte de bune practici
113. Restaurarea și întreținerea atracțiilor turistice din Comuna Turia
114. Renovarea și întreținerea clădirilor istorice și culturale din Comuna Turia
115. Dezvoltarea unor pachete turistice balneare în Comuna Turia
116. Dezvoltarea unor pachete turistice culturale în Comuna Turia
117. Dezvoltarea pachetelor turistice de agrement în Comuna Turia
118. Dezvoltarea pachetelor agroturistice și a pachetelor turismului rural în Comuna Turia
119. Dezvoltarea pachetelor turistice de tip afacerial
120. Înființarea unui sistem de informare turistică, de baze de date despre oferte turistice locale din Comuna Turia
121. Prezentarea ofertelor turistice în mod unitar din Comuna Turia
122. Elaborarea unei pagini turistice web multifuncționale,
123. Participarea la expoziții și târguri de profil
124. Înființarea unui birou de informare turistică

Referinte

- ADR Centru. 2021. "Planul de Dezvoltare a Regiunii Centru 2021-2027 (PDR CENTRU)." *Adr Centru*.
- Adr Centru. 2021. "Planul de Dezvoltare a Regiunii Centru 2021-2027, Analiza socioeconomică a Regiunii Centru." *Agentia de Dezvoltare Regionala Centru*.
- ANPT. 1986. "Cura balneoclimaterică, indicații și contraindicații, Autor colectiv sub egida Ministerului Sănătății, Editura Medicală, București."
- APM Covasna. 2014. "Situl Ciomad Balvanyos." *APM*.
- Cetatea Balvanyos. 2013. "Repertoriului Arheologic Național (RAN) al Ministerul Culturii și Patrimoniului Național – ran.cimec.ro."
- CJCV. 2021. "TEGA SA." *SERVICII DE ELABORAREA PLANULUI JUDEȚEAN DE GESTIONARE A DEȘEURILOR A JUDEȚULUI COVASNA*.
- DG Consulting. 2015. "Strategia de Dezvoltare Locala pentru Comuna Turia 2014-2020." *DG Consulting*.
- Eurostat. 2020. "Populatia Romaniei 2020." *Eurostat*.
- Evelpidou et al. 2010. "Post volcanic Phenomena in the East Carpathians - in Natural Heritage from East to West: Case studies from 6 EU countries." *Natural Heritage from East to West*.
- INS . 2021. "Locuinte terminate in cursul anilor 2010-2020 in Comuna Turia." *INS Temponline Bucuresti*.
- INS. 2021. *Tempo Online, INS Bucuresti, Autorizatii de construire eliberate pentru cladiri pe tipuri de constructii*.
- INS. 2021. *Directia Judeteana de Statistica, Judetul Covasna, Evolutia estimata a populatiei din Turia 2020 (in baza dezvoltarii numarului populatiei intre anii*.
- INS. 2021. *INS, Natalitate si decedati in Comuna Turia, Temponline, Bucuresti*.
- INS. 2021. "Numarul locuintelor construite in comuna Turia." *INS Tempo Online Bucuresti*.
- INS. 2019. "Sisteme de canalizare din Romania." *INS Tempo Online*.
- Min. Mediu. 2011. "Formularul standard Natura 2000, site ROSPA0082." *Ministerul Mediului*.
- Munteanu et al. 1978. "Ghidul stațiunilor balneoclimatice din România." *Editura Sport-Turism, București*, p 156-157.
- Natura 2000 Ciomad Balvanyos. 2011. "Formularul Standard Natura 2000." *Natura 2000 Ministerul Mediului*.
- Patrimoniul. 2015. "Lista monumentelor istorice, ." *Patrimoniul.gov.ro*.
- Szabó. 1978. "Ape și gaze radioactive în R. S. România." *Editura Dacia Cluj-Napoca* 142-143.
- Tesliuc et al. 2016. "Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate si al Dezvoltarii Umane Locale din Romania." *World Bank*.